

SARICAKAYA AĞZI

Hasan BAĞCI

Yüksek Lisans Tezi

Afyon - 1997

64144

T.C

AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

SARICAKAYA AĞZI

Hasan BAĞCI

Yüksek Lisans Tezi

Danışman:

Doç. Dr. Gürer GÜLSEVİN

AFYON-1997

ÖZGEÇMİŞ

18.07.1972 tarihinde Eskişehir İli, Sarıcakaya İlçesi'nde doğdum. İlkokulu; Sarıcakaya Merkez İlkokulu'nda; ortaokulu ve liseyi, Sarıcakaya İmam Hatip Lisesi'nde; üniversiteyi, Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde tamamladım.1994-1997 yılları arasında Yozgat İli, Akdağmadeni İlçesi'nin Akdağmadeni Lisesi'nde Türk Dili ve Edebiyatı öğretmenliği görevinde bulundum. 1997 tarihinden itibaren de Süleyman Demirel Üniversitesi Burdur Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde araştırma görevlisi olarak görevimi sürdürmekteyim.

TEZ ÖZETİ

Sarıcakaya ve yöresi ağız doğallığını kaybetme eğilimi gösteren bir Anadolu ağızıdır. Anadolu'nun en saf ağızları gibi yabancı kelimelerin etkisi altındadır. Bu çalışma Sarıcakaya ve yöresinde yapılan derlemeler neticesinde hazırlanmıştır.

Tezi hazırlarken, Sarıcakaya ilçesi merkezinde ve köylerinde araştırmalar yapılmıştır. Orada kaynak kişiler tespit edilerek yapılan mülakatlar sonucunda kasetler doldurulmuştur. Sonra bu kasetler transkribe edilmiştir. Ortaya çıkarılan metinler fişlenerek Sarıcakaya ve yöresi ağız fonetik ve morfolojik açıdan incelenmiştir.

Bu bölgede fonetik ve morfolojik açıdan yazı dilimizden farklı şu özelliklerin bulunduğu tespit edilmiştir:

1. Yazı dilimizdeki ünlülere ilave olarak â, ă, ȃ, ę, ȳ, ȳ, ȳ ünlüleri de vardır.
2. Sarıcakaya ağızında r, h, l, g, y ünsüzleri ya zayıflar ya da düşer.
3. Bazı durumlarda kelimelerin çeşitli yerlerinde ünlü ve ünsüzler türer.
4. Ünlü uyumu bazen bozulur.
5. Alçalan ve yükselen ikiz ünlüler vardır.
6. Ünlü değişimleri görülür.
7. K>G , G>K
8. t>d , d>t
9. Yanyana bulunan ünsüzler birbirine benzeşmektedir.

10. Hece düşmesi ve hece kaynaşması görülür.

11. İç seste ve son seste tonlulaşma, tonsuzlaşma ve sızıcılışma örnekleri görülür.

12. Ünsüz ikizleşmesi ve ünsüz tekleşmesi görülür.

13. Metahese (Göçüşme) vardır.

14. Çokluk eki: +lA(r), +nA(r)

15. Şimdiki zaman eki: -yo(r)

16. Gelecek zaman eki: -(A)cA(K)

17. Geniş zaman eki: -r

18. Ek fiilin olumsuzu: değil, dēl

Özelliklerini kaybetme eğiliminde olan bölgemiz ağızının yazı dilinden ayrılan noktaları tespit etmek amaçlanmıştır. Elde edilen özellikler değerlendirilerek yukarıdaki sonuçlara varılmıştır.

ABSTRACT

The local language in the region of Sarıcakaya, which is an Anatolian local language has been lost specifically. The local language like other purest Anatolian local languages, has been under the influence of foreign languages.

This study was conducted made up of collected works in the region of Sarıcakaya and its surrounding. In the process of the study, had been made investigations in city center of Sarıcakaya and its villages. There had been established source persons and enrolled to cassettes in the result, made up of interviewed with source persons. Then transcribed of these cassettes.

The resulting texts were categorized and investigated in Sarıcakaya district from the morphological and phonological perspectives.

The following points were found to be different from the written language upon the investigation of it from phonological and morphological perspectives in this region.

1- In addition to the existing vowels in the written language $\hat{a}, a, \hat{a}, e, u, o, i$ vowels also exist in the region of Sarıcakaya.

2- r, h, l, g, y consonants either weaken or drop in the local language of Sarıcakaya district.

3- In some cases, vowels and consonants derivate in different parts of words.

4- vowel harmony may sometimes deteriorates.

5- Both raising diphthong vowels and falling diphthong vowels exist.

6- Vowel gradation is seen

7- $K > G, G > K$

8- $t > d, d > t$

9- Consonants which are side by side have been assimilated.

10- Haplology and contraction is seen

11- Internal and final phonemes possess samples of voicing de-voicing and spirantisation

12- Metathesis exists.

13- Consonant gemination and consonant singularization is seen

14- Plural endings are $+IA(r), +NA(r)$

15- The suffix for present continuous is $-yo(r)$

16- The suffix for future is $-Ac\Lambda(K)$

17- The suffix for present is $-r$

18- The negative form of substantive verb is $değil, dēl$

In this study, prepared in order to make a contribution to the preservation of a missing local language, the peculiarities of Sarıcakaya district local language different from the written language has been pointed out. In the light of the findings the aforementioned results have been found out.

İÇİNDEKİLER

Araştırmada Kullanılan Çeviri Yazı İşaretleri.....	I
Kısaltmalar.....	III
Sarıcakaya İlçesi Haritası.....	1
Önsöz.....	2
Giriş.....	5
Dil İncelemesi.....	13
Ses Bilgisi (Fonetik)	
Ünlüler.....	14
Ünsüzler.....	34
Şekil Bilgisi (Morfoloji)	
Çekim Ekleri.....	56
Yapım Ekleri.....	74
Sonuç.....	80
Metinler.....	91
Sözlük.....	174
Bibliyografya.....	184

ARAŞTIRMADA KULLANILAN ÇEVİRİ YAZI İŞARETLERİ

a-

ă- Kısa a

â- Kapalı a (a ı arası)

ą- İnce (palatale) a

ā- Uzun a

ã- Yuvarlak a (a o arası)

b-

p-

P- (Büyük Harfle) Patlamasını kaybetmiş olduğu için b'ye yakın duyulan p

c-

ç-

d-

T- (Büyük Harfle) patlamasını kaybetmiş olduğu için d'ye yakın duyulan t

e-

ě- Kısa e

ę- Kapalı e (e i arası)

ē- Uzun e

f-

g-

ğ-

K- Patlamasını kaybetmiş ön damak k'si

h-

ḥ- Hiriltılı h

ı-

ĩ- Uzun ı

ı̣- İnce (Palatale) ı, ya da kalın ı

ĩ- Kısa ı

i-

ĩ- Uzun i

ĩ- Kısa i

j-

k-

ķ- Artdamak k'si

l-

m-

ñ- Genzel ön ve artdamak n'si

o-

õ- õ - o arası incelmış o; ya da kalınlaşmış õ

ō- Uzun o

ö- Kısa o

ö-

ō- Uzun ö

ö- Kısa ö

p-

r-

s-

ş-

t-

u-

u- ü'den kalınlaşmış u, u - ü arası ünlü

ū- Uzun u

ü- Kısa u

ü-

ū- Uzun ü

ü- Kısa ü

v-

y-

z-

- Ünlüler üzerinde uzunluk işareti

v Ünlüler üzerinde kısalık işareti

1- İki ünlü altında ikiz ünlü işareti

2- İki kelime arasında bağlantı işareti

;- Ünlüler altında gevşeme işareti (ř)gibi

DERGİ ve KİTAP KISALTMALARI

AAT	Anadolu Ağızlarından Toplamalar	A. Caferoğlu
ATAUÜ	Ana Tükçede Asli Uzun Ünlüler	T. Tekin
Belleten	Türk Tarih Kurumu Belleten	Ankara
DİAT	Doğu İlleri Ağızlarından Toplamalar	A. Caferoğlu
DLT	Divanü Lügati't - Türk	
DS	Derleme Sözlüğü	TDK. Yayınları
GBAA	Güney Batı Anadolu Ağızları	Z. Korkmaz
GDİAT	Güney Doğu İlleri Ağızlarından Toplamalar	A. Caferoğlu
KYA	Kütahya Yöresi Ağızları	T. Gülensoy
TD	Türk Dili	Ankara
TKA	Türk Kültürü Araştırmaları	Ankara
TS	Türkçe Sözlük	(TDK. Yayını)
TS	Tarama Sözlüğü	(TDK. Yayını)

YER ADLARI KISALTMASI

Af.	Afyonkarahisar
Afş.	Afşin
Akç.	Akçabat
Ams.	Amasya
Bur.	Burdur
Çan.	Çanakkale
Çor.	Çorum
Din.	Dinar
Fat.	Fatsa
Gaz.	Gaziantep
Gir.	Giresun
İz.	İzmir
Kas.	Kastamonu
Kay.	Kayseri
Kil.	Kilis
Küt.	Kütahya
Mal.	Malatya
Mar.	Maraş
Niğ.	Niğde
Or.	Ordu
Ri.	Rize
Siv.	Sivas
Sür.	Sürmene
Tok.	Tokat
Tr.	Trabzon
Tun.	Tunceli
Yoz.	Yozgat

DİĞER KISALTMALAR

Ar.	Arapça
bkz.	Bakınız
EAT.	Eski Anadolu Türkçesi
ET.	Eski Türkçe
Far.	Farsça
İs.	İsim
krş.	Karşılaştırma
Sa.	Sayı
s.	Sayfa
Sözl.	Sözlük
TT.	Türkiye Türkçesi
vb.	Ve benzeri
zf.	Zarf

KULLANILAN İŞARETLER

(/): Verilen örneğin metindeki yerini gösterir.

- : Fiil ile bağlanmayı gösterir.

+ : İsim ile bağlanmayı gösterir.

V : Vokal (ünlü)

A : a, e

I : ı, i, u, ü

C : c, ç

G : g (kalın ve ince), k (kalın ve ince)

K : k (kalın ve ince)

D : d, t, T

METİNLER

I. Sarıcakaya (Kız İsteme ve Düğün Adetleri - Miras Dağılımı).....	152
II. Sarıcakaya (Bayramlaşmalar, Düğünler, Miras Dağılımı ve Maniler).....	200
III. Alpagut Köyü (Askerlik Anısı Bayramlaşma ve Hatıralar).....	187
IV. Sarıcakaya (Askerlik Hatırası ve Diğer Anılar).....	331
V. Sarıcakaya (Türküler - Düğün Adetleri - Yemek Tarifleri).....	110
VI. İğdir Köyü (Askerlik Hatırası - Bayramlaşmalar - Av Hatırası ve Miras Dağılımı).....	154
VII. Sarıcakaya (Kız İsteme - Düğün - Türküler - Ninniler).....	218
VIII. Mayıslar Köyü (Askere Uğurlama ve Köy Yaşantısı).....	45
IX. Mayıslar Köyü (Düğün Adetleri - Yemek Tarifleri Ve Türküler).....	61
X. Sarıcakaya (Askerlik Anıları ve Hatıralar).....	239
XI. Bozaniç Köyü (Serbest).....	211

BİBLİYOGRAFYA

Banguoğlu, Tahsin: Türkçenin Grameri, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1986

Ergin, Muharrem: Türk Dil Bilgisi, Bayrak / Basım / Yayın / Tanıtım, İstanbul
1989

Gülensoy, Tuncer: "Kütahya ve Yöresi Ağzları" Türk Dil Kurumu Yayınları
Ankara 1988

Gülsevin, Gürer: Eski Anadolu Türkçesinde Ekler, Türk Dil Kurumu Yayınları ,
Ankara 1997

Hacıeminoğlu, Necmettin: Türk Dilinde Edatlar, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları
İstanbul 1992

Hatipoğlu, Vecihe: Türkçenin Söz dizimi, Türk Dil Kurumu Yayınları,
Ankara 1972

Karahan, Leyla: Anadolu Ağzlarının Sınıflandırılması, Türk Dil Kurumu Yayınları,
Ankara 1996

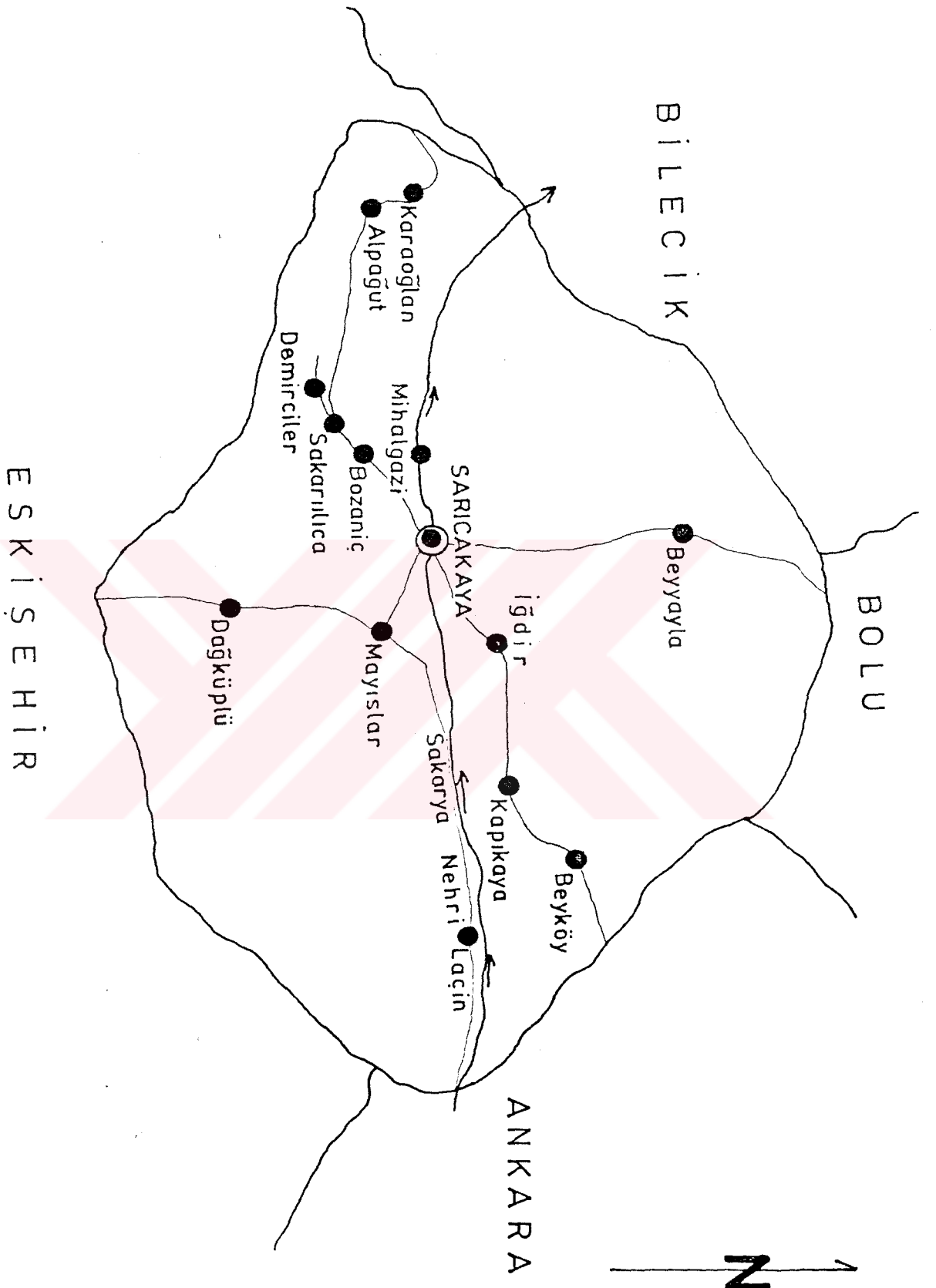
Korkmaz, Zeynep: Nevşehir ve Yöresi Ağzları, Türk Dil Kurumu Yayınları,
Ankara 1994

Şemseddin Sami: Kamus-ı Türki, Çağrı Yayınları, İstanbul 1978

Türk Dil Kurumu: Türkçe Sözlük, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1988

Türk Dil Kurumu: Derleme Sözlüğü, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1980

Türk Dil Kurumu: İmla Kılavuzu, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1996

ÖNSÖZ

Teknolojinin en doruk noktaya ulaştığı günümüzde insanoğlu bu teknolojiden en iyi şekilde yararlanma imkanı bulmak için var gücüyle çalışmaktadır. İşte radyo, televizyon, bilgisayar bu teknolojinin göstergesidir. Bugün Anadolu'nun bir çok köylerinde artık televizyon bulunmaktadır. Eğitim öğretim seferberliği ile en ücra köylerimizdeki çocuklarımızın örgün eğitime devam etmesiyle mahalli özellikler ve bölgesel ağız farklılıkları ortadan kalkmaya başlamıştır. İşte bu özellikleri dinamik vaziyetteyken kalıcı eserlerle ispatlamayı kendimize bir borç bildik. Anadolu ağızlarının ses ve şekil özellikleri üzerine çok kıymetli çalışmalar yapılmıştır. Biz de bu çalışmalarını göz önünde tutarak bölgemiz ağzının ses ve şekil özelliklerini ortaya koymaya çalıştık.

Bu araştırma; Sarıcakaya ilçesi ve bu ilçeye bağlı olan köylerimizle yakınında bulunan köylerde yaptığımız derlemeler sonucunda kasetlere aldığımız çeşitli konulardaki konuşmaların yazıya geçirilmesi ile yapılmıştır. Bu metinler fişlenmiş ve fişlenen bu metinlerle Sarıcakaya ve yöresi ağzının ses bilgisi ve şekil bilgisi özellikleri incelenmiştir.

Bu tezimizi hazırlarken Tuncer Gülensoy'un "Kütahya ve Yöresi Ağızları" adlı eserinin transkripsiyon sistemi, ses ve şekil bilgisi ile konularının ana başlıkları, metin ve sözlük teşkili örnek alınmıştır.

Kaset çalışmalarına başladığımız zaman Sarıcakaya ilçemizde eğitim ve öğretimin öneminin kavrandığını ve bu düşünce doğrultusundan gençlerimiz üniversiteyi okumak arzu ve isteğinde olduklarını tespit ederken velilerinde çocuklarına eğitim imkanı hazırlamada gayretli olduklarını gördük. İşte bu okuma tutkusunun ağız özelliklerinin kaybolmasına yol açtığını görünce çalışmamızın isabetli bir araştırma olduğunu bir kez daha idrak ettik. Biz araştırmalarımız esnasında bölgesel ve mahalli ağız özelliklerini kaybetmemiş, okuma bilmeyen veya az eğitim görmüş ihtiyarları kendimize kaynak

seçtik. Bunun yanında okuma yazmayı öğrenmiş orta yaşlı kişileride konuşurarak kasetlerimizi doldurduk. Bundaki amacımız bölgemiz ağzının gelişmesini de ortaya çıkarabilmektir.

Sarıcakaya ve yöresi üzerine çalışma yapılmamıştır. Sadece coğrafi etimolojisi yüksek lisans çalışması olarak işlenmiştir. Yine bölgede yayınlanan bir mahalli gazete altı ay gibi kısa bir süre yayınlanabilmiştir. Fakat bölgemizde bir ağız çalışması, bir derleme çalışması yapılmamıştır. Bu yüzden bizim bu çalışmamız bu özellikleri yönüyle ayrı bir değer kazanmaktadır.

Bölgemiz ağzının coğrafi yönden kendisine yakın olan yörelerden farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Hatta bazı köylerin bile birbirinden ses ve şekil bilgisi yönünden farklılıklar içerdiği görülmüştür. Bunun sebebi ise; köylerimizin temelini oluşturan toplulukların ayrı boyların devamı olduğudur. Araştırmalarımız sırasında 90'lık beş adet kaset kullanılırken tahsil oranı yüksek olan köylerde ve gelişmesi biraz daha ileri olan köylerimizde konuşmaların yazı dilimize yaklaştığı ortaya çıkmıştır. Derlemeler esnasında seçilen konuların bölgenin dil özelliklerini ortaya çıkarırken, bölge halkının hayat tarzı, dünya görüşü ve mücadeleleri hakkında açıklayıcı bilgiler vermesi de amaçlanmıştır. Böylece seçilen metinler dil malzemesi olurken folklor malzemesi olma özelliği de kazanmıştır.

Araştırmamızdaki metinlerin konuları şunlardır.

1. Günlük hayat ve yemek çeşitleri
2. Askerlik hatıraları
3. Av anıları
4. Tarım, hayvancılık, ekim-dikim ve geçim yolları
5. Bayramlaşmalar

6. Hac yolculuğu ve hac vazifesi
7. Kız isteme, düğün, çeyiz
8. Miras ve miras dağılımı
9. Efsaneler
10. Türkü ve maniler
11. Unutulmayan hatıralar

Derlenen metinleri fonetik yazıya aktarırken, Zeynep Korkmaz'ın GBAA ve Tuncer Gülensoy'un GYA'nda kullandıkları çeviri sistemini esas aldık. Böylece bu konuda yapılan çalışmalarda birliktelik sağlamak amaçlanmıştır. Araştırmamızda sadece Sarıcakaya ve yöresi ağzını incelemekle kalmadık diğer Anadolu ağzlarıyla da karşılaştırma yolunu takip ettik. Bir dil özelliğinin diğer Anadolu ağzlarındaki durumunu dipnotlarımızda vererek bu karşılaştırmayı sağlamaya da çalıştık. Bunu gerçekleştirmek için diğer ağız çalışmalarını da inceledik. Zeynep Korkmaz'ın, Ahmet Caferoğlu'nun ve Tuncer Gülensoy'un basılmış çalışmalarından bu karşılaştırmamızda yararlandık. Ağızlarımızda tespit ettiğimiz ses ve şekil özelliklerini Eski Türkçe şekilleriyle de karşılaştırmaya çalıştık.

Diğer Anadolu ağzlarında bulunan özelliklerin bölgemizde bulunmadığını gördüğümüz zaman, diğer ağzları da dikkate alarak o konuda aydınlatıcı bilgi vermeyi amaçladık. Araştırmamızda ses ve şekil bilgisi üzerine yapılan inceleme ve değerlendirmeler yazı diliyle karşılaştırılarak ortaya çıkarılmıştır. Yazı dilinden farklılıklar incelenirken benzerlikler incelenmemiştir. Bu yüzden de yazı diliyle çok benzerlik gösteren "Söz Dizimi" ele alınmamıştır.

Bazı seslerin kullanılışı coğrafi konuma göre değişebildiği gibi insandan insana da değişebilmektedir. Çıkarılan seslerin en doğru şekilde algılanabilmesi için bir dil laboratuvarının kullanılmasına ihtiyaç vardır. Biz böyle bir imkana sahip olmadığımız için doldurduğumuz kasetleri tekrar tekrar dinleyerek en doğru şekilde fonetik yazıya geçirilmiş metinler elde etmeye çalıştık. Yine bu çalışmamızda, kullandığımız metinlerin diğer ağız çalışmalarıyla paralellik göstermesi için Türkçe terimlerin yanında İngilizce ve Latince karşılıklarında verdik.

Bu çalışmamız esnasında hiçbir yardımı ve rehberliği bizden esirgemeyen hocamız Doç. Dr. Gürer Gülsevin'e, tezimizi hazırlarken eserlerinden yararlandığımız Prof. Dr. Tuncer Gülensoy'a ve bilgisayar kullanımında aydınlatıcı bilgileri bize kazandıran Prof. Dr. Mustafa Ergün'e sonsuz teşekkürlerimizi bir borç biliriz.

GİRİŞ

YERLEŞMENİN TARİHÇESİ

Sarıcakaya hakkında bugüne kadar yapılmış olan esaslı bir tarihi araştırma yoktur. Yalnız Sarıcakaya'nın bir çok köylerinde bulunan lahit, küp muhtelif seramik eşyanın varlığından ve özelliklerinden Bizanslılar zamanında iskan edildiği anlaşılmaktadır. İlçenin tarihi Romalılara kadar uzanmaktadır. Romalılar devrinde adı "Linde" olan Sarıcakaya ilçesi küçük bir yerleşim yeri olarak kurulmuştur. İlçenin eski yerleşim yeri zaman içerisinde Romalılardan sonra Bizanslılara ve daha sonraları da Selçuklu ve Osmanlılara geçmiştir.¹

Ayrıca da İnhisar ilçesine bağlı Harman Köyde kabri bulunan Köse Mihal'in Osmanlılara katılmasından önce bu bölgede hüküm sürdüğü ileri sürülmektedir.² Vadinin ve Sarıcakaya'nın XII. ve XVI. asırlarda Sündiken platolarını işgal eden Türk aşiretlerince kış mecrası olarak kullanıldığı anlaşılmaktadır.³ Osmanlıların Söğüt ve civarına yerleşmeleriyle beraber Kınık, Bayındır, Beydili ve Burnaklar aşiretleri de bu bölgelere yerleşmişlerdir. Burnaklar aşiretinin Sarıcakaya'ya yerleşmesi neticesinde bu yerleşim bölgesine "Burnaklar" adı verilmiştir. İleriki yıllarda ise söylenmesi daha kolay olsun diye "Bunaklar" denilmiştir. Bazı rivayetlere göre ise; Osmanlıların ilk yıllarında Nallıhan'dan Söğüt'e giderken tek konaklanacak yer burası olduğu için buraya "Konaklar" denilmiştir.

Sarıcakaya hakkında en eski vesika Kanuni Sultan Süleyman'a aittir. Kanuni Sultan Süleyman'ın emriyle biri 1522'de diğeri 1576'da yapılan sayımlara göre vadede ilçeden başka, Gümele (Mihalgazi), İğdir, Alpağut, Karaoğlan ve Demirciler

¹ "Sakarya Kültür Sanat ve Haber Dergisi" Sayı 1 Mart - 1989

² Özen, Hasan; Sarıcakaya İlçe ve Köylerinin incelemeşi, Sarıcakaya 1966

³ a.g.e.

köylerinin de bulunduğu öğrenilmektedir. Bu vesikaya göre ; köy sayılarının az olduğu ve büyüklüklerinin de şimdikine oranla daha küçük olduğu dikkati çekmektedir.⁴

Bunaklar köyü önce İzmit Sancağı nın Göynük ilçesine bağlı idi.1884 yılında Söğüt ilçesine bağlanmıştır. Bu yerleşim yeri Bunaklar adıyla Söğüt ilçesine bağlı iken 13/5/1935 tarihinde Bunaklar adı “Sarıkaya” olarak değiştirilmiştir. Sarıcakaya ilçe olmadan önce ise; Söğüt ilçesinin Mihalgazi (Gümele) Akköy bucağına bağlı bir köy iken, bucak merkezinin Mihalgazi’ye verilmesiyle artık Söğüt’e değil, Mihalgazi’ye bağlanmıştır. Sonraları da 1/4/1946 yılında Mihalgazi bucağı Söğüt ilçesinden ayrılıp Eskişehir’e bağlanmıştır.

19 Haziran 1957 tarihli ve 7033 sayılı kanunla Sarıkaya “Sarıcakaya” adını alarak 1/4/1958 tarihinde ilçe olmuştur. O günden bu güne Eskişehir’e 46 km uzaklıkta, merkez nüfusu 3683 olan şirin bir ilçedir. Bu yerleşim yerine Sarıcakaya adının verilmesi rivayetlere göre ilçenin kuzeyindeki tepelerin sarı kayalıklardan oluşmasıdır. İlçenin merkezi halen 3 mahalleden oluşmaktadır. Ayrıca ilçeye bağlı 10 köy bulunmaktadır.

YERLEŞME ŞEKLİ

Yeryüzünde yerleşme olayı çok çeşitli şekillerde görülür. Kır yahut köy yerleşmelerinde münferit evden toplu köye kadar giden bütün bu çeşitli yerleşme şekilleri esas itibarıyla iki tip şekil gösterir. 1. Dağınık yerleşme , 2. Toplu yerleşme⁵ Sarıcakaya ilçesi de toplu bir yerleşme özelliği göstermektedir.

⁴ Tunçdilek, Necdet “Orta Sakarya Vadisinin İktisadi Tarihi Hakkında” İst. 1960 İ.Ü. İKT. FAK. Mec C.XVII Sayı 1-4

⁵ Tanoğlu, Ali Nüfus ve Yerleşme Coğrafyası İst. 1966

İlçe Sakarya nehrinin kuzey kenarında kurulmuştur. Sakarya'ya 150-200 m uzaklıktadır. İlçe ile sakarya nehri arasında tarıma uygun verimli topraklar vardır. İlçenin kuzeyinde ise Göynük dağlarının güney yamaçları yer alır. Bu nedenle yerleşim birimi verimli tarlalarla Göynük dağlarının güney yamaçları arasında kurulmuş, adeta buraya sıkışıp kalmıştır.

İlçenin kuzeyini, ismini aldığı sarımtırak kayalıkların oluşturduğu tepeler sınırlandırır. Bundan dolayı yerleşim kuzey-güney yönünde gelişmemiştir. Yerleşim merkezi doğu-batı yönünde gelişmiş ve bir "S" harfini andırır şekildedir. İlçenin batı kısmı daha büyük ve kalabalıktır. Bu tarafta Camikebir mahallesi bulunur. Doğu kısım da Sarıkaya Mahallesi, orta da ise Yeni Mahalle yer alır.

FİZİKİ COĞRAFYA ÖZELLİKLERİ

İç Anadolu Bölgesi'nin Yukarı Sakarya Bölümü'nde yer alan ve etrafı yüksek dağlarla çevrili olan ilçemiz ve civarı Sakarya havzası doğu-batı yönünde uzanan bir oluk gibidir.⁶ Bu oluğun kuzeyin de Göynük, güneyinde ise Sündiken platoları yer alır. Sündikenlerin kuzey kıyısında Sakarya'ya akan dereler vadilerini o kadar derinleştirmişlerdir ki adeta vadi bir kanyon karakteri kazanmıştır. Sakarya havzası etrafındaki platolarla karşılaştırılırsa 800-1000 m ye yaklaşan derinliğe sahiptir. Vadi içinde iki yamaç arasındaki azami genişlik hiç bir zaman 3 km'yi aşmaz. Sarıcakaya'nın denizden yüksekliği 250 m dir. Vadinin tabanı hayli dardır. Hatta bazı yerlerde genişlik 300 m ye kadar iner. Vadinin kendisine has olan bu özellikleri onu çevre yörelerden ayırır. Ona gerek iklimatik, gerekse ekonomik ve beşeri bir takım özellikler kazandırır.⁷

⁶Yazıcı, Hakkı; "Orta Sakarya Havzasının Fiziki Coğrafya İncelemesi 1983

⁷ a.g.e.

Yöremizin en önemli ve en büyük vadisi Orta Sakarya vadisidir. Bu nedenle yöremizin şekillenmesinde en önemli dış etken akarsulardır. Yöremizde kış mevsiminde ancak bir kaç kez görülen kar yağışına rağmen, Sündiken Dağları'nın yüksek kesimlerinde daha çok kar yağmakta ve etkisi uzun süre devam etmektedir. Sakarya Nehri'nin iki yanında belli başlı engebeleri 500-600'm yi aşmayan yükseklikteki tepeler bulunmaktadır. Bu tepeler doğu-batı yönünde akan Sakarya Nehri'nin her iki kenarında yükselirler. Bu tepelerin bazıları vadi içinde Kuzey-Güney doğrultulu olduklarından Sakarya Nehri'nin akış yönünü değiştirebilmektedir.⁸

İKLİM ÖZELLİKLERİ

Bir bölge veya ülkenin iklim şartları, atmosfer olaylarının yıl içindeki gidişi ve atmosferin ortalama durumunu ifade eder. Bu nedenle uzun yıllık rasat sonuçlarının ortalaması yerine, yıl içindeki karakteristik gidişi ve kısa süreli değişimlerle tekrarlanan hava durumlarının ele alınıp incelenmesi iklim özelliklerini ortaya koymak bakımından uygundur.

Sarıcakaya'nın kuzeyde; Batı Karadeniz, batıda; Marmara, güneyde ise İç Anadolu coğrafi bölgelerinin arasında yer almasının ona ayrı bir coğrafi özellik kazandırdığını yukarıda belirtmiştik. Yöremiz bir mikro klima alanı durumundadır.

Yöremizin alçak sahalarda çise şeklinde yağışlar düşerken, yüksek dağlık kesimlere kar şeklinde yağışlar düşmektedir. Bölgemizde Aralık, Mart arası devrede şiddetli soğuklar görülmektedir. İşte bu devrede meydana gelen don olayı, yöremizi Akdeniz iklim tipinden ayırmaktadır. Yaz aylarında bölgemizde uzun sayılabilecek devreler halinde sıcak, güneşli ve yağışsız günler yaşanmakta buna bağlı kuraklık meselesi

⁸ Işık, Hikmet; Sarıcakaya İlçesi Çevre İncelemesi 1986

ortaya çıkmaktadır. Bunun sebebi ise ülkemizde aynı mevsimde subtropikal yüksek basınç şartlarının hüküm sürmesidir.

Yine bu mevsimde düşük oranlarda “Soğuk Hava Damla Durumunda” görülmekte ve düzensiz yaz yağışlarının meydana gelmesine sebep olmaktadır. Böyle durumlarda yağışlar yöremizde kuvvetli sağnaklar şeklinde meydana gelmekte ve yaz kuraklığını hafifletici bir rol oynamaktadır. Soğuk hava damla durumuna neden olan hava kütleleri geçiş mevsimlerinde bölgemizde kararsız hava durumlarına neden olmaktadır. Bölgemiz yıl boyunca tek bir hava külesinin etkisinde kalmaz. kışın daha çok orta enlem batı rüzgarları kuşağı ile bağlantılı hava durumları, yaz mevsiminde ise; subtropikal yüksek basınç alanlarında kaynaklanan hava durumlarının etkisinde kalır.

Sakarya havzası, etrafı yüksek dağlarla çevrili gerçek manada bir depresyondur. Bu nedenle iklim şartlarının yakın çevrelerdeki yörelerden epeyce farklı bir durum göstereceği muhakkaktır. Havzanın yöresel klima şartlarına sahip olduğu söylenebilir.

Bölgede yapılan sıcaklık ve yağış rasatlarına göre, kış ayları sıcaklık ortalamalarındaki 8-9 derecelik fark Akdeniz Bölgesi ile karşılaştırma imkanı vermektedir. Ayrıca kış aylarındaki don olayının mevcudiyeti ile de Akdeniz Bölgesi'nden farklı bir durum gösterir. Sarıcakaya meteoroloji istasyonunun yapmış olduğu 5 yıllık rasata göre yıllık ortalama sıcaklık 15 derecedir. Bu yıllık ortalama değerlerine göre yöremiz ülkemizin oldukça sıcak bölgeleri arasına girmektedir. Bu durum yörenin yüksekliğinin çok düşük olup tam bir depresyon halinde olmasıyla ilgilidir.⁹

⁹ Saraçoğlu, Hüseyin; Sarıcakaya'nın Coğrafi Etüdü (Y. Lisans Tezi) Atatürk Üniversitesi, Erz.

Bölgemizdeki yaz ile kış ayları arasındaki sıcaklık farkı 35 dereceye kadar çıkmaktadır. Gece ile gündüz arasındaki sıcaklık farklarının kış ayında daha fazladır. Bölgemizde ortalama maksimum ve minimum sıcaklıklar mevsimlere bağlı olarak oldukça yüksek değerlere ulaşmaktadır. Ortalama minimum sıcaklıklar ise Kasım-Mart dönemindeki 5 aylık sürede görülür. Bu aylarda sıcaklık sıfır derecenin altındadır.¹⁰

Orta Sakarya Vadisinde ilk bahar ikiye bölünmektedir. Mart ve nisan ayları içinde vadide seyrekte olsa don olayı gözlenir. Yaz mevsimi Eylül'ünde katılması ile 5 ayı bulur. Sonbahar ise bölgemizde ancak ekim ayında başlar. Kasım ayının başında ise donlar ve kırılgılar başlar. Yöremizde donlar uzun süreli ve düzenli değildir. Donlar sıcaklığın sıfır derecenin altına düştüğü 5 aylık devrede görülür. Bazı yıllarda da Nisan ayında da sıcaklıklar sıfır derecenin altına düşmektedir ve bu da sebzeçilik faaliyetlerini olumsuz yönde etkilemektedir.

Kış aylarından ilkbahara doğru yağış düzenli olarak artmakta ve Mayıs ayında maksimum seviyeye ulaşmaktadır. Haziran ayından Ağustos sonuna kadarki yaz döneminde ise yağış azalmakta ve ağustos ayında minimum seviyeye düşmektedir. Eylül ayından itibaren yağışlar tekrar artmaktadır.

BITKİ ÖRTÜSÜ

Bir yerin bitki örtüsü o yerin iklimini ve toprak özelliğini yansıtır. Ama genelde bitki özelliği başta gelir. Bitki örtüsü - iklim ilişkisi incelenirken de tek tek iklimin her elemanı üzerinde durulmaz, toplu olarak bütün iklim elemanlarıyla bitki örtüsü arasındaki ilişki incelenir. Yöremizde de bitki örtüsü ile iklim arasında sıkı bir ilişki vardır.

¹⁰ Tunçdilek, Necdet; Orta Sakarya Vadisinde Ziraat Hayatı , İst. 1959 İ.Ü. Coğ. Enst. Der. cilt5

Sündiken Dağlarının 1000 m izohipsi ile su bölümü hattının güneyinde kalan saha içinde tam manada ormandan söz edilemez çünkü buralar çalılık meşelerle bodur meşelerden oluşmuş bir bitki topluluğudur. 1200 m den sonra ise çamlardan oluşmuş orman ve ağaç formasyonlarından söz edebiliriz. Güney yamaçlarda ise 1300 m den sonra çamlarla meşeler karışık olarak bulunmaktadır. Meşeler arasında az da olsa bodur ardıçlara rastlanır. Kızılçamlar ortalama 250 m lik bir şerit halinde Sakarya vadisi boyunca doğu - batı yönünde devam edip gitmektedir.

DİL İNCELEMESİ

I. B Ö L Ü M
S E S B İ L G İ S İ

ÜNLÜLER

(Vowels)

Sarıcakaya ve yöresi ağızlarından, yazı dilimizde bulunan a, ı, o, u, e, i, ö, ü, temel ünlüleri ile bazı Anadolu ağızlarında da görülen â, a, â, ı, u, û, e ünlülerine rastlanmıştır.

Bu ünlüler boğumlanma özelliklerine göre temel ünlülerden ayrılır. Bu farklar ve yakınlıklar şöyledir:

	SERT DAMAK		ORTA DAMAK	YUMUŞAK DAMAK	
	Ön	Arka		Ön	Arka
Kapalı	i, ü		ı		ı, u
Yarı Kapalı				ı̇	
Açık	ö, ɔ	a	â - a		o
Yarı Açık		e		â	e

Bu ünlülerin boğumlanma özellikleri şöyledir:

1- â: Türkçede ı ünlüsü söylenirken dil sırtı kabarık, dil ucu alt dişlerden ayrı, dudaklar yarı kapalı ya da kapalı duruma yakındır. Yüksek bir sestir. a ünlüsünde ise ses yarığı soluk alma durumunda olan açık ve alçak bir sestir.

â ünlüsü de kendinden önceki ve sonraki dar ünlülerin etkisiyle oluşmuştur. a ile ı arasında a`ya daha yakın bir yerde boğumlanan kapalı a dır.

adâsı (9/58), almâya (9/3), arKâdaş (10/140), bo, asinâ (11/55), gaynâta (7/33), gızarâmâya (9/28), musdâva (3/8), nallâhandan (10/140), odâya (10/65), orâya (6/57), tarlâya (6/52), urbağâ (9/5), yaPmâyolâ (6/69), yaşâyoruz (6/28), yıkâyında (11/6),

2- a: Bu a fazla kalınlaşmamış ve a<e değişimiyle yani e'den a'ya tam dönüşmemiş bir ünlüdür. Temel ünlü olan a'dan daha önce meydana gelir. Berrak, ince bir a'dır. Yarı-açık düz orta ünlüdür. Bu ünlüye Anadolu ağızlarında daha sık rastlanır.

alağözlen (6/62), al_osuñ (9/37), alvadi (11/4), bazan (6/58), bekar(2/113), çamakennē (11/67), hālā (4/121), haralda (4/321), hayvannāmıza (4/5), kātibi (6/10), kayfanıñ (5/17), meraşTa (6/87), nāpacaz (10/164), pekāla (4/60), şafā (4/178), tarlalāmız (11/64), yāra (5/8),

3- â: dudakların durumu ve dilin oynaması bakımından a'ya çok yakındır.¹¹ Geniş yuvarlak bir ünlüdür.

bâmbaşgadı (6/110), borāya (4/31), bubâmdan (1/1), duraKlāyo (3/77), gaynāyō (3/64), gocāman (1/8), gocāya (1/8), goyvāyolā (10/85), hāyvan (10/51), hocā (2/11), olmāyor (6/73), ortākul (4/49), pāso (3/124), sulāyōz (8/8), urfāya (1/12) yıKamāyor (2/82),

4- e: Bu harfe kapalı e ünlüsü adı verilir.¹² Bu ünlünün eski kapalı e'lerin bir devamı olduğu söylenir.¹³ i'ye en yakın dar bir ünlüdür. a'dan kabarık i'den alçaktır. Çene yarı açıktır.¹⁴

çehangerlik (3/100), devam_edyōz (2/135), deyereKden (10/76), deyolā (5/44), eçig (11/56), eđēdi (3/148), eħrama (5/59), eşinden 9/61), esgişçirlede (8/10), eyi (1/63), eyice (3/76), eyya (4/55), (6/57), geçē (7/57), geyceg (1/26), gūmeleğe (6/56), hēç (4/138), istemeyolā (6/77), vefāt_etdi (1/6), kinden_evvvel

¹¹ Korkmaz, Zeynep ve Gülensoy Tuncer â işaretini bu ses için kullanmışlardır.(KYA) s.20 Ankara 1988

¹² Korkmaz, Zeynep italik punto e kullanamıştır. (GBAA) Ankara 1956

¹³ Gülensoy, Tuncer de-, ye-, er-, yet-, ver- örneklerini vermiştir. (KYA) s. 21 Ankara 1988

¹⁴ Gülensoy, Tuncer (KYA) s. 21 Ankara 1988

(4/3), nagleđiyolā (6/57), neşe (10/105), pencereñiñ (10/69), sineğlēlen (2/85), şeir (8/9), terageye (3/3), yeġmeg (6/80), yıkımeğinde (11/9)

5- ı: ı ünlüsü yumuşak damak sesi olup önde söylenir. Sesin söylenişinde dil sırtının orta bölümü oynak ve alçaktır. Yarı kapalı bir sestir.¹⁵

alıKsan (3/5), asıllerindeniyiz (8/3), birazda (4/74), birazı (10/151), dıyar-ı gurbeTde (6/111), faşılye (9/13), gayrı (10/52), ıñkavāl (5/41), ıstanbul (6/3), ısmailen (4/135), kelırfān (10/159), makıneliyi (3/119), manısa (4/30), manısinı (7/69), nāpiyoduñuz (10/114), nasıb_edsıñ (4/149), saybı (1/7), vāKıt (10/166) yarımı (5/22), zırāed (1/12), zırāTlan (6/52), ziyārete (3/178),

6- o: Sert damak sesi olan o ünlüsünün boğumlanma noktası art damak sırtına dayanır.

nōlacag (7/157)

7- u: kalınlaşmış bir ü ünlüsüdür. u sesinin oluşturduğu yer ile ü sesinin oluşturduğu yer arasında orta damak bölgesinde oluşur. Kapalı bir ünlüdür. ü ya damak ünsüzlerinden dolayı ya da yanındaki kalın ünlülerden dolayı kalınlaşır.

küçug (1/10), götursüñ (1/25), küpe (1/26), şukrü (1/40), gönü (1/146), çuzdanında (1/133), dünyâlıg (2/6), guveylen (2/35), buluzlē (2/48), mūnārede (2/100), türkiye (3/2), kulahları (3/4), hücum (3/42), güneş (3/140) guyā (4/86), yuzbaşım (4/77), müregkeP (5/3), gömüñ (5/24), türlü (5/49), muşir (6/24), huzur (6/99), büyüklēden (7/2), bulūz (7/22), yūksek (7/206), üstüne (7/207), māsul (8/5), muşāde (10/51), çürük (10/151), mūrācāT (10/174)

¹⁵ Gülensoy, Tuncer (KYA) s.21 Ankara 1988

8- û: Berraklığını kaybetmiş bir u türü olup düzleşme eğilimi gösterir. o ile u geri ünlülerinin boğumlanma noktalarının arasında oluşur.

dûâ (10/160), şû gadâdım (10/115), yûnanın (10/27),

UZUN ÜNLÜLER

(Long Vowels)

9- Bir ünlünün kısa veya uzun oluşu o ünlünün oluşmaya başladığı an ile bittiği an arasındaki süreye bağlıdır. Uzun ünlü, normal ünlülerin boğumlanma sürelerinden daha uzun zamanda oluşur. Bölgemizdeki uzun ünlülerin oluşma sebepleri şunlardır:

10- Hece kaynaşması olayı ile (Büzülme):

İki veya daha fazla hecenin kaynaşıp uzayarak tek bir hece haline gelmesi hece kaynaşması olayı ile oluşan uzunluktur.

Bölgemiz ağızından iç seste ünlüler arasında bulunan k/k<g, ğ,h,r,y ünsüzleri eriyip kaybolurken kendi heceleri içinde bulunan ünlüleri uzatmışlardır.

I. k > -g-, -g- > -ğ- ünsüzlerinin erimesiyle

dēmiyiz (3/74), yakacān (3/122), gidecēm (3/122), āzı (4/72), dēl (4/216),

ābeyim (2/154), bulacām (4/74), bayā (6/151), aşādan (6/130), ayānda

(10/100), ölcēn (11/40)

II. -h- ünsüzünün erimesiyle:

ötemālede (1/102), mācır (3/10), ilānāyeT (3/103), nāyeti (10/55), hacā-
vızlā (8/38), esgişēre (5/56), ibrāmālā (8/40)

III. -r- ünsüzünün erimesiyle: Bir çok Anadolu ağızında olduğu gibi

Sarıcakaya ağızında da -r- ünsüzünün erimesine rastlanmıştır: yapyōz (2/14),
deyveyōn (3/32), sölöyōn (3/12), görüyōn (4/314), gelyōn (4/68), bahşışlānı

(7/82), ellēne (7/74), yukāda (10/13), borlāñ (10/12), misāfirīēm (10/48), tarlāāmız (11/64), sadyōz (2/64)

IV. -y- ünsüzünün erimesiyle:

īce (11/18), orā (4/5), yatām (11/37), gelēnde (11/3), saKārda (10/147), nerē (10/115), bilemēcen (10/11), vemēceg (10/83)

Bazı durumlarda birden fazla hecenin tek uzun bir ünlü ile söylendiğine de rastlanmıştır.

dēl (2/65), samsāk (7/53), vēñ (7/75), aşarā (7/93), bōñ, āşam (7/9), alcāz (6/38), aşābük (5/84), esgişēre (5/56), gōddüm (4/7), görmeyēm mi (3/1), çukūrsarā (3/71), gēllē (3/125), dēccende (3/84), saTvārdı (3/150), ibramālā (8/40)

11- Ünsüz erimesi ile:

Bölgemiz azında iç seste bulunan bir ünlüden sonra gelen -ğ-, -h-, -k-, -k-, -l-, -n-, -r-, -v-, -y- ünsüzleri düşer veya erirler. Bu erimeden sonra bu ünsüzlerden önce bulunan ünlülerin uzadığı görülmüştür.

I. -ğ- erimesi ile:

Bölgemiz ağızında çok yaygın olarak bulunan bir özelliktir.

öluna (1/5), bālara (1/59), dōru (1/140), sākan (2/9), ōlen (3/140), ūracan (4/91), bāladıg (4/105), ōrendim (4/115), ēri (5/25), bārı (5/26), ālar (5/35), ĩdir (6/1), ūraşyorum (6/4), dādan (6/95), yāmāyo (6/125), bālāsñ (7/119), yālāsñ (7/114), dōmadım (10/14), bālā (10/74), ārısı (11/45)

II. -h- erimesi ile:

a: -h- ünsüzünün içseste erimesi ile:

bōça (1/25), ĩiyarlısñ (1/47), āmed (1/87), dāta (2/193), mēmed (3/5), rāmeT (3/83), tembiy (3/148), tāmin (4/322), tērisi (4/146), tālillē (4/214), yā ūdu

(7/149), bāçivancılığlā (8/4), māsul (8/5), mālede (10/8), ibrā_jim (10/10), māşeryeri (10/94), sōbeT_edyōz (10/235),

b: Son sesteki -h ünsüzünün erimesi ile:

Son sesteki -h ünsüzü eridiği zaman kendinden önceki ünlünün uzadığı görülmektedir.

sabā (1/66), vallā (4/73)

III. -k- erimesi ile:

āşamı (1/14), vātı (2/18),

IV. -l- erimesi ile:

ōsuñ (1/41), gēmiş (1/48), gāmış (1/101), ōmasiñ (4/30), āmaKmış (4/91), ōsa (5/3), ōmuş (5/11), gākışdılā (5/83), bēki (10/11), gaybōmuş (10/57), gēme (10/182), gōnü (7/11), gēdi (11/54),

V. -n- erimesi ile:

lē (3/134) < len, īsan (11/108) < insan

VI. -r- erimesi ile:

Bölgemiz ağzında örneklerine en bol rastlanan erime olayıdır.

sayāşag (1/18), vādı (2/2), evēdik (2/4), çıkādılā (2/5), dönēdi (2/67), gurālādı (2/114), mezēliye (2/116), dēlē (2/88), yazālım (4/87) biyēde (6/100), dökēsiñ (7/129), şekēlēsiñ (7/136), yukāda (10/13), dēken (10/142),

Son seste eriyen ve düşen -r kendinden önceki ünlüyü uzatır.

gadā (1/2), dayılā (1/4), durū (2/24), bübē (2/14), olyō (2/61), vurū (3/140), duvā (3/162), şekē (3/168), birē (4/5), vā (4/11), geçē (6/42), ekilyō (6/53), dürē (7/85), yanā (7/154), yaPyō (8/9), pazā (11/25), habā (11/54), vedilē (1/5),

VII. -v- erimesi ile:

de_vamlı (8/3), du_vak (9/10), ēmiz (1/68)

VIII. -y- erimesi ile:

Kelime içinde ve sonunda -ğ- ünsüzü gibi gevşeme meyili gösterir ve kaybolarak önceki ünlüyü uzatır.

āşa (1/1), dēzeleri (1/19), yālelere (1/139), sōle (1/48), ōle (3/8), nēse (4/18), ōle (5/79), nēlen (10/158)

12- Çift ünlülerin kaynaşması ile:

geldī çin (1/13), nōlur (4/257), nōldu (4/329), nōlacag (7/157), sāTde (4/42). māmēlelē (4/156), hocāfendi (10/209)

ASLİ UZUNLUKLAR

13- Türkçede uzun vokal yoktur. Fakat Türkmen, Halaç ve Yakut lehçelerimizde asli uzunlukların korunduğunu görmekteyiz. Türkiye Türkçesinde yazı dilinde kaybolmuş olan asli uzunluklar ağızlarımızda yaşamaya devam etmektedir. Bölgemiz ağızında heyecana bağlı olarak ve söze kuvvet vermek için asli uzunlukların kullanıldığına rastlanmıştır.

yūsuf (10/8), ā (3/1), hā (3/117), heyvāh (3/136), ayā (4/158), ehēy (4/99)
dē (4/6), yā (4/29), dē (10/81), hē (10/14)

14- Yabancı kelimelerde uzunluk:

Bölgemiz ağızında kullanılan yabancı kelimelerde de Türkçe kelimelerin uğradığı ünsüz düşmesi, hece kaynaşması ve çift ünlülerin kaynaşması neticesinde ünlü uzamaları oluşmuştur.

āşa (1/1), mācır (3/10), nāiyeti (10/86), sāT (3/108), tārus (3/108)

KISA ÜNLÜLER

15- Türkçede ünlülerin normal boğumlanma süresi vardır. Eğer bu boğumlanma süresi normalden fazla ise uzun ünlü, azsa kısa ünlü olur. Türkçede bazı sebeplerden dolayı ünlülerde kısaltmalar görülür. Bu sebepler şunlardır:

I. Son sesi ünlü olan bir kelimededen sonra, ilk harfi ünlü olan kelime yanına gelince bu ünlüler çift ünlü durumuna gelir. Ses organları iki hamleyi art arda yaparak iki ünlüyü yan yana çıkaramaz.

Bu durumda birinci kelimenin son ünlüsü, sonrasındaki ünlüye göre daha zayıf söylenir, ya da hiç söylenmez.

yirm^ı altı (1/5), bⁱ işl^e (6/8), bⁱ āşam (7/2), bⁱ insan (7/181), h^epsⁱ olur (9/18), d^öşedik mⁱ içi (9/27)

II. Türkçede orta hece vurgusuzdur. Bu yüzden o orta heceler ya kısalır, ya da tamamen kaybolur.

l, m, n, r, s, ş, y, z gibi akıcı ve sızıcı ünsüzler, yanlarındaki ünlüleri kısaltır. Bu, orta hecenin düşmesi olayına hazırlık devresi sayılır.

gar^aolan (1/11), vasⁱfel^emizi (1/14), yaşⁱndayın (1/1), birⁱnde (1/87), deyⁱnce (1/62), nımazⁱmız (2/18), zedelⁱsi (2/60), e^yiçe (3/76), yalⁱniz (4/68), mayⁱne (4/208), zinⁱye (5/71), dur^udu (6/45), taKⁱrdaK (10/158).

Bazen iki heceli kelimelerin iki hecesi arasında bir ünlü türüyor. Bu ünlü de zayıf bir ünlüdür.

afⁱyona / afyon (3/21), kilametⁱre (3/89), metⁱre (3/174), santⁱralı (4/117), bedⁱriⁱ (7/159)

III. Ünlü türemesi ile kelimeye eklenen ı ve i ünlüleri genellikle kısadır.

ırmazan (2/18), ırahatlā (2/63), ırazdaKı (4/7), ırahmeTlig (10/55),
ışedmiyodum (10/91)

GENİZ ÜNLÜLERİ

(Nasalised Vowels)

Türkçede genzel n, dilin arka kısmında yumuşak damağa temas eder ve genizden çıkarılır. Yazı dilimizde kaybolduğu halde, Anadolu ağızlarında yaşayan genzel n hece kaynaşması veya ünsüz düşmesi ile kaybolunca genizleşme özelliğini ise yanındaki ünlüye yükler.¹⁶ Yöremizde geniz ünlüsüne rastlayamadık.

İKİZ ÜNLÜLER

(Diphthong)

Türkçedeki ikiz ünlüler, genellikle ğ, h, v, y ünsüzlerinin kelimenin iç seslerinde ve iki ünlü arasında bulunduğu zaman eriyip kaybolması sonucunda oluşurlar. Sarıcakaya yöresi ağızlarında da bu özellikteki kelimelere rastlanmıştır.

17- A - Alçalan ikiz ünlüler: (ünlü + Yarım ünlü)

İKİZ ÜNLÜLERİN İKİNCİ ÖĞELERİ bazı durumlarda birinci öğelerine göre daha dar ve süreksiz ise bunlara alçalan ikiz ünlüler denir.

a ği: niKa ğınnan (1/30), a ğıllan (10/39), da ğılır (7/158), a ğızlığ (7/126)

e ği: esgişe ğır (3/4), şe ğırlere (4/1), de ğilim (11/9), se ğıdgāzilisiñ (10/134)

o ğı: do ğımluyum (4/1), yo ğırdu (7/117)

i ği: asgerli ğı (10/31)

a ğı: ya ğıd (7/165)

¹⁶ Korkmaz, Zeynep (GBAA) s. 18-43 Ankara 1956

18- B - Yükselen ikiz ünlüler: (Yarım ünlü + ünlü)

Birinci öğelerinde ikinci öğelerine göre daha dar ve süreksiz ünlü bulunan ikiz ünlülerdir.

zirā ed (1/12), acı ırlā (10/225), sö anı (9/28), mü abbedlice (7/127)

Örneklerde de görüldüğü gibi iki ünlü arasındaki h,g,y,ğ ünsüzleri eriyip kaybolmuşlar ve böylece iki ünlüyü yanyana getirmişlerdir. Diğer Anadolu ağızlarında da yükselen ikiz ünlülerin örneklerine rastlamak mümkündür.¹⁷

19- C - Eşit ikiz ünlüler

Her iki ünlüsünün de aynı ve boğumlanma süreleri eşit olan ikiz ünlülerdir.

a a: sa an (1/33), ka aTlā (4/30), a am (6/95)

e e: eşşe e (10/60)

ı ı: yāl ı (1/28), yazarlı ı (4/46) gaşı ı (5/79), sı ır (10/37)

i i: geldi i (5/28), sevdi im (5/5), derdli im (5/23), emekli im (6/8) beşi i (7/211)

u u: yolculu u (5/56), oldu u (6/29)

ü ü: dü ünnemiz (5/41), gü ümden (7/26), mü ürlenmiş (10/179)

20- İkiz ünlülerin özellikleri şöyledir:

1. İki ünlü de aynı nefeste telaffuz edilir.
2. Birbiriyle sıkı sıkıya birleşmişlerdir.
3. İkiz ünlüler iki ünlü arasındaki ünsüzün erimesiyle oluşur.
4. İkiz ünlülerde ya her ikisi eşit, ya birincisi dar ve süreklilik bakımından zayıf ya da ikincisi böyledir.

¹⁷ Gülensoy, Tuncer (KYA) s.29 Ankara 1988

5. İkiz ünlünün oluşmasına sebep olan ve düşme eğilimi gösteren h, g, ğ, g, k/ķ, y ünsüzleridir.

ÜNLÜ UYUMU

(Vowel harmony)

21- Ünlü uyumu, Türkçe bir kelimedeki ünlülerin kalınlık-ıncelik ve düzlük-yuvarlaklık bakımından birbirine uygunluğudur. Ünlü uyumu Türkçe'nin en dikkat çeken özelliğidir ve bu uyum sağlam kurallara sahiptir.

22- Yöremiz ağızlarında ünlü uyumu dikkatimizi çekecek kadar kuvvetlidir. Dudak ünsüzlerinin yanında bulunan yuvarlak ünlüler, bölgemiz ağızlarında dil benzeşmesine uyarak çoğunlukla düzleşmişlerdir.

çaviş (8/33), davıla (8/25), hamırını (7/106), pamık (8/30), gavırsın (7/123), avlıda (2/55)

Ayrıca diş - diş eti ünsüzü olan r'nin yanında görülen düzleşme de dikkate değer.

marıl (2/59), hamırını (7/106)

23- I. Sarıcakaya yöresi ağızında, (i) i- yardımcı cevher fiili ile kurulan ve yazı dilimizde ünlü uyumuna uymayan "-iken" zarf-fiili kelimelere eklenince ünlü uyumuna uyar.

gidēken (1/22), gakākan (1/97), oynākan (2/31), genşken (3/127), gelken (3/178), sākan (6/91), yaşım dakan (10/2), çıkākan (10/185)

II. Yine i- yardımcı cevher fiilinin görülen, öğrenilen geçmiş zaman ve şart kipi şekillerinde de ünlü uyumunun olduğu görülür.

yapālādı (1/29), omācağmışdı (1/74), yāmırlıglıdı (1/136), oldumudū (2/109), yaşındadım (3/1), ilgilenirmiş (4/210), mēşurdu (6/113)

III. Yazı dilimizde daimi ince şekliyle söylenen ki bağı ile aitlik eki -ki de dil benzeşmesine uymuştur.

āşanıñki (1/93), bizimki (6/107), elindeki (7/77), òlannañki (1/93), ortasındaki (7/154), unuñku (7/157), yaKubuñKu (11/54)

IV. “ile” edatı da -(ı)la, -(u)la ve genişletilmiş -(ı)lan şekilleriyle uyuma girer.

eşşeglēn (2/80), çocuglān (2/8), gūveylēn (2/35), hayvannālān (4/4), çağırılālān (6/30), arabalālān (6/61), yellēn (7/39), oKlaçlān (7/110), gurTlān (7/188)

V. Bazı Anadolu ağızlarında görülen şimdiki zaman “-yor” ekinin incelleme ve düzleşmeye uğrayarak ünlü uyumuna uyduğu görülmektedir.¹⁸ Fakat bölgemiz ağızında bu özelliğe rastlayamadık. Sadece r ünsüzünün düştüğüne rastlanmaktadır.

VI. Yabancı kelimelerin ünlü uyumuna uyması

Konuşma dili, dilde kullanılan yabancı kökenli kelimeleride uyuma uydurma eğilimi içindedir. Bu eğilim iki şekilde gerçekleşmektedir.

a- İlerleyici ünlü benzeşmesi ile:

Bir kelimenin başındaki ünlünün sonraki ünlüleri kendine benzetmesi.

āşa (1/1), habā (1/42), terefi (2/142), fakır (1/54), mezerini (2/95), hataşladı (3/123), omarlā (3/173), muhımmad (4/115), meres (5/77), māsұл (8/5), harbıda (10/27)

b - Gerileyici ünlü benzeşmesi ile:

Kelimenin sonundaki ünlünün baştaki ünlüleri kendine benzetmesi.

¹⁸ Gülensoy, Tuncer “-yor” ekinin uyuma uyması (KYA) s.32

dene (3/25), feyde (4/199), esger (3/4), ebdez (5/60), heleme (1/70),
ebdestimiz (2/18), ziyārete (3/178), hücum (3/42)

ÜNLÜ UYUMUNUN BOZULMASI

24- Sarıcakaya yöresi ağzında ünlü uyumunun kuvvetli olduğuna rastlanmış olsa da değişik nedenlerle bu uyum bozulmaktadır. Bunun sebebi ise; bazı ünsüzlerin yanlarındaki ünlüleri inceltme veya kalınlaştırma etkisine sahip oluşudur.

I- Yöremiz ağzında ünlü incilmesi yapan ünsüzler ve örnekleri:

1- y ünsüzü: bulday < buğday (10/217), feyde (4/299)

2- ş ünsüzü: āšemnen (10/49), şüferlē (10/29)

3- c ünsüzü: ēcik (10/52)

4- s ünsüzü: nasīb, edsīñ (4/149), meres (5/77), kaysiler (4/190)

5- l ünsüzü: gālī (8/28), heleme (1/70), aTledyōz (2/17)

II- Ünlü Kalınlaşması yapan ünsüzler ve örnekleri:

Bazı kelimelerde ise ünlü kalınlaşmasından dolayı ünlü uyumunun bozulduğu görülür.

türkiyē (3/2), muregkeP (5/3), gömüñ (5/24), dünür (5/39), hükümetde (6/106), muşir (6/24), yürüyereK (6/30), güzel (6/81), gumeleyē (6/56), gönülleri (7/8), yuKsek (7/206), gürültü (10/48), mürācāT (10/174)

UYUM DEĞİŞMESİ

25- İki veya daha çok heceli Türkçe ve yabancı bir kelimedeki ünlülerin tamamıyla kalınlaşması veya incelmesidir. Yazı dilinde olmayan bu duruma bölgemiz ağızlarında ise sınırlı sayıda rastlayabildik.

tezeken (1/65), emme (1/42), bene (1/7), ēyce (1/30), ceñezini (1/34),
kenere (2/5), denelē (3/141), kayfanıñ (5/17), bāzan (6/58), ıstanbul (6/3)

DUDAK BENZEŞMESİ

26- Yöremiz ağızlarında birinci hecelerinde yuvarlak ünlü bulunan çift heceli kelimelerin ikinci hecelerinde bulunan düz ve geniş ünlüler, bazen darlaşıp yuvarlaşıp dudak benzeşmesine uğrar.

ortâkul (4/49), gocâmannañ (2/100), mustuvâ (11/32), borâya (4/31)
hocâ (2/11)

ÜNLÜ DEĞİŞMELERİ

(Vowel gradations)

27- Ünlü değişimleri bölgemiz ağızlarında genellikle bütün ünlülerde görülmektedir. Bu değişimler ya komşu hecelerde bulunan diğer ünlülerin ya da yanlarında yer alan ünsüzlerin etkisiyle oluşmaktadır.¹⁹ Ünlü değişimleri çeşitli guruplarda ele alınıp incelenir.

28- Kalın ünlülerin incelmeleri:

Kalın ünlüler, kelime içinde ya ünlü uyumundan dolayı veya yanındaki ünsüzlerin etkisiyle incelenebilir.

1: a > e: Örneğine en çok rastlanan değişim türüdür. Bu değişim bazen ünlü uyumunu bozar, bazen de uyumu sağlar.

bene (1/7), lire (1/26), emme (1/42), tezeken (1/67), ez (2/63), mezerini
2/95), kenere (2/5), dene (3/25), gevır (3/33), tevâf (4/177), ganedi (5/25)
bulday (10/217)

2: ı > i / i: Örnekleri azdır. nâpıyoduñuz (10/114) < ne yapıyordunuz.

¹⁹ Caferoğlu, Ahmet; Anadolu ve Rumeli Ağızlarında Ünlü Değişimleri, TDAY 1964 1-33

3: u > ū ve ō: Örnekleri azdır. bōn (4/285) < bugün

4: a > i: Örneklerine bölgemiz ağızında rastlayamadık.

5: ı > e: teragyē (3/3)

29- İnce ünlülerin kalınlaşması.²⁰

1: e > a: Yöremiz ağızlarında çokça rastlanan bir değişmedir.

āşa (1/1) < ayşe, habā (1/42), alması (2/60), payçalarda (2/161), hataşladı (3/123), omarlā (3/173), sarā (8/6), esāsan (10/13), barabā (10/22), havlā (10/98), dafa (11/54)

2: i > a,â,ı,u,ı:

hızmederi (4/85), muhımmad (4/115), fakır (1/132), cāmılara (2/94), gayası (3/132), mācır (3/10), yonanısdana (3/21), harbı (3/43), nızām (3/107), alıksan (3/50), manısa (4/30), makıne (4/36), birazda (4/74), mevlid (4/163), harbıda (10/27), hanı (10/193), bahşışlānı (7/82)

3: ü > u,u:

guyā (4/86), göynüye (4/9), yuzbaşım (4/77), münāsiPse (1/35), şukrū (1/40), muhımmad (4/115), kücuğ (1/10), ömürü (10/4), selām jāleykum (10/47), muşāde (10/51), mürācāt (10/174)

4: ö > o:

omarlā (3/173), şöfor (4/111)

30- Geniş ünlülerin daralması:

1: a > ı:

çığırın (4/63), orıya (6/118), urıya (11/38), nımazı (10/207), ıfıcığ (11/80)

²⁰ Gülensoy, Tuncer ö>o tirektor (Küt.), gönül (Niğ.), gok (Çor.), goz (Niğ.) (KYA) s.37 Ankara 1988

2: e > i:

nicātibey (5/12), tenciresi (5/79), yindi (4/163), idiñ (10/100), yidi mi (10/155), yir (2/27), domadis (2/58)

3: o > u:

motur (4/43), unnañ (4/136), rapur (4/228), umuzuma (2/166), unu (2/25)
anus (5/64), yuñursuñ (7/106), maydunus (2/59), gıydułā mı (10/97)

4: o > ü:

şüferlē (10/119)

5: ö > ü:

ümēlen (6/35)

Diğer Anadolu ağızlarında değişikliklere daha fazla rastlanmıştır.²¹

31- Dar ünlülerin genişlemesi:

1: ı > a:

patlacañ (9/17), yaşayosuñuz (10/5), gayası (3/132), çalıřmāyodu (4/330)

2: i > a:

hana (10/15), baraz (1/24) < biraz

3: i > e, e:

emece (4/21), deyen (4/62), şehēre (2/63), deyołā (10/17), gene (10/24),
geyediñiz (10/99), yetmiyor (10/108), merescilē (10/174), ēyce (1/30),
heleme (1/70), yene (5/30), nenni (9/45), eyi (1/63), görmeyēm mi (3/1)

²¹ Gülensoy, Tuncer; (KYA) s.37 Ankara 1988

4: u > ö, ü, o:

borda (2/7), yonanışdan (3/2), yokāda (3/175), boramız (5/86), doĵālan (8/17), boĵada (10/20), Őoĵadādım (10/29), nomaramda (4/323), Şoraya (10/98)

5: ü > ö, o:

böyüdüm (1/4), böyüddü (1/82), hökümedden (2/79), yörüd (4/128), göveş (5/89), goya (4/8), yörleg (10/104), dönmiyor (10/229)

32- Düz ünlülerin yuvarlaklaŐması:

1: a > u:

buba (9/34), maydunus (2/59), mustuvā (11/37),

2: a > o, ā:

borāya (4/31), ortākul (4/49), pāso (3/124), olmāyor (6/73), bāmbaŐadı (6/110), hayvān (10/67), gocābamiñ (10/133)

3: e > ö:

dövletleñ (3/100), ötödunyāya (5/62)

4: i > u, ü:

bübē (2/58), büber (8/7), külo (11/164)

Diĵer Anadolu aĵızlarında düz ünlülerin yuvarlaklaŐtığı daha deĵişik örneklere rastlıyoruz.²²

33- Yuvarlak ünlülerin düzleşmesi:

1: o > a:

kilametire (3/89), aparla (5/70)

2: u > ā, a:

²² Gülensoy, Tuncer; (KYA) s.38 Ankara 1988

muamele > m mele (4/159), sul yoduğ (8/39), Kumandanı (10/121)

3: u > ı:

 aviş (4/13), tabırda (4/48), gabıl (4/261), hamır, marıl, davıl (2/139),
avlıda (2/35), tavık (2/38), sıfır (2/140), pamık (2/184), yımşaglığ (1/20),
davıllı (1/29), tabıya (1/64), tabıcı (1/115), armit (9/17), yavrım (9/49),
avıdmaya (7/173)

4:   > e:

d nmey muş (10/215)

5:   > i:

g rişecen (4/34)

6:   > e:

yevmeye (11/47) < y vmiye

34- Bu değişmeleri şu şekilde özetleyebiliriz:

1. Kalın  nl lerin incelmesi.
2. İnce  nl lerin kalınlaşması.
3. Geniş  nl lerin daralması.
4. Dar  nl lerin genişlemesi.
5. Düz  nl lerin yuvarlaklaşması.
6. Yuvarlak  nl lerin düzleşmesi.

**35- Yöremiz ağızlarında görülen bir diğer özellik de bazı kelimelerin Es-
ki Türkçe'deki şekillerini korumuş olmasıdır.**

alması (2/60) < elması (TT)

 yi (1/63) < iyi (TT)

g veş (5/89) < g ve  (TT)

yörleg (10/103) < yürüyerek (TT)

ÜNLÜ DÜŞMESİ

(Elision)

36- Türkçede orta hece vurgusuz olduğu için bu hece ya kısılır veya düşer. Yöremiz ağızlarındaki ünlü düşmeleri tespit edebildiğimiz kadarıyla şu sebeplerden kaynaklanmaktadır.

1. Patlayıcı, akıcı, sızıcı ünsüzlerin arasında bulunan dar ünlüler düşerler. nerden (5/28), orlāda (10/4), birni (1/9), ezyed (1/81), emne (1/83), yımşaglıg (1/21), iksine (2/35), satyōz (2/64), atyorlā (3/36), borlānı (3/36), bayrına (4/21), yazcı (4/49), yenden (7/158), vazyeT (10/67), gorcuya (10/64)

2. Ünlü ile biten bir kelime ünlü ile başlayan diğer bir kelime ile bağlantılı ise ilk kelimenin son hecesindeki ünlü düşer ve ikinci kelimenin ön ses ünlüsünü kendi açık hecesi gibi içine alır.²³

nōlur (4/257), havalannā (4/184), nōlursa (4/162), hacosmannā (6/22), nōldu (4/329) < ne oldu, ortākul (4/49) < ortaokul, nōlacag (7/158).

3. Söyleyiş çabukluğu ve daha kolay konuşma özelliğinden dolayı bazı kelimelerin son ünlülerinin düştüğüne rastlanmıştır.

hād (4/82), bertarafda (4/179)

4. İki kelime birleşirken bazı ünlüler düşerek büzülme oluşturur ve tek bir kelime haline gelir.

Fethidyö (4/318), ötyanna (6/152), gayinnañgillē (11/27), annannenin (1/3), ötemālede (1/91), çukursarā (3/72)

²³ Gülensoy, Tuncer; (KYA) s.41 Ankara 1988

5. Yöremizde ön ses ünlü düşmesine de azda olsa rastlanmıştır.

kindinden (7/46) < ikindinden

ÜNLÜ TÜREMESİ

37- Bir takım sebeplerden dolayı bazı kelimelerin önünde, içinde veya sonunda ünlü türemesi denilen bir takım olaylar ortaya çıkmaktadır. Bu fonetik olaylardan bölgemizde görülenleri şu şekildedir:

ÖN TÜREME

(Prefix)

38- Türkçemizde bazı ünsüzler kelime başında bulunmaz. Bazı yabancı kökenli kelimeler bu ünsüzlerle başlamaktadır. l, r, ş ünsüzleriyle başlayan bu yabancı kelimelerin önlerine ünlüler getirilerek Türk dili'nin kurallarına uydu-
rulmaktadır.²⁴ Bölgemizde ise şu örneklerle rastlanmıştır.

ı- ön türeme ünlüsü:

ırmazan (2/18), ırahatlā (2/63), ırazdaKı (4/7, 4/11)

i- ön türeme ünlüsü:

ileçer (1/37), ileyen (9/23), ırahmeTlig (10/47), ışedmiyorum (10/91),
ılānāyet (3/103)

ö- ön türeme ünlüsü: örüzge (2/194)

u- ön türeme ünlüsü: urmeliden (1/109)

e-ön türeme ünlüsü: erendelēsĩñ (7/121)

²⁴ Gülensoy, Tuncer; (KYA) s.42 Ankara 1988

İÇ TÜREME

(Infix)

39- İç seste yanyana bulunan iki ünsüz arasına da bir türeme ünlünün girildiği görülür. Bu ünlü türemesine diğer Anadolu ağızlarında da rastlanmıştır.²⁵ Bölgemizde ise iç seste şu ünlülerin türediği tespit edilmiştir.

1: - a - türemesi:

alamanya (3/106)

2: - ı - türemesi:

yalınız (4/68), santıralı (4/117), trabızona (3/16), afıyona (3/21)

3: - i - türemesi:

metire (3/174), moderinleşdi (5/65)

4: İki ünsüz ile başlayan yabancı kelimelerde iki ünsüz arasında bir ünlü türer.

tiren (4/35)

SON TÜREME

40- Anadolu ağızlarında ünsüzle biten bazı kelimelerinin sonunda a, e, ı, i ünlülerinin türediğini görmekteyiz. Bölgemiz ağızlarında ise bu tür türemelere rastlayamadık.

ÜNSÜZLER

(Consonants)

41- Ünsüzler, ses yolunun genel olarak daralma, bazen de kapanıp açılma durumlarında çıkan seslerdir. Türk yazı dilinde 21 tane ünsüz vardır.

b, c, ç, d, f, g, ğ, h, j, k, l, m, n, p, r, s, ş, t, v, y, z

²⁵ Gülensoy, Tuncer; (KYA) s.44 Ankara 1988

Anadolu ağızlarında bu ünsüzler yanında diğer dillerden gelen veya eski kökenli ünsüzler de bulunmaktadır. Sarıcakaya ağızında ise şu ünsüzlere de rastlanmıştır.

P- Patlamasını kaybettiği için b'ye yakın duyulan p.

T- Patlamasını kaybettiği için d'ye yakın duyulan t.

ğ- kalın g, art damak g'si

ḥ- Arap alfabesindeki hırıltılı h harfi

ḳ- Türk alfabesindeki kalın k harfi

K- Patlamasını kaybetmiş art damak k'si

Ḳ- Patlamasını kaybetmiş ön damak k'si

ñ- sağır n (Türk alfabelerinde bulunur.)

Bölgemiz ağızlarındaki ünsüzlerin özellikleri şöyledir.

42- b ünsüzü: Patlayıcı, tonlu, çift dudak ünsüzüdür. Bölgemiz ağızlarında p > b değişimine rastlanmıştır.

gobdu (1/67) < koptu, bınarına (1/103), dolablā (2/66), bazara (2/62), ba-
hālī (3/135), naşīb, ʿedsīñ (4/149), barkında (5/12), çaba (9/16), yabmamış
(1/115)

Bazen b ünsüzü tonlulaşmaya doğru eğilim göstererek emplosif olur: "P"
yaPdılā (1/4), münāsiPse (1/35), Pitirem (5/52), Pitmiş (8/16), Pişey
(10/33)

43- d ünsüzü: Patlayıcı, tonlu, diş ve diş yuvası ünsüzü d'nin kullanılış sahası çoktur. d tonsuzlaşmaya uğrayarak T şeklinde de görülür. d > T

Tāne (6/6), meraşTa (6/87)

44- g / ğ ünsüzleri:

g: Sert damak, patlatıcı, tonlu ünsüz

ğ: Yumuşak damak, sızıcı tonlu ünsüz

g > k, ğ > k: Değişiklikleri göstererek

g > k: Sert damak patlayıcı tonsuza eğilimi ile K oluşur.

ğ > k: Yumuşak damak tonsuza eğilimi ile K oluşur.

doKüz (1/1), ufaKgan (1/75), daKılır (2/49), gırKlâelindedim (3/106),

yülKleri (4/5), eziKdir (5/26), eKseri (6/52), uşaklâ (10/15)

45- r ünsüzü: r ünsüzü tonunu kaybetmiş ve düşme eğilimi gösteren bir ünsüzdür. Bölgemiz ağızında da bu özelliği gösteren kelimelere rastladık.

versinler (5/15), açıyor (5/94), var (4/60), kesiyor (4/179)

46- ñ ünsüzü: Yumuşak damak genzel tonlu bir ünsüzdür. İkinci şahıs iye-lik ve fiil çekim eklerinde E.T.'deki gibi ñ sesi bulunmaktadır.²⁶

dayıñ (1/121), halañ (1/79), olannañkı (1/93), veñ (1/49), nabdıñ (3/121),

unuñ (3/139), herkeziñ (4/64), galcāñ (4/95), gayfaniñ (5/17), âbeñiz

(6/31), ceñez (6/74), bālāsıñ (7/14), vadiñ (7/94), söñüdüñ (10/34),

yaşayosuñuz (10/5), yaKubunKu (11/54)

47- ħ ünsüzü: Gırtlak, sızıcı ve tonlu bir ünsüz olan ħ ünsüzü Sarıcakaya ve yöresi ağızlarında fazlaca kullanılmamaktadır.

ħ algı (3/66), oh (6/147), yoh (11/22)

²⁶ Gülensoy, Tuncer; (KYA) s.49 Ankara 1988

ÖNSES ÜNSÜZLERİ

(Initial consonants)

48- Yazı dilimizde olduğu gibi bölgemiz ağızlarında da ğ, n ünsüzleri ön sesde bulunmazlar. f,l,m,n,p,r,ş,z ünsüzleri ile başlayan kelimeler ise yabancı kaynaklı kelimelerdir. l, r ünsüzleri bazen ön sesde bulunurken önlerine a, e, ı, i, ö, u ünlülerinden birini alırlar.

İrmazan (2/18), İrazdaKı (4/7), örüzge (2/194), erendelēsiñ (7/121), İleçer (1/41), İlānāyeT (3/116)

Bölgemiz ağızlarında bazı r'li ve l'li kelimelerin ön türemesiz şekillerine de rastladık.

rahāT (10/150), receP (3/23), lireye (10/153), lüzum (8/10)

Bazı Anadolu ağızlarında l ünsüzü n-, r- > l- değişimi sonucu ortaya çıkmaktadır.²⁷

49- z ünsüzü: Daha çok yabancı kelimelerde kelime başında bulunur.

zırāēd (1/12), zeldelisi (2/60), zenginmiñ (4/124)

Bazen s > z değişikliği karşımıza çıkmıştır.

zebzeçilig (2/14), zini (2/43) < sini, zoba (3/36) < soba

Bazen de z > s değişikliği ortaya çıkmaktadır.

saten (8/2), saTen (4/17)

50- n ünsüzü: Yabancı kelimelerde ve “ne” soru zamirinden türeme kelimelerin başında bulunur.

²⁷ Gülensoy, Tuncer; (KYA) s.50 Ankara 1988

nalband (1/1), nurāmed (1/140), nūrvedgīl (1/42), nardinnarā (1/78), nedeyōz (1/45), nabdiñ (3/136), ne gadaran (3/1), nāpacaz (4/162), nōlursa (4/162), nimaz (5/60), nicātibey (5/12), ne bilen (5/49)

51- c ünsüzü:

cerez (1/76), cıgması (2/29), cenezini (1/34)

Kelimelerinde $\check{c} > c$ ünsüzü değişikliği ile c ünsüzü kelime başında görölmektedir. Ayrıca c ile başlayan kelimelerde görölmektedir.

Kelime başında \check{c} - ünsüzüne de rastladık.

çıkıldā (3/4), çıgıyolā (3/24), çavış (8/34), çocuglumuz (8/2), çivd (4/36),

çivdciligle (8/4)

Çok az da olsa $c > \check{c}$ değişikliği ile kelime başında \check{c} ortaya çıkmaktadır.

çiddeye (5/58), çeked (1/131)

Ayrıca $s > c$ - değişikliğine de sadece bir kelimedede rastlayabildik.

sigara > cira (10/56)

52- -ş - ünsüzü:

şerbed (2/35), şehere (2/63), şükür (2/17), şükürü (1/40), şuncaz (4/302),

şimdilig (6/11), şorları (6/87), şekelēsiñ (7/136), şöle (7/3), şindi (8.2),

şogadāyin (10/88), şüferlē (10/29), şurāya (11/19)

53- -f - ünsüzü: Yabancı kelimelerde bulunur.

fasillē (2/54), fakır (1/132), fethidyō (4/318), feyde (4/199), falan (4/171), filmi (4/249)

54- -p- ünsüzü:

pagca (1/131), pāso (3/124), pataTis (6/82), para (6/99), peygamber

(6/105), perşānmiş (10/202)

$b > p$ değişimiyle oluşan örneklere diğer Anadolu ağızlarında olduğu gibi yöremiz ağzında da rastladık.

pitā (1/23), pangaya (1/116), piTdi (2/189), payçalardan (2/161), pişem (3/26), pityō (5/45)

Bunların dışında kalan ve Türkçe kelimelerin önseslerinde bulunan ünsüzlerdeki değişmeler şunlardır:

55- k- > g- :

Türkçede k- ünsüzü E.T'den beri tonlulaşarak g-'ye dönüşme eğilimi içerisindedir. Bölgemiz ağızlarında da bu örnekleri sıkça tespit edebildik.

gomuş (1/2) < koymuş, gadın (2/3) < kadın, gazan (2/55), gafayı (3/144), gulaglamda (3/8), gursuna (5/54), gayalar (5/1), ganedi (5/25), gurd (6/153), gırarız (7/52), gocaman (7/26), gadā (9/14), gardaşı (10/10)

Bu değişikliğe diğer Anadolu ağızlarında da rastlanmıştır.²⁸

56- k- > ğ- :

Kelime başındaki k ünsüzü tonlulaşarak ğ'ye dönüştüğüne de rastladık. ğolları (11/17), ğafam (11/40), ğor (7/71), ğucāna (7/40), ğadınnādan (7/2), ğonşu (6/95), ğararğahda (4/61)

57- g- > k- :

Örneğine fazla rastlayamadığımız bir değişiklidir.

kiTmiş (1/3)

58- t- > d, d- > t:

²⁸ Gülensoy, Tuncer; (KYA) s.53 Ankara 1988

ET'nin ön ses t-'leri yazı dilimizde tonlularak d- olmuştur. Deniz, diş, dağ vs. gibi. Bu değişme özelliklerine Anadolu ağızlarında ileri derecede yaşamaktadır.²⁹

Bölgemiz ağızlarında da bu değişikliğe sıkça rastlıyoruz.

dene (9/26), daşlar (9/39), dadlı (9/60), duz (7/106), dutāsin̄ (7/109), davşan (6/116), dabanda (4/43), dePeden (3/45), daşirlā (2/57), dēzeleri (1/19), daKTıK (10/72)

d-'li şekillerini korumuş yabancı kelimeyede rastlıyoruz.

dene (9/26)

d- > t-: pitā (2/5) < bir daha, togdur (2/200) < doktor , tomatis (3/137) < domates, tikgatli (7/81) < dikkatli, TüKganlā (10/181) < dükkanlar

59- b- > p-: Kuzey-Doğu Anadolu ağızlarında belirgin bir ünsüz değişikliği olan b- > p- değişimine bölgemiz ağızlarında şu örneklerde rastlayabildik.

pangayā (1/124) < bankaya, payçalarda (2/161), pitā (2/5), pityō (5/47) < bitiyor, paytar (11/52), piTdi (2/189)

Çok az da b- > -P değişikliğini tespit ettik

Pitirdi (10/4), Pişey (10/33), Pitmiş (8/16), Pitirem (5/50)

Ayrıca bölgemizde p- > b- değişimine de rastladık.

bınarını (1/103), badılcan (2/58), balcan (2/14), bahālı (3/135), bazarcıları (5/67), barkında (5/12)

²⁹ Gülensoy, Tuncer; (KYA) s.53 Ankara 1988

ÜNSÜZ TÜREMESİ

60- Ünsüz türemesi, sözcük içinde yan yana gelen seslerin birbirleriyle doğrudan doğruya birleşmede zorluk göstermelerinden dolayı oluşan fonetik bir olaydır. Oğuz grubu ve Çağatay grubu lehçelerinde pek çok kelimenin başına y-, v-, h- türemesi bulunmaktadır.³⁰

1: *h- ön türemesi*: Kelime başında h- türemesi diğer Anadolu ağızlarındaki kadar olmasada birkaç örnekte karşımıza çıkmıştır.

hinci de (1/30), hataş (3/31,3/61) < ateş, heyvâh (3/136), hambar (4/14) < ambar, hataşlayam (7/151)

Bölgemizde görülmeyen y- ön türemesi diğer Anadolu ağızlarında değişik kelimelerde tespit edilmiştir.³¹

Bunun yanında bölgemiz ağızında birkaç kelime de h- önsesi düşen örneklere rastlanır. Örnekler şunlardır.

üsen (3/85) < hüseyin, bir_afıta (4/155) < bir hafta

İÇ SES ÜNSÜZ DEĞİŞİMLERİ

İç Seste Tonlulaşma:

61- Kelime içinde yanyana bulunan iki ünsüzden birinci ünsüz tonsuz olsa da ikinci ünsüz tonlulaşır veya tonlulaşma eğilimini gösterir.

aşdı (11/33), düKğan (11/33), de işdiriñ (10/62), meKdebinde (10/88).

KiTdi (10/33), merescilē (10/174), başga (7/18), yaPcaz (11/36), toPcu-

dug (6/41), kesdim (6/120), zıraTcı (6/114), isdemeye (5/43), gākışdılā

(5/83), eziğdir (5/26), asger (5/5), seşdilē (4/62), mutvaKdan (4/89)

³⁰ Gülensoy, Tuncer; (KYA) s.55 Ankara 1988

³¹ Gülensoy, Tuncer; (KYA) s.56 Ankara 1988

Bir kelime içinde veya bağlantı halinde iki ünlü arasında bulunan ünsüzler genellikle tonlulaşır.

adâbazarı (3/26), muṇāgaşa (3/8), deligannā (3/161), hoşavını (1/38),
tarava (1/135)

62- *-f- > -v- değişimi:* Bir kaç kelimedede hece sonu veya başında diş dudak sesi *-f-*, tonlu *v-*'ye dönerken iki ünlü arasında kalan *-f-* de tonlulaşarak *-v-* ye dönmüştür.

havta (1/24), gadve (1/35), hoşavını (1/38), eytāvızdan (1/101), mustâva (3/8), tüveK (3/39), televon (3/120), çivd (4/36), mutvaKdan (4/89), severde (4/135), vafemizi (6/26), misāvīrānmiz (6/109), çarşavı (7/108), sāvır (8/25), hacāvızlā (8/38), hāvız (1/104)

İÇ SESTE TONSUZLAŞMA

(Ötümsüzleşme)

63- Sarıcakaya ve yöresi ağızlarında tonsuzlaşma olayının örneklerine de fazlaca rastlayamadık.

-b- > -p-: serpesleşir (7/70)

-z- > -s-: esinden (9/61) < izinden, õmassa (7/9) < olmazsa, yüstüg (3/164)

Bölgemiz ağızında Arapçadaki hemzeye benzeyen tonsuz gırtlak sesine bir kaç kelimedede rastlayabildik. (h'-)

ī'tiyarlā (6/68) < ihtiyarlar, ī'tiyarlısıñ (1/47)

İÇ SESTE SIZICILAŞMA

64- Sarıcakaya ve yöresi ağızlarında rastlaya bildiğimiz sızıcılılaşma örnekleri şunlardan ibarettir.

-b- > -v-: buvāmıñ (4/129) < babamın

-ç- > -ş-:

harşlını (8/19) < harçlığını, aşdı (11/33) < açtı, gaşda (4/33), geşdik (4/42), seşdilē (4/62), genşlē (1/31), geşmez (1/60), üş (3/31), hiş bişey (4/289)

-ğ- > -v-: sovan (7/138) < soğan

-h- > -y-: kayfanıñ (5/17) < kahvenin, kayfeler (5/34)

-k-, -g-, -ğ- > -y-:

eyē (1/65) < eğer, eyiridik (2/184), otayı (3/18), ombuçuya (7/171), göynüye (4/9), eyidimi (4/51), mezēliye (2/116)

Diğer Anadolu ağızlarında sızıcılışma olayının değişik örneklerine de rastlıyoruz.³²

AKICI ÜNSÜZLER ARASINDAKİ DEĞİŞMELER

65- Bölgemiz ağızlarında şu akıcı ünsüzler arasındaki değişikliklere rastlayabildik.

-l- > -n- : binnirē (1/93), yannışlıg (4/28), annadımdı (4/30), kindinnen (4/40), ünneyiP (10/103)

-m- > -n- : gonşu (2/41), yaşındadım (3/1), şindi (8/2)

-n- > -m- : ombeş (1/24, 2/21), ombir (3/1), ombaşı (3/107), bimbaşısı (6/30), istambul (10/234)

-ğ- > -ñ- : yuñuruduğ (7/50), çeñezini (1/34)

-r- > -l- : ileçer (1/37), zeldelisi (2/60), olalagdan (3/2), merhem > melhem (4/284)

³² Gülensoy, Tuncer; (KYA) s.58 Ankara 1988

Diğer değişmelerin örnekleri ise şunlardır:

-ğ- > -n- : inneden (4/224)

-d- > -c- : şimciK (10/165)

-h- > -f- : sahur > sāfir (2/140)

-k- > -ḳ- : çıkıyō (11/49), halkı (8/26), çekmiş (5/35), ekmek (5/48)

-v- > -m- : merdimeniñ (10/212)

-f- > -h- : mühdü < müftü (2/143)

-h- > -d- : sabaddan (7/43)

-y- > -l- : fasille (6/82,2/55)

-ç- > -c- : gacyō (3/50)

İÇSESTE ÜNSÜZ BENZEŞMESİ

(Assimilation)

66- Boğumlanma özelliği birbirine yakınlık taşıyan iki ünsüz, aynı sözcük içinde yanyana bulunuyorsa, bu ünsüzlerden birisi yanındaki diğer ünsüzü etkiler ve o ünsüzün sesini değiştirerek kendi sesine benzetir. Bu benzeşme, öndeki ünsüzün arkasındaki ünsüzü kendine benzeşmesi (gerileyici) veya arkadaki ünsüzün önündeki ünsüzü kendine benzeşmesi (ilerleyici) şeklinde oluşur.

67- I. İlerleyici Benzeşme :

a- **Yarı benzeşme:** Birinci ünsüzün ikinciye etki ederek ona kendi özelliğinden en az birini vermesi veya onu kendisine benzetmesidir.

-ml- > -mn- : āšemnen (10/49), hayvanımnan (6/153)

b- **Tam benzeşme:** Birbirleriyle hiç bir benzer noktaları bulunmayan veya bir iki özelliği ile birbirinden ayrılan ünsüzlerin tamamen birbirine benzemesidir.

-nl- > -nn-:

unnara (1/54), telefonnan (1/54), gadinnā (2/31), olannarı (2/4), bunnā (3/6),
abdurmannāñ (4/317), hayvannañ (4/1), kindinnen (4/40), kamyon-
nā (4/40), benneñ (4/125), binnire (1/105), hannar (5/34)

-ly- > -ll-: fasillē (1/41,2/54)

68- II. Gerileyici Benzeşme:

-ts- > -ss-: yassı (4/186)

-zs- > -ss-: çıkaramassa (3/54)

-ğn- > -nn-: inneden (4/223)

-td- > -dd-: oddurlā (9/11), devledden (2/79)

-mb- > -bb-: tubbayī (10/155)

-rl- > -ll-: nāpallāsa (11/63), baKallā (11/63), tallalāda (11/67), deyollā
(11/85), nedellē (11/66), gidellēmiş (11/71), çekyollā (11/70)

SONSES ÜNSÜZ DEĞİŞMELERİ

-z > -s

-k > -g

-ç > -c

-k̇ > -ğ̇

-t > -d

-ç > -ş

-p > -b

-k > -ḣ

-s > -z

-n > -m

SON SESTE TONSUZLAŞMA

69- -z > -s: maydunus (2/59), temmus (4/27,4/163)

Bölgemiz ağızlarında fazla örneğine rastlayamadığımız bir özelliktir. Diğer Anadolu ağızlarında şu değişikliklere rastlanmıştır.

gıs < kız (Küt.), otus < otus (Küt.), sulf < sulh (Küt.), ret edin < reddedin
(Küt.)

SON SESTE TONLULAŞMA

70- Bölgemiz ağızında son seslerde tonsuz ünsüzler bazı kelimelerde tonlulaşır.

-ç > -c: hīc (1/85) < hiç

-k > -g: ilg (3/2), evceg (3/9), bag (3/5), ışığ (4/15), aTığ (4/175)

-k > -ğ: çoğ (6/6), şimdiliğ (6/11), ēciğ (11/54), so uğ (11/7), bayramlığ (11/1),
üşbuçuğ (11/10)

-s > -z: herkez (2/60), ebdez (5/60)

-t > -d: dörd (2/2), şerbed (2/35), çivd (4/36), gurd (6/153), yörüd (4/128)

Arapça ve farsça bazı kelimelerde son sesteki -b'ler korunmuştur.

sevāb (1/178), esbab (1/35), harb (3/31), nasīb (4/150)

Arapça ve farsça bazı kelimelerde son sesteki -d'ler korunmuştur.

dāmad (7/76), mēmed (3/5), muhımmad (4/115)

SON SESTE SIZICILAŞMA

71- Bölgemiz ağızlarında -ç ve -k ünsüzleri sızıcılaşma eğilimi gösterir.

-ç > -ş: güş (11/44), üş (10/10,1/82), gençleri (10/137), a aş (5/98), gaşdı
(9/116), geşdi (4/147), geşmez (1/60), aşdı (11/33)

-k > -h: çoğ (3/180), yoğ (1/23)

Bölgemiz ağızlarında tonlulaşma, tonsuzlaşma ve sızıcılaşma dışında son seste şu
değişikliklere de rastladık.

$-n > -m$: “on” sayısı b ile başlayan bir kelimenin önüne eklendiğinde bu değişiklik görülmektedir.

ombir (3/1), ombaşı (3/107), ombeş (2/21)

Bölgemiz ağzında bir de son seste $j > \varsigma$ değişimi görülmektedir.

garaj > garaş (6/56)

ÜNSÜZ DÜŞMESİ

72- Anadolu'nun birçok ağzında rastlanan ünsüz düşmesi olayları Sarıcakaya ve yöresi ağzında da çok sık görülmektedir. Bazı ünsüzler çoklukla düşerken bazı ünsüzlerin düştüğü örneklerin daha az olduğu tespit edilmiştir.

1: Ön seste:

h düşmesi: afda (4/167), aparlosuz (5/70), üsen (3/96)

2: İç seste:

ğ düşmesi: dōmadım (10/14), dōru (10/72), bāla (10/74), ĩdire (10/95), dādan (6/10), sıır (10/41), ūraşyorum (6/4), yālāsıñ (7/134), yāmır (10/171)

d düşmesi: kēnime (3/147)

f düşmesi: teleonnan (4/312), yūka (2/102)

h düşmesi: āmed (1/87), bōça (1/25), cepāne (3/39), herāde (4/81), ĩbra ĩm (8/1), māır (3/10), meşūrdu (6/113), mu ĵabbedlē (6/123), mu ĵaKKag (10/42), fālilē (4/214), tāta (2/193), yāud (7/161)

l düşmesi: admiş (2/1), āmaya (2/30), gākā (1/22), boşatmışlā (10/136), gağdım (1/8), gēmiş (1/48), gōnü (7/11), oşuñ (1/41)

r düşmesi: aTıg (9/8), biyēde (6/10), bağlālardı (2/193), dēle (2/88), dökēsīñ (7/125), ekēdik (6/54), sōnā (3/33), sayāsag (1/18), şekēfēsīñ (7/136), mezēliye (2/116), vādı (2/2), vākan (3/170), vemezlē (1/37)

k düşmesi: āşam (10/42), çekecesiniz (10/109), vātı (2/19), eletrik (8/35)

n düşmesi: geşyin (11/112), işallā (10/130)

t düşmesi: abdesliġē (10/149), assubay (4/106), doslā (5/52), dos_öldulā (3/124)

v düşmesi: de_amlı (5/60), du_ak (9/10)

y düşmesi: āşa (1/1), bordadı (10/119), bōle (4/47), dēzesinden (2/44), nēlen (10/158), sülemān (10/106), yālesinde (10/43)

z düşmesi: ēcik (7/34) < azıcık

3: Son seste:

h düşmesi: sabā (3/156), tembī (3/147), vallā(4/73), maşallā (3/161)

k düşmesi: geTme (5/50), göTme (5/50), kitme (5/46)

l düşmesi: gē (10/66) < gel

n düşmesi: lē (10/93) < ulen < olan < oğlan

r düşmesi: bazā (3/160), bi (1/45), bübē (2/14), çikā (6/76), durū (2/24), dönē (2/24), ekilyō (6/53), gadā (1/2), vedilē (1/5), vurū (3/143)

t düşmesi: ebdes (5/65)

z düşmesi: gı (11/44) < kız

ÜNSÜZ İKİZLEŞMESİ

73- Söyleyişi çok zor olan bir ünsüzü çift söyleyerek bu zorluğu hafifletme isteği ayrıca kelimenin anlam yönünden güçlenmesini sağlama isteği ünsüz ikizleşmesinin ortaya çıkmasına sebep olmaktadır.

İkizleşme, dilimizde genellikle ses değişimleri sonucu olmaktadır. Fakat "eşşek" kelimesinde olduğu gibi bir tek ünsüzü ikiz ünsüz haline geldiğine de rastlamaktayız.

Talat Tekin, Türkçedeki ikiz ünsüzleşmesini bir çok hallerde kelimelerdeki asli veya ikincil uzun ünlünün varlığı ile izah etmektedir. Açık hecedeki uzun ünlünün çekici etkisi ile gerisindeki hecenin başındaki ünsüz ikizleşir. İkizleşme ile hece kapalı hale gelir ve uzun ünlü de kısılır.³³

Bölgemizdeki ünsüz ikizleşmeleri şunlardır.

oddurlā (2/30), ollug (2/68), büttün (3/34), lokkum (9/25), debboydu (10/121), döşşedi (11/93), uzzun (11/69), yeddisinde (11/76), giccen (11/45), göddümüz (11/46), illēgile (11/71), eşşefī (10/64), eşşeglen (2/75,2/80), temmelli (11/43), eyyā (4/160)

Diğer Anadolu ağızlarında da ünsüz ikizleşmelerine rastlanmıştır. Şu örnekler bazı yörelerden alınmıştır.³⁴

fişşek (Gaz.), eşşek (Mar.), massum (Küt.), selle (Gaz.), dokkuz (Mar.)

döşşek (Mal, Gaz.)

Ünsüz ikizleşmesine Türkçe dışındaki diğer dillerde de rastlanmaktadır. Eski Türkçenin ilk devirlerinde de ünsüz ikizleşmesi tespit edilmiştir.³⁵

ÜNSÜZ TEKLEŞMESİ

74- Arapçadan dilimize girmiş bazı ikiz ünsüzlü kelimelerdeki ünsüzlerden birisinin gevşeyerek erimesi sonucunda oluşmuştur. Örneğine çok az rastlayabildik.

evel (5/41) < evvel, mutalıP < muttalıp (3/31), tahtan (3/9) < tahttan

³³ Tekin, Talat; ATAUÜ, s.215-216 Ankara 1975

³⁴ Gülensoy, Tuncer; (KYA) s.66

³⁵ Fundamenta, I. s.26

HECE KAYNAŞMASI

(Contraction)

75- g, ğ, k, y, n, v, r, h ünsüzleri bazı fonetik olaylar sonucunda yavaş yavaş eriyip kaybolurlar ve iki veya daha çok komşu hecenin kaynaşıp tek hece görünümünü kazanmasını sağlarlar.³⁶

alacaz (3/27) < alacakız, aTledyōz (2/17), bōn (4/285), deleg (3/10), dēmiyiz (3/74), dēlde (10/40), dövleTleñ (3/100), gelyōz (11/57), mālede (10/8), silyōn (11/47), yaPcaz (11/36), yicēz (4/193), vecez (3/39) < verecekiz

HECE TEKLEŞMESİ

(Haplologie)

Bir kelimedede yan yana bulunan ve sesleri boğumlanma nitelikleri tarafından birbirine eşit, benzer veya aynı olan iki heceden birisinin eriyip kaybolması ve böylece söylenişte tek hece görünümünü vermesi demek olan hece tekleşmesi olayı bölgemizde şu örneklerde görülmüştür.

sa1vārdı (3/168), varlā (2/177), varverin (11/15) < varıveririn, yanda (11/27) < yanında, yiceni (6/55) < yiyecekini.

ÜNSÜZ TÜREMESİ

76- Yazı dilimizde ünlüyle biten kök ve gövdelere ünlüyle başlayan ekler geldiğinde zamir n'si ve -y- koruyucu ünsüzü getirilirken bölgemiz ağızlarında ise şu ünsüz türemelerine de rastlanmıştır.

a- Ön türeme:

b- Orta türeme:

c- Son türeme:

³⁶ Gülensoy, Tuncer; (KYA) s.66 Ankara 1988

77- Ön türeme: Bölgemiz ağzında ön türeme örneğine şu örneklerde rastlayabildik.

h-: hambar (4/15) < ambar, hataş (3/34) < ateş, heyvâh (3/152) < eyvah, hinci (11/29) < şimdi

78- Orta türeme: Bölgemiz ağzında orta türeme örneklerine şu örneklerde rastlayabildik.

-g-: yayagyız (10/57)

-h-: sahed (2/141)

-y-: cumayertesî (2/27), dâhilyin (10/154), ufacıgын (1/82), uşagын (1/83)

79- Son türeme:

-m-: gonum (7/41)

-n-: olaraKdan (4/57), dedikin (10/90)

-y-: cumay (10/211), buray (10/83)

ÜNSÜZLERDE YER DEĞİŞTİRME

(Metathesis)

80- Kelime içinde daha sonra gelecek bir ünsüzün boğumlanma noktasının daha önceye alınarak söylenmesine göçüşme, yer değişimi denir.

Yer değiştirme olayı birbirine bitişik iki ünsüzden ikincisinin birincisi yerine geçmesi şeklinde oluşuyorsa buna yakın yer değiştirme denir.³⁷ Bölgemiz ağızlarında ise çok fazla örnek tespit edemedik. Tespit edilenler şunlardır.

şavlâ < şalvar (11/1,7/22), helva > havla (10/98)

Diğer Anadolu ağızlarında ise yakın yer değiştirme örneklerine sıkça rastlanmıştır. Bazı örnekler şunlardır:

³⁷ Gülensoy, Tuncer, (KYA) s.69 Ankara 1988

memleket > melmeket (Küt.), ekşi > eşgi (Küt.), kibrit > kirbit (Af.),
toprak > torpak (Af.), öğren- > örgen- (Küt.)

Yer değiştirme olayı komşu olmayan ünsüzler arasında da oluşabilir.³⁸ Ancak bölgemiz ağzında bu özelliği gösteren kelimelere rastlayamadık.

Bazen yan yana bulunan bir ünsüzle bir ünlü de yer değiştirebilir. Örnekleri bölgemiz ağzında azdır.

sıcak > ıscag (10/149), patlıcan > badılcan (2/58)

VURGU

(Accent)

81-kelimeyi oluşturan hecelerden birisinin diğerlerine göre daha baskılı söylenmesidir.³⁹ Türkçemiz hafif vurgulu bir dildir.⁴⁰

Türkçe nefes vurgusuna dayalıdır. Bu vurgu daha çok son hecede görülür. Bölgemiz ağzında da nefes baskısı, müzikal ton vurgusunda önemli bir yer tutar.

Yaptığımız derlemelerde vurgunun değişmesinde konuşmacının o anki durumunun ve duygularının önemli etken olduğu dikkat çekicidir. Bundan dolayı Türk dilinin vurgu kurallarına uymayan aykırı durumlarda tespit edilmiştir.

82- Bölgemiz ağzında vurguyu üzerine almayan ekler şunlardır:

1) -n vasıta eki :

2) -lA eki:

3) -mA olumsuzluk eki:

4) -mI soru eki:

5) -ken eki:

³⁸ Gülensoy, Tuncer; (KYA) s.70 Ankara 1988

³⁹ Üçok, N. Genel Fonatik, İst. 1951 s.118

⁴⁰ Ergin, Muharrem, Türk Dil Bilgisi, İst. 1952 s.98

6) -mAdAn zarf-fiil eki:

7) -ça eşitlik eki:

8) çokluk II. şahıs emir eki:

83- Bölgemiz ağızında yer adlarında vurgu ilk hece üzerindedir.

beyköyünde (10/55), istanbula (3/6), göynüğden (10/153), zonguldağa (3/13), esgişere, (5/56), Küplüde (10/28), türkiye (3/2), ingiliz (3/2)

Yer adlarında ilk hecenin sonu ünlü ile biterse vurgu ikinci heceye geçmektedir.

afiyona (3/21), mayıslāda (10/46), tırabızona (3/18)

Sonu -stan ile biten kelimelerde vurgu bu hece üzerine kaymaktadır.⁴¹

Bölgemiz ağızında böyle bir kelimeyi sadece bir örnekle belirtebileceğiz.

yonanısdan (3/2)

84- Bölgemizde hafif vurgulu kelimelerle oluşan bir konuşma özelliği gözümüze çarpmaktadır. Bu yüzden vurgulu hece ile vurgusuz hece arasında fazla bir fark yoktur. Bir görüşe göre de; baskı kelimenin istendiği yere konulsa bile anlamda değişiklik olmayacağı yönündedir.⁴²

85- Türkçe ünlemlerde vurgu ilk hece üzerindedir.

hööp (3/108). heyvāh (3/136)

86- Gösterme ve cevap edatlarında vurgu ilk hecedir.

ahā (7/167), şorda (6/20), şöle (4/205)

⁴¹ Gülensoy, Tuncer; (KYA) s.71 Ankara 1988

⁴² Gülensoy, Tuncer; (KYA) s.71 Ankara 1988

II. BÖLÜM

ŞEKİL BİLGİSİ

ÇEKİM EKLERİ

İSİM ÇEKİMİ:

ÇOKLUK EKLERİ

87- Çokluk eki, isimlerin çokluk şekillerini yapan çekim ekidir.⁴³ Bölgemiz ağızlarında çokluk eki olarak +IAr kullanılırken son ses -r'nin düşmesiyle +IA ve son sesi -n ile biten kelimelerde ise +nAr, +nA şekilleri kullanılmaktadır.

+IAr: payçalarda (2/161), kaysiler (4/190), gayalar (5/1), kayfeler (5/34)

+IĀ: dolablā (2/66), gadvelēden (2/51), merescilē (2/103), vapırlā (3/95)

+nAr: olannarı (2/4), unnarı (4/66), hannar (5/34), görenner (5/11)

+nĀ: gadinnā (2/31),gurbannā (4/178),kamyonnā (4/40),dü ünnēde (6/80)

Bölgemiz ağızlarından lakap ismi yapan +gil ekine de rastlanmıştır. +gil eki eklendiği kelimeye çokluk eki kazandırmaktadır.

+gil: nūrvedgil (1/43), buvāmgillē (4/32), a ŷamgillē (6/95)

88- Bölgemiz ağızlarında +IA(r), +nA(r)çokluk ekleri +gil eki yerine kullanılarak da lakap ismi yapmaktadır.

ıŷıglañ (1/83) < ıŷıkların, hāŷimneñ (1/83) < haŷimlerin, zırolannā (1/90),

hacāvızlā (8/38) < hacıhafızlar

İYELİK EKLERİ

89- İsmi bildirdiği bir nesnenin bir kişiye veya varlığa ait olduğunu belirten eklerle iyelik ekleri denir.

Bölgemiz ağızlarında iyelik ekleri şunlardır.

Teklik 1. Şahıs: +(I)m:

2. Şahıs: +(I)ñ

⁴³ Gülensoy, Tuncer; (KYA) s.85 Ankara 1988

3. Şahıs: +s(I)n / +I

Çokluk 1. Şahıs: +(I)mİz

2. Şahıs: +(I)ñİz

3. Şahıs: +IArI

Kullanılışları örneklerle şöyledir.

Teklik 1. Şahıs: ābeyim (2/154), onam (1/2), tarlām (6/19), misāfirlem (10/48), bubām (1/135)

2. Şahıs: halañ (1/79), dayñ (1/121), bubañ (1/129)

3. Şahıs: āzı (1/132), gızı (1/10), dēzesinden (2/44), alması (2/60), a āsı (3/83), ōlu (1/5)

Çokluk 1. Şahıs: orucumuz (2/18), buvāmız (2/3), ebemiz (2/2),

hayvannāmıza (4/5), ebdestimiz (2/18)

2. Şahıs: yimēñizi (4/12), ābeñiz (6/31), dedelēñiz (10/152)

3. Şahıs: dēzeleri (1/19), ābeleri (2/4), zeldelleri (2/170),
kūlāhları (3/4)

90- 3. çokluk şahıs +IArI iyelik eki de diğer iyelik ekleri gibi hal ekleri ile birleşebilir.

ayakkablānı (4/65), hayvannāmıza (4/5), tarlalāmı (6/90), bahşışlānı (7/82) < bahşışlerini

91- Hece kaynaşması dolayısıyla 3.kişi iyelik ekleri -ī, -ī, -ū görünümü kazanmışlardır.

harşlīnı (80/19) < harş- lık -ı -n -ı, hoşavīmı (1/38) < hoşaf-ı -n-ı

İSİM HAL EKLERİ:

92- I. İlgı Hal (Tamlayan Durumu; Genetive) Eki : (n)İñ: İlgı hal eki bölgemiz ağızlarında ünlü ile biten kelimelere +nİñ, ünsüzle biten kelimelere ise +İñ şekli ile eklenir. İlgı hal eki eklendiğı kelimenin anlatımını başka bir anlama bağlanmasını sağlar.

a) +nİñ: āşanıñkı (1/93), gaynatanıñ (2/8), tarlasınıñ (2/60), yonanisdanıñ (3/21), unuñ (3/139), kayfanıñ (5/17), iliniñ (6/1), davşanıñ (6/127), hocanıñ (11/30), āşasınıñ (11/30)

b) +İñ: hamidiñ (3/5), allahıñ (5/20), baharıñ (5/28), bülbülüñ (5/34), peygamberiñ (5/43), babamıñ (6/23), dāmādiñ (7/76), ebeñiziñ (11/29), köyüñ (6/20)

İlgı hal eki bazen +IAr > +nAr çokluk eklerinden sonra da +n şekliyle gelebilir.

bunnāñ (10/45) < bunların

Bölgemiz ağızında bu ekin bazı zamirlere eklendiğinde hece kaynaşmasına uğradığı da görülmüştür.

señ (10/198) < senin, señ tosun (10/83), señ gatırın (10/198)

93- II. Belirtme Hali (Yükleme Durumu; Accusative) Eki: +(y)I:

+(y)I Yükleme halinin ünlü uyumuna göre bölgemiz ağızında değişik kullanılış biçimleri görülmektedir.

a) +ı, +i, +yı, +yi: gızı (1/10), eKmemizi (2/16), yimeyi (2/32), yonanısdanı (3/19), harbı (3/43), tērisi (4/146), āzı (4/72), māleyi (10/118), gapıyı (7/167), gelini (2/30)

b) +ı > +a, +i > +e: Yönelme hali ekleri, belirtme hali eki yerine kullanılabilir.
 kullanılabilmektedir.

boğ̃asınā < boğ̃asını (11/60)

c) Diphthong şekilleri ile:

e j: cep̃āne j (3/60)

i j: asgerli j (3/113), beş j: (7/211)

a j: yuma j (7/109)

ü j: sümü j (11/40)

ı j: yālı j (1/28), gaşı j (5/79), salatalı j (7/139)

d) Hece kaynaşması:

bilezī (3/163) < bilezik -i

e) +nı: hoşavını (1/38), ceñezini (1/34), bınarını (1/103), hükümādını (3/9)

f) +sı, +si: aḡası (3/83), tenciresi (5/79), bubāsı (6/85)

94- III. Yönelme Hali (Yönelme Durumu; Dative) Eki: + (y) A

İsmin belirttiği kavrama yöneliş, dönüş bildiren “Yönelme hali” eki +a, +e dir. Ünlü ile biten kelimelere ise +(y) A şekliyle birleşen yönelme hali ekinin şu örneklerini bölgemiz ağzında tespit ettik.

gadınnarā (2/34), moturlara (2/69), umuzuma (2/166), yāleye (6/54),

meggeye (5/59), gorcuyā (10/64), camıyā (10/118), odāyā (10/65), āşaya (7/163)

Diphthong ile:

ı a: yazlı ā (5/72)

u a: gönşu ā (6/94), doru ā (3/35)

a a: alla ā (10/6)

i e: tēvi ē (6/85), Kırgırlı ē (6/38)

e e: eşşe e (10/60)

95- Bölgemiz ağızlarında yönelme hali şu görevlerde kullanılmaktadır.

a) *Dolaylı tümleç yapar:* gadinnarā yimeg verlē (2/34)

b) *Edat grubu yapar:* õle yakma gadā (11/46), başıma gadā (11/189), varıncaya gadā (1/94)

c) *Zaman bildiren tümleç yapar:* āşamdan āşama (11/56)

96- IV. Bulunma Hali (Locative): Eki: +DA

Bu ekin bölgemiz ağızında kullanılış biçimleri şunlardır:

ötemālede (1/91), şehirde (3/146), payçalarda (2/161), avlıda (2/39), an-
ğarada (6/11), gasabada (6/103), yaslāşda (7/111), mayıslāda (8/4), hav-
tasında (9/4), mālede (10/8), bangada (10/23), yukāda (10/13), Küplüde
(10/28), sokaKlāda (10/15), orda (10/91), orlāda (10/4), istanbulda (10/31),
mirāşta (6/87)

Bölgemizdeki bulunma hali şu görevlerde kullanılmaktadır:

a- *Dolaylı tümleç yapar:* Konyada bölē bi buz vādı (1/14), payçalarda çırpı
(2/161), orlāda (10/4)

b- *Zaman tümleci olur:* havtasında (9/4), dokuzda onda (7/59)

97- V. Ayrılma Hali (Çıkma Durumu; Ablative) Eki: +DAn

Bu hal eki ayrılma, çıkma, uzaklaşma anlamı bildirir.

urmeliden (1/109), sarcagayadan (5/56), sabaddan (7/43), gadvelēden (2/51),
bubāmdan (1/2), tahtan (3/9)

Bölgemiz ağızında ayrılma hali şu görevlerde kullanılmaktadır.

a) *Dolaylı tümleç olur:* urmeliden mi geldi. (1/109)

b) *Zaman belirtip zarf tümleci yapar:* esğiden (7/142), arkadan yürüyō (3/13),
sabaddan (7/43)

98- VI. Eşitlik Hali (Eşitlik Durumu; Eguative) Eki: +cA

Bölgemiz ağzında kullanılan eşitlik hali eki +cA'dır. Kullanımı azdır.

pagca (1/131), ēyce (1/30), ōlece (7/54), īce (11/18) < iyice, irice irice
(5/91), ennice (11/8)

Bazı Anadolu ağızlarında bu ekin değişik kullanımlarına rastlanmıştır.⁴⁴
Fakat bölgemiz ağzında aldığımız metinlerde bunları tespit edebildiğimiz örnek sayısı oldukça azdır.

evceg (3/9) "bütün aile"

99- VII. Vasıta Hali (Instrumentalis) Eki: +(ı/y) lA(n)

İle edatı ek yığılması sonucunda +ılan, +ilen şekline dönüşür. Bölgemiz ağzında şu vasıta hali ekleri kullanılmaktadır:

nışaştayla (9/26), pamıgcılığlan (8/29), yellen (7/39), oKlaçlan (7/110),
gurTlan (7/204), silahlā (6/119), ebelen (6/92), arabalālan (6/61), ağma ilen
(5/104), medīnelen (4/171), gelennēlen (2/48), dedelen (1/16), arabalan (1/10)

Ekin ilk ünlüsü olan +l bazı örneklerde +n'ye dönüşmektedir. +l > +n.

babasinnan (9/3), annesinnen (7/2), hayvanımnan (6/153), emrinnen
(5/43), hayvannan (4/8), bennen (4/125), telefonnan (1/54)

Uygurca ve Eski Anadolu Türkçesi'nde görülen +n instrumental ekinin zarf türeme eki olarak bölgemiz ağzında da yaşadığına rastladık.

gışın (9/18) < gış-ın, kindin (2/115)

⁴⁴ Gülensoy, Tuncer; (KYA) s.83 Ankara 1988

100- Yön Gösterme (Direktive) Ekleri: +rA, +ArI

Bölgemiz ağızlarında tespit edebildiğimiz yön gösterme ekleri şunlardan ibarettir:

+rı: urıyā (11/38) < oraya, burıyā (11/62) < buraya

+arı > +ā: yukā (6/27) < yukarı

+ara / +ere: içere (3/33) < içeriye

+ra: şorā (1/102), orā (4/5), borā (4/33), aşara (7/98), orāya (10/46)

101- Sebebe Gösterme (Adessiv) Eki: Eski Türkçedeki -uçun/üçün edatını ekleşmiş şekillerinden oluşan sebebe gösterme eklerinden bölgemiz ağızlarında tespit edebildiklerimiz şunlardır.⁴⁵

geldī için (1/13), oldu u çi (6/29), oldukları için (6/32)

Soru Eki:

Bölgemiz ağızlarında soru eki -mI'dır.

gaşdıā mı (10/116), yanda mı (11/27), de ği mi (11/9), hag mı (1/89), bağmaya mı (1/117), oldu mu (1/99),

-mI soru eki kendinden sonra gelen heceyle de kaynaşabilmektedir.

zengin miñ (4-124) < zengin misin

-mI soru ekinin ünlüsü bazen kişinin heyecanından dolayı zayıflamaktadır.

vā mI (1/41,1/48)

⁴⁵ Korkmaz, Zeynep; -uçun-, -üçün-, -çin- vb çekim edatlarının yapısı üzerine, TOAY. 1961 s.31 - 35

FİLLER

102- A. Şahıs Ekleri:

a-) Birinci tip şahıs ekleri: Şimdiki zaman, geniş zaman, gelecek zaman ve öğrenilen geçmiş zaman, istek, gereklilik çekimlerinde kullanılan eklerdir. Bu ekler şahıs zamiri kökenlidir.

<u>Teklik</u>	<u>Çokluk</u>
1. Şahıs: -(I)m, -(I)n	-(I)z
2. Şahıs: -(I)ñ, -sİñ	-(I)ñız, -sİñız
3. Şahıs: —	-lAr, -lĀ

Örnek kullanılışları:

1. Şahıs Teklik:

-(I)m: geçem (10/92), isteyom (7/186)

-(I)n: bilmeyorun (10/20), bilirin (10/27), bulamāyon (8/24), gösTerveren (11/1), yaPyon (11/48), ūraşyon (8/4)

2. Şahıs Teklik:

-sİñ: bālāsıñ (7/14), dēsiñ (7/4), yuñursuñ (7/106), erendelēsiñ (7/121)

-(I)ñ: giTmişiñ (10/38), görmüşüñ (4/49), galcāñ (4/95), gidyoñ (4/70)

1. Çokluk Şahıs:

-(I)z: keseriz (9/6), başlayōz (8/27), koyveyōz (11/42), yaPcaz (11/36), veriz (2/28)

2. Çokluk Şahıs:

-sİñız: yaşayosuñuz (10/5), olcasıñız (6/38), çekecesıñız (10/95), gelsıñız (4/198)

3. Çokluk Şahıs:

-lā, -lē: istemeyolā (6/77), gönderyolā (6/56), yaPyorlā (5/44), gellē (3/125), nagleđdiyolā (6/57)

-lar: çalışıyorlar (6/9)

b-) İkinci tip şahıs ekleri: İyelik eki kökenli olan bu tip şahıs ekleri bölgemiz ağızında görülen geçmiş zaman ve şart çekimlerinde kullanılan eklerdir.

Teklik

Çokluk

1. Şahıs: -m

-k, -ğ

2. Şahıs: -ñ

-ñiz

3. Şahıs: —

-lar, -lā

Örnek Kullanılışlar:

1. Şahıs Teklik:

-m: yaPdım (6/3), alagodum (6/91), gağdım (1/8), gödsem (3/135)

2. Şahıs Teklik:

-ñ: binemezdiñ (10/1, 10/42), satādiñ (10/158), görüdüñ (10/158),
gidiñ (4/152)

1. Çokluk Şahıs:

-k/-k: bāladık (5/113), evēdik (2/4), yudduk (4/81)

-K/-K: yaPdık (5/65), vadık (5/57), indirdik (3/143), galdık (5/58)

-g: geddig (2/3), indirvedig (2/160), alamadig (2/3), yaPdıg (3/111)

2. Çokluk Şahıs:

-ñiz: veceseñiz (1/120), geydiñiz (5/63), annādiñiz (10/99)

3. Çokluk Şahıs:

-lā/-lē: vedilē (1/5), gomadılā (1/59), aşdıılā (1/101), evlendirdilē (2/5),

çıKādılā (1/4)

103- B. Şekil ve Zaman Ekleri:

1) Geniş Zaman Ekleri: -(V)r

Bölgemiz ağızlarında geniş zaman ekleri şöyledir:

gırārız (7/52), gızarTırsım (7/116), daşırlā (2/57), çıkarıdı (2/68), gurālādı (2/114), serē (2/24), oddurlā (2/30), dakılır (2/49), toPlaşırlā (2/92), veriz (2/28), verlē (2/31), gorda (2/24), yirlē (2/56), üleşırlē (2/90), vurū (3/143), yinir (3/171), yālanır (4/172), vemezlē (1/37), geşmez (1/60), serpesleşir (7/70), daıdıılır (7/32), ğor (7/72), oddurlā (9/11), tutā (8/12), gelirle (2/38)

Bölgemiz ağızlarında kullanılan geniş zaman ekinin sonundaki “+r” bazen düşerken önündeki ünlü de uzamaktadır.

serē (2/24), vurū (3/143), gurālādı (2/114), tutā (8/12)

Ayrıca bölgemiz ağızında geniş zaman eki kelimeye birleşirken hece düşmesi olayına rastlanmaktadır.

veriz (2/28) < verimiz, verlē (2/31) < veriler, varız (2/21) < varımız

104- Diğer Anadolu ağızlarında görülen geniş zaman +r’sinin +y’ye dönüşmesi olayına rastlanmaktadır.⁴⁶ Bölgemiz ağızında ise böyle bir olay görülmemektedir.

Geniş zamanın olumsuzu bölgemiz ağızlarında da -mAz ile yapılır.

geşmez (1/60), vemezlē (1/37)

⁴⁶ Gülensoy, Tuncer; (KYA) s.102 Ankara 1988

2) Şimdiki Zaman Eki: -yor

Şimdiki zaman eki hem şekil hem de zaman tamamlayan bir ektir. -yor şimdiki zaman eki yorı- “yürümek” fiilinin yorı-r geniş zaman şekli, zaman içerisinde değişerek oluşmuştur. Bu değişiklik yapı sebebiyle bu ek çok değişik şekillerde Anadolu ağızlarında karşımıza çıkmaktadır.

V. Hatipoğlu, zarf fiil eki ile “yor” kökünün birleşmesinden meydana geldiğini söylüyor ki buna göre şimdiki zaman eki birleşik bir ek olarak tasarlanmaktadır.⁴⁷

105- Bölgemiz ağızlarında şimdiki zaman -yor ekinin genel görünümü şu şekildedir:

1. Şahıs Teklik:

-yom: gelyom (6/92, 4/68), bilmeyom (10/75), istemeyom (4/328)

-yon: gidyon (1/137), bagyon (1/17), deyveyon (3/32)

-yorum: giTyorum (6/9), ūraşyorum (6/4), gelyorum (6/9)

-yurun: bilmeyorun (10/23)

2. Şahıs Teklik:

-yofı: gidyofı (4/70), bilmeyofı (10/79), isteyofı (10/11)

-yosuı: saTyosuı (2/179), abdeslenyosuı (4/174), giryosuı (4/174)

-yasuı: ūrayasuı (4/176) (Sadece bir örneğine rastlanmıştır.)

3. Şahıs Teklik:

-yor: söyleyor (4/165), yıKamāyor (2/82), okuyor (6/12), veriyor (10/108)

-yō: ūraşyō (6/52), galdıryō (6/53), veryō (6/58), yörüyō (3/11)

⁴⁷ Hatipoğlu, Vecihe; Türkçenin Ekleri, Ankara. 1974 TDK. s.78

-iyō: çeviriyō (3/78)

-iyor: yetiyor (10/108), veryor (10/108)

-üyō: dönüyō (3/177)

-yo: gelyo (3/16), gonyō (1/115)

1. Şahıs Çokluk

-yōz: ne deyōz (1/45), yaPyōz (2/95), sulāyōz (8/8), geyyōz (2/188)

satyōz (2/64), gazyōz (2/15), bulyōz (2/16)

-yoruz: çalışıyoruz (6/14)

2. Şahıs Çokluk

-yosuñuz: deynosuñuz (7/5), yaşayosuñuz (10/5), gelmeyosuñuz (11/82)

3. Şahıs Çokluk

-yōlā: yaPberyōlā (11/131)

-yolā: deyolā (10/17), çıgyolā (3/16), veryolā (3/18)

-uyolā: soKuyolā (4/206)

-yorlā: varyorlā (10/211), Kilyorlāmiş (10/206), toPlayorlā (3/16)

-yorlar: çalışıyorlar (6/9)

Ayrıca bölgemiz ağızlarında -p zarf fiilinden sonra dur- / tur- yardımcı fiil olarak gelir ve şimdiki zaman kipi oluşturur.

işleyiP durlā (11/73), bekleyip durū (11/14)

3) Görülen Geçmiş Zaman Eki:

Sarıcakaya bölgesinde görülen geçmiş zaman eki yazı dilimizdekiyle aynıdır. Ekin bölgemizdeki çekim tablosu şöyle gösterilebilir.

Teklik

Çokluk

1. Şahıs: -dIm

-dIK

2. Şahıs: -dIn / -dİñ -dInIz / dİñIz
3. Şahıs: -dI -dIIĀ / IĀdI

Örnek kullanılışları:

- I. Şahıs Teklik: -dIm: gağdıM (1/8), böyüddüm (1/75), bağıdıM (6/118)
II. Şahıs Teklik: -dIn(ñ): nabdıñ (3/121), aldıñ (10/157), satādıñ (10/158)
III. Şahıs Teklik: -dI: gaşdı (1/146), muzillendi (1/113), hataşladı (3/123)
I. Şahıs Çokluk: -dIk(g): yaPdıg (4/105), galdıg (2/2), evēdik (2/4), bāladık (4/105), vadıK (5/57), gördük (4/104)
II. Şahıs Çokluk: -dInIz / -dI(ñ)Iz: annādıñız (10/99), geyediñız (10/99)
III. Şahıs Çokluk: -dIIĀ / IĀdI: gomadıĀ (1/54), vedilē (1/5), aşdıĀ (1/92), yördülē (3/6), gurālādı (2/114)

4) Öğrenilen Geçmiş Zaman Eki:

Gürer Gülsevin'in "duyulan - farkına varılan geçmiş zaman"⁴⁸ adını önerdiği Sarıcakaya ağzında öğrenilen geçmiş zaman eki yazı dilimizdekiyle paralellik gösterir. Yani bölgemizde bu ek -mIş şeklindedir. Ekin çekim tablosu şöyledir:

Teklik

Çokluk

1. Şahıs: -mIşIm -mIşIz / -mIşIk
2. Şahıs: -mIşsIn / -mIşİñ -mIşsInIz / -mIşİñIz
3. Şahıs: -mIş -mIşĀ(r)

Örnek kullanılışları:

1. Teklik şahıs: durmuşum (1/2)
2. Teklik şahıs: giTmişñ (10/38), görmüşñ (4/51)

⁴⁸ Gülsevin, Gürer; Eski Anadolu Türkçesinde Ekler, TDK. Yay. Ankara 1997 s.80

3. *Teklik şahıs:* dōmuş (8/3), böymüş (8/3), gomuş (1/2)
1. *Çokluk şahıs:* vamişik (4/259)
2. *Çokluk şahıs:* gāmişîñiz (10/39), yaşamışîñiz (10/98)
3. *Çokluk şahıs:* sadmışlā (1/72), boşatmışlā (10/155), annaşamamışlā (10/179)

5- Gelecek Zaman Eki:

106- Bölgemiz ağızlarında gelecek zaman ekinin çekim tablosu ve örnek kelimeleri şöyle gösterilebilir.

1. *Şahıs Teklik:*

- acām: savıracām (2/194), satacām (3/134), gidecēm (3/122)
- acān: yakacān (3/122), galacān (4/94), helallaşacān (4/94)
- cam: nāpacam (4/131)
- ecen: görüşecen (4/94)
- can: ūracan (4/91), durcan (11/47)
- cen: ölcen (11/40), de işdircen (11/16), giccen (11/45)

2. *Şahıs Teklik:*

- cañ: nāpacañ (4/127)
- can: yaPcan (11/117)
- ceñ: içirceñ (11/160), görceñ (11/198)

3. *Şahıs Teklik:*

- acag: olacag (5/51)
- ecek: gidecek (5/71)
- cek: söylecek (7/164)
- eceg: geleceg (10/104)

1. Şahıs Çokluk

-caz: nāpacaz (4/162), alcaz (6/38), yaPcaz (11/36)

-cez: vecez (3/39), yicez (4/193)

-acaz: gonaşacaz (1/55), soracaz (1/56), alacaz (3/27)

-ecez: gidecez (1/66), gelecez (7/4), inecez (4/167)

2. Şahıs Çokluk:

-ceseñiz: veceseñiz (1/120)

-acasiñiz: alacasiñiz (6/38)

-ecesiñiz: çekecesiñiz (10/95)

3. Şahıs Çokluk

-ceglē: gicceglēmiş (11/75)

107- Sarıcakaya ve yöresi ağızlarında *gelecek zaman eki*: tespit edebildiğimiz örnekler doğrultusunda şu özellikleri göstermektedir:

a- Teklik birinci şahıs eki -m çoğu zaman, eski kullanılışı gibi -n şeklinde de devam etmektedir. Bunun için teklik birinci şahıs ile teklik ikinci şahıs aynı ekmiş gibi karşımıza çıkmaktadır.

yakacān (3/122), durcān (11/47), görüşecēn (4/94), ölcēn (11/40)

b- Teklik birinci şahısta genellikle hece kaynaşmasına veya hece yutumu-na uğramış şekiller görülür. Bu durumda şahıs ekiyle zaman eki birleşmiş durumdadır.

satacām (3/134) < satacağım, ūracan (4/91) < uğrayacağım

c- Teklik ve çokluk ikinci şahıslardaki şahıs eklerinde nasal -n (ñ) kullanılır.

nāpacañ (4/127), veceseñiz (1/120)

6- Emir Eki:

108- Bölgemiz ağızlarından aldığımız örnek metinlerden tespit edebildiğimiz emir ekleri ve kullanılışları şöyledir:

1. Şahıs Teklik

-am: basvaram (1/64), atvaram (1/104), bakam (1/57)

-em: deyim (10/159), verem (10/191)

-yım: yıkâym (11/6)

2. Şahıs Teklik

Teklik ikinci şahıs eki yoktur. ET'de -gil ile karşılanan bu ek şu anda da yaşamamaktadır. Bölgemizde ise eksiz kullanılmayan fil kök ve gövdeleri ikinci şahıs emir görünümünde karşımıza çıkar.

getî (11/3)

3. Şahıs Teklik

-sîñ: basvasîñ (1/64), goyvasîñ (1/124), yadmasîñ (1/41)

-sin: ersin (5/54)

-sun: görsün (5/54), uyusun (7/215)

-süñ: böyüstün (7/216)

1. Şahıs Çokluk

-em: verem (1/103 < verelim, getirem (10/80) < getirelim, geçem (10/92)

-am: annadam (1/20), bālayam (5/52), başlayam (5/41), gonusam (9/2)

-elim: idelim (10/35), deylim (7/214, 9/54)

-yām: dayyiyām (11/37) < dayıyalım

2. Şahıs Çokluk

-(I)ñ: gömuñ (5/24), ötüñ (5/27, 5/36), deşdiriñ (10/53)

3. Şahıs Çokluk

-sInnar: versinner (5/15)

7- Şart Eki:

109- Sarıcakaya ve yöresinde şart eki, yazı dilimizdeki gibi -sA şeklin-
dedir.

1. Şahıs Teklik: -sAm: gödsem (3/15), ölürsem (1/111)
2. Şahıs Teklik: -sA-n(h̄): dēseñ (1/63)
3. Şahıs Teklik: -sA: çıkaramassa (3/54), gelvese (3/108), göşse (1/50)
1. Şahıs Çokluk: -sA-k(g): sayasag (1/18)
2. Şahıs Çokluk: -sA-ñız: delseñiz (4/83), veceseñiz (1/120)
3. Şahıs Çokluk: -lĀ(r)sA: dēlēse (1/44), ollāsa (1/52)

8- İstek Eki:

110- Bölgemiz ağızlarında kullanılan istek eki yazı dilimizdekinden fark-
lılıklar gösterir. Özellikle de teklik birinci şahısta ek -an ve -am şeklindedir.
Ağızlarımızda istek ekinin yerini artık emir eki almıştır.

1. Teklik şahıs: -an: alvaran (11/3) < alıvereyim

1. çokluk şahıs: -ām: gelēm (2/7) < geleyim, varām (2/7) < varayım,
durām (2/7) < durayım, gidēm (2/7) < gedeyim, verēm (10/191) < vereyim

Diğer şahıslar için çekimlerine metinlerimizde örnek bulamadık. Bugün bu
ekin çekimi yazı dilimizde de nazardır. Çünkü ikinci ve üçüncü şahıslar az
kullanılmakta ve yerlerine genellikle emir, bazen de şart eki getirilmektedir.
Bugün istek ekinin yerini emir şekli almış gibidir.

9- Gereklilik Eki:

111- Bölgemiz ağızlarında gereklilik eki yazı dilimizdeki gibi -mAll şeklindedir.

Bölgemiz ağızlarında bu ekli kelimeye fazlaca rastlayamadık.

gēmeli (10/220), armalmış (11/52) < aramalmış

EK FİİL (Cevher Fiil)

112- İsim soylu kelimelerin fiilleşmesini sağlayan er->ir->i- değişimine uğramış olan i- mek ek fiilinin bölgemiz ağızlarında rastlayabildiğimiz örnekleri şunlardır.

gırKlāelindedim (3/106), sālamsıñ (4/230), çivTciyim (6/4), emeKli ĵim (6/8), asıllerindeniyiz (8/2), se ĵıdgazilisiñ (10/134), perşānmış (10/202), vādı (10/29), hamamındadı (10/28)

Yazı dilimizde Ek Fiilin bazı zamanlara göre çekimi şöyledir:

Görülen Geçmiş Zaman

hastaydım	hastaydık
hastaydın	hastaydınız
hastaydı	hastaydılar

Şimdiki Zaman

hastayım	hastayız
hastasın	hastasınız
hastadır	hastadırlar

Öğrenilen Geçmiş Zaman

hastaymışım	hastaymışız
hastaymışın	hastaymışınız
hastaymış	hastaymışlar

113- Bölgemiz ağızında birinci, ikinci ve üçüncü şahsın olumsuzluk çekimi *değil* kelimesinden yararlanılarak yapılabilmektedir.

mi algâzılı de Ğilin (11/105), yalan dēl (10/40) < yalan de Ğil

114- i- ek fiilinin hikaye, rivayet ve şart kipleriyle kurulmuş örneklerine de rastlanmaktadır.

a- *Hikaye şekli:* saTvardı (3/150) < satıverir idi, eđēdi (3/148) < eder idi

b- *Rivayet şekli:* gideceKmiş (4/57), olacagmış (4/62)

c- *Şart şekli:* münāsıPse (1/38)

Ünlülerden sonra bazen yardımcı bir y ünsüzü türeyebilir.

çivTciyim (6/4), istediymi (4/58)

Bazı Anadolu ağızlarında i- ek fiili yuvarlak ünlülü kelimelerden sonra yuvarlaklaşır.⁴⁹

vurudu (2/151)

YAPIM EKLERİ

115- Sondan eklemeli bir dil olan Türkçemizde yapım ekleri çok önemli bir yere sahiptir. Yapım ekleri, kelime kök ve gövdesine getirilerek kelimenin yeni bir anlam kazanmasını sağlar. Bölgemiz ağızlarında ekler bazı değişikliklere uğramıştır. Bu değişikliklerin sebebi ise; yazı dili ile konuşma dili arasındaki farklardan kaynaklanmaktadır.

1- İsimden İsim Yapma Ekleri:

a) + CA eki: belēce (4/18), filancayı (7/156), eýice (3/76), güzelce (7/112)
pagca (1/131)

⁴⁹ Gülensoy, Tuncer; (KYA) s.110 Ankara 1988

b)+ cAz < +cAğlz eki: Zavallılık, sevgi ve küçültme anlamlı isimler yapar.

şuncāz (4/302)

c)+ cI eki: Meslek ve uğraş ile ilgili isimler yapan ektir.

bazācılara (2/62), işçi (2/11), mānıcı (7/163), ortagcı(6/96), tabıcı (1/115), toPculādan (4/106), yazcı (4/49)

d)+ CIK eki: Küçültme, sevimlilik, azımsama, küçümseme belirten isimler türetir.

bicik (4/47), incecik (7/151), ufacıgım (1/91)

e)+ (I)ncI eki: Sayı sıfatlarına gelerek sıralama sayı sıfatı yapar.

altıncı (4/50), ikinci (7/9), üçüncü (7/9), yedinci (4/50)

f)+ KI eki: Yazı dilinden farklı olarak bazı Anadolu ağızlarında olduğu gibi bölgemiz ağzında da ünlü uyumuna uyan bu ek eklendiği kelime kök ve gövdelerine ait olma, bağlı olma ve içinde bulunma anlamları kazandırır.

ortasındaki (7/154), unuñku (7/157)

h)+ len / +nen eki: Zaman bildiren zarflar yapan ektir.

āşamnen (10/49), sabālen (10/50)

i)+ II eki: Bu ek isim soylu kelimelere eklendiğinde o kelimenin cümle içerisinde sıfat olarak görev almasını sağlar. Bölgemiz ağzında şu örnekleri tespit ettik.

bāl (8/11), çanaKKaleli (4/125), davıllı (1/29), dadlı (2/55), francalı (10/150), geyimli (2/36), makmeli (3/128), tikgatlı (7/81), te irli (4/185)

i)+ IIK eki: Bu ek eklendiği kelimelerden;

1- Yer isimleri türetir:

ahredlig (2/6), yazlık (5/72), zedellig (3/153)

2- Mücerret isimler türetir:

cehangerlik (3/100), golaylig (2/94), hasredlig (5/8), hastaligla (10/163)

yımşaglig (1/20)

3- Eşya veya araç isimleri türetir:

bayramlıg (11/1), gelinlik (5/47), yalıg (7/28)

4- Meslek gösteren isimler türetir:

bācıvancılıg (3/153), baKKallıg (10/56), çivdciligle (8/4), malcılıg (3/154), zebzecilig (2/14),

2- İsimden Fiil Yapma Ekleri:

+IA eki: İsimden fiil yapma eki olan **+IA** eki bölgemiz ağızında ünlü uyumuna uymuştur.

abdeslenyosuñ (4/174), bālayam (5/52), başlayam (5/41), cimciKlēsini (7/111), erendelēsini (7/120), hataşladı (3/123), helallaşacan (4/94), serpeleşir (7/70). söyle < söyle (1/48), şekelēsini (7/136), toPlasırlā (2/92), yālāsini (7/125). yolladım (5/39)

+nA eki:

annadıñız (10/99), annaşamamışlāda (10/179), ünne (9/21)

3- Fiilden İsim Yapma Ekleri: Bölgemiz ağızında görülen fiilden isim yapma ekleri şöyledir.

a) Masterlar:

Masterlar fiillerin isim şekilleridir. Bu yüzden isimlerin girdiği bütün hallere girer ve isimlerin aldığı bütün ekleri alırlar.⁵⁰

⁵⁰ Gülsevin, Gürer; Eski Anadolu Türkçesinde Ekler, TDK. Yay. Ankara 1997

-İş: de işleri (4/173), döş (10/202), gülüş (5/83), çarış (5/83)

-mA: asma (9/16), dokuma (2/186), işme (2/199) < içme olayı, ördme (7/19), , yime (2/199)

-mAK: yimeg (6/67)

b- Sıfat - fiiller (Ortaçlar; Particiiple):

Zaman ve hareket mefhumunu muhafaza eden fakat isim gibi kullanılan isim gibi çekilebilen fiil şekli olan sıfat fiilerdir. Bölgemiz ağzında kullanılan sıfat fiiller yapı vefonksiyonları bakımından yazı dilimizdeki sıfat fiillere benzerler.

-(y)AcAK: Fiil kök veya gövdesinden "gelecek zaman" kavramı veren sıfat - fiil ekidir.

geyeceg (1/26), çıKaracag (1/27), gullanacak adam (4/117), yatacag döşem (1/110)

-(y)An: Bu ek - gAn > -An şeklinde bir değişime uğramıştır. İşlek bir ektir.

alan (2/178), bakan (10/90), bilen (2/145), bilmeyen (2/145), öğrenner (5/11), türkçe konuşan gız (4/165), yapan (4/192).

-dIK: Çok işlek bir ektir. Kendisinden sonra gelen bir iyelik ekiyle birlikte kullanılır.

Başladımız gün (11/37), sevdi im şanlı asger (5/5)

Bu ekle kurulmuş geçmiş zaman sıfat - fiili. çıkma durumu eki ile birleşerek geçmiş zaman zarfı kurar.

giTdikten kerî (7/56), dedigden kerî (7/94)

-mİş: Çok işlek bir ektir. Bu ekle, fiil kök veya gövdesinden duyulan geçmiş zaman kavramı yapan sıfat - fiil kurulur.

geçmiş gün (5/65), yıkılmış yuvası (5/26),

c- Zarf - Fiiller (Ulaçlar; Gerundium):

Zarf olarak kullanılan fiil soylu kelimelerdir. Bölgemiz ağzında zarf fiil ekleri ve kullanılışları şöyledir:

-A: Bu ekle yapılan zarf - fiiller genellikle ikileme biçiminde kullanılmaktadır.

deye (4/52), ide ide (1/12), gezdire gezdire (1/80)

-ArAK:

olaraKdan (4/54, 4/57), deleg (3/37)

-AlAK:

baKalaK (10/5), olalagdan (3/2)

-IncA: Diğer Anadolu ağızlarında olduğu gibi bölgemiz ağzında da bu ek ünlü uyumuna uymuştur.

böyüyünce (2/191), gaynayınca (7/112), gelince (2/19), olınca (1/7), vefād edince (1/6), varınca (1/88), yörünce (3/20)

-(y)İp:

başıdip (2/12), bekliyip (11/14), gidiP (11/63) yapıb (2/12)

-KAn: Bölgemiz ağızlarında yazı dilinden farklı olarak bu zarf fiil ekimiz ünlü uyumuna uymaktadır.

gakākan (1/97), genşken (3/127), gilāKan (2/158), gidēken (1/12) sākan (6/91), küçüggen (2/1)

Fiilden İsim Yapan Diğer Ekler:

-AK: yatag (4/234)

-Ar: yazarlı₁ (4/46)

- (I)cl**: yazcı (4/49,4/56)
-**geş**: pisirgeş (7/130)
-**Im**: geyimimiz (2/51), bozum (10/97)
-**In**: ekin (2/195)
-**KI**: çalgı (3/161,6/78)
-**mag**: yumag (7/107)
-**mug**: sormug (7/168)

4- Fiilden - Fiil Yapma Ekler:

Yaptığımız çalışma metinlerinde tespit edebildiğimiz fiilden fiil yapma ekler şunlardır:

a) Edilgenlik ekleri:

- **II -** : şeyedilmez (5/89) - **(I)n-**: sallānyo (11/18)

b) Dönüşlülük ekleri:

- (I)n-**: sevinmiş (1/138), guvandın mı (9/36)

c) İsteşlik ekleri:

- (I)ş**: gākışdılā (5/83), toplaşmışlā (1/43)

d) Geçişli - Ettirgen ekleri:

- dlr-**: evlendirdilē (2/5), indirylā (3/9), oddurlā (2/30)

- t/-d-**: aTledyōz (2/17), akıdyōz (2/73), boyaddır (4/66), çikaTTirvecen (11/20),

değıştirdir (4/66), indittirdilē (9/78)

e) Olumsuzluk ekleri:

- mA-** , -**mI-**:

bilmeyon (3/178), dönmeyomuş (10/215), gomadılā (1/53), işedmiyodum (10/91),
olamadıg (2/3), yadmasıñ (1/41), yaPmayōn (3/159)

SONUÇ

1- Sarıcakaya ve yöresi ağızlarında, *a, e, ı, i, o, ö, u, ü* ünlülerinin dışında *â, ă, â, ę, ı, ı, û* ünlüleri de kullanılmaktadır.

2- Normal uzunluktaki ünlüler şu sebeplerden dolayı uzun ünlüye dönüşürler:

a. *Hece Kaynaşması ile*

-k- (>g): bulacām (4/74), ölecēn (11/40)

-h- : esgişēre (5/56)

-r- : göryōn (4/314), söyleōn (3/12)

-y- : ĩce (11/18)

b. *Birden fazla hecenin tek bir hece gibi okunması ile:*

saTvārdı (3/150) < satıverdi

c. *-g-, -h-, -k-, -ı-, -n-, -r-, -v-, -y- ünsüzlerinin düşmesi veya erimesi ile önlerindeki ünlüler uzar.*

d. *Kelimelerin ilk, orta ve son hecedeki ünlülerinden uzun olduğu görülmektedir.*

yūsuf (10/8), ehēy (4/99), ayā (4/158)

e. *Yabancı kelimelerde de uzun ünlülere rastlanmıştır.*

mācır (3/10), nāiyeti (10/86)

3- *ğ, h, v, y ünsüzlerinin eriyip kaybolmasıyla ikiz ünlüler oluşur.*

eşęc (10/60), doğmluyum (4/1)

4- *Bölgemiz ağızında dudak ünsüzlerinin yanında bulunan yuvarlak ünlüler düzleşebilir.*

çavış (8/33) < çavuş, pamıK (8/30) < pamuk

5- Ayrıca diş + diş eti ünsüzü olan r'nin yanındada düzleşme görünür.

marıl (2/59) < marul

6- -ken zarf fiili, ek -filin -idi, -imiş, -ise şekiller ünlü uyumuna uyar.

ömâcagmışdı (1/74), oynâkan (2/31), yapâlâdı (1/29)

7- -ki bağı ile aitlik eki -ki de ünlü uyumuna uymaktadır.

ölannañkı (1/93), yaKubuñKu (11/54)

8- Yabancı kelimelerde ilerleyici ve gerileyici ünlü uyumu görülmektedir.

fakır (1/54), feyde (4/199)

9- Ünlü incelmesinden dolayı ve ünlü kalınlaşmasından dolayı ünlü uyumları bozulabilmektedir.

bulday (10/217) < buğday, gürültü (10/48)

10- Ünlü düşmeleri görülmektedir.

a. nerden (5/28), yenden (7/158)

b. hacosmannâ (6/22), nōlur (4/257)

c. bertarafda (4/179) < beri tarafta, hād (4/28) < hadi

d. kindinnen (7/46) < ikindinnen

11- Ünlü türemeleri görülmektedir.

önseste: erendelēsiñ (7/121), ırmazan (2/18), örüzge (2/194)

içseste: alamanya (3/106), metire (3/174), yalınız (4/68)

sonseste: Bölgemiz ağzında sonseste ünlü türemesi yoktur.

12- Yazı dilimizdeki ünsüzlerin yanında bölgemizde şu ünsüzlere de rastlanmıştır. ğ, h, k, K, K̄, ñ, p, T

13- Ünsüzlerin değişim tablosu şöyledir:

a. önseste: k- > g- t- > d-

k- > ğ- d- > t-

g- > k- b- > p-

b. içseste: -f- > -v- -n- > -m-

-b- > -p- -ğ- > -ñ-

-z- > -s- -ğ- > -n-

-k-, -g-, -g- > -y- -d- > -c-

-h- > -y- -h- > -f-

-ğ- > -v- -v- > -m-

-ç- > -ş- -f- > -h-

-b- > -v- -h- > -d-

-r- > -l- -y- > -l-

-l- > -n- -ç- > -c-

-m- > -n-

c. sonseste: -z > -s -k > -ğ

-ç > -c -ç > -ş

-t > -d -k > -ğ

-s > -z -j > -ş

-k > -g

14- Bölgemizde düşen ünsüzlerin tablosunu ise şöyle gösterebiliriz.

	sızıcılar	patlayıcılar
ön seste	h	
iç seste	f, h, l, r, v, z, g	k, n, t, y, d
son seste	h, l, r, z	k, n, t

15- Bölgemiz ağzında ünsüz ikizleşmesi de görülmektedir.

lokkum (9/25), uzzun (11/69), temmelli (11/43)

16- Bölgemiz ağzında arapçadan geçme ikiz ünlü kelimelerde ünsüz tekleşmesi olayı da görülmektedir.

evel (5/41) < evvel

17- Bölgemiz ağzında hece kaynaşması ve hece tekleşmesi olayları da görülmektedir.

hece kaynaşması : gelyōz (11/62) < geliyoruz

hece tekleşmesi . yanda (11/27) < yanında

18- Bölgemiz ağzında şu ünsüz türemesi olayları görülmektedir.

ön türeme: (h) hataş (3/34)

orta türeme: (y) uşagyın (1/83)

(h) sahed (2/140)

(ğ) yayagyız (10/57)

son türeme: (-m) gonum (7/41)

(-n) dedikin (10/90)

(-y) cumay (10/211)

19- Bölgemiz ağzında metathesis olayı da görülmektedir.

- lv > vl-: şavlā (11/1) < şalvar

20- Bölgemiz ağzının yazı dilinden farklılık gösteren morfolojik özellikleri şöyledir:

21- İsim çekiminde şu farklılıklar görülmektedir:

22- *Çokluk ekinde:*

+lĀ: dolablā (2/66), merescilē (2/103)

+nĀ: dü ünnēde (6/80), kamyonnā (4/40)

23- *İyelik ekinde:*

Teklik ikinci şahıs: +(I)ñ bubañ (1/129)

Çokluk ikinci şahıs: +(I)ñIz dedelēñiz (10/152)

24- İsim hâl eklerinde:

a. İlgi hâlinde (genetive)

+(n)İñ: davşaniñ (6/127)

+ñ: bunnaiñ (10/45) < bunların

señ tosun (10/83) < senin tosun

b. Belirtme hâlinde (accusative)

+(y)A (yönelme hâl eki): boḡāsınā (11/60) < boğasını

Hece Kaynaşması: bilezī (3/163) < bilezik-i

c. Yönelme hâlinde (dative)

+y(Ā): Bölgemizdeki yönelme hali ekinin kullanımı yazı dilimizdeki ile paralellik göstermekle birlikte +(y)Ā şekli de vardır.

doru ā (3/34), odâyā (10/65), yāleye (6/54)

d. Bulunma hâlinde (locative):

+DA: meraşTa (6/87), tarafta (4/179)

e. Ayrılma hâlinde (ablative):

+DAn: tahtan (3/9)

f. Vasıta hâlinde (Instrumentalis):

+(I)nAn: bennen (4/125), hayvannan (4/8)

g. Yön gösterme ekinde (direktive):

+rı: urıyā (11/38) < oraya

+a: yukā (6/27) < yukarı

+ArA: içere (3/33) < içeriye

h. Sebep gösterme hâlinde (adessive): Bölgemiz ağzında sebep gösterme

-uçun / üçün edatlarıyla yapılmaktadır:

geldi için (1/13), oldukları için (6/32)

25- Fiil çekiminde şu farklılıklar görülmektedir.

a. Şahıs eklerinde:

I. Şahıs teklik: -n

II. Şahıs teklik: -(I)ñ, -sIñ

II. Şahıs çokluk: -(I)ñIz, -sIñIz

III. Şahıs çokluk: -IĀ

b. Şekil ve zaman eklerinde

Geniş zaman eklerinde

II. Şahıs teklik: (v)rsIñ: gıztartırsıñ (7/116)

Şimdiki zaman eklerinde

Teklik

I. Şahıs: -yom, -yon, -yorum, -yorun

II. Şahıs: -yoñ, -yosuñ, -yasuñ

III. Şahıs: -yō, -(I)yō

Çokluk

I. Şahıs: -yōz

II. Şahıs: -yosuñuz

III. Şahıs: -yōlā, -yolā, -yorlā, -uyolā

Görünen geçmiş zaman eklerinde

II. Şahıs teklik: -dIñ

II. Şahıs çokluk: -dIñIz

III. Şahıs çokluk: -dİlĀ

Öğrenilen geçmiş zaman ekinde

II. Şahıs teklik: -mİşİñ

II.Şahıs çokluk: -mİşİñİz

III. Şahıs çokluk: -mİşİlĀ

Gelecek zaman eklerinde

Teklik

Çokluk

I. Şahıs: -(A)cAm, -cAn

-(A)cAz

II. Şahıs: -(A)cAn, -cAñ

-(A)cAsİñİz

III. Şahıs: -cAK

-(A)cAKİĀ

İstek ekinde

I. Şahıs teklik: -Am, -An

Şart ekinde:

Teklik

Çokluk

II. Şahıs: -sAñ

sAñİz

III. Şahıs: —

lĀsA

Emir ekinde

Teklik

Çokluk

I. Şahıs: -yın

-yām

II. Şahıs: —

-(I)ñ

III. Şahıs: -sİñ

-sİnnAṛ

26- Yapım eklerindeki farklılıklar

1. İsimden - isim yapma eklerinde:

+len / +nen: Zaman bildiren zarf yapar.

āšemnen (10/49), sabālen (10/50)

+IIK: bayramlığı (11/1), gelinlik (5/47)

+II: davıllı (1/29), bālı (8/11)

2. *İsimden - fiil yapma eklerinde:*

+nĀ: annādiñız (10/99)

3. *Fiilden - isim yapma eklerinde:*

-dI(K): başladımız gün (11/37)

-geş: pisirgeş (7/130)

-(y)Ip: baş idip (2/12)

-IP: gidiP (11/63)

-ma: dokuma (2/186)

-mug: sormug (7/168)

4. *Fiilden - fiil yapma eklerinde:*

-II: şeyēdilmez (5/89)

27- Leyla Karahan'ın kitabında⁵¹ belirttiği şemaya Sarıcakaya ağzı da eklenince şu tablo ortaya çıkar.

	Doğu Ağız Grubu	Kuzey-doğu Grubu Ağızları	Batı Grubu Ağızları	Sarıcakaya Ağızı
Alınma kelimelerdeki uzun nlülerin normal süreli nlüye dönüşmesi	padişah	padişah	padişah	padişah*
Kalınlık-incelik bakımından nlü benzeşmesi	heber var idi	heber var idi	habar varıdı	habā (1/42) vādı (2/199)
Ök ve ek ünlülerinde meydana gelen ve sebebi elli olmayan kalınlaşmalar	söyle ettin	söyle ettun	söyle ettiñ	sōle (1/102) etdin *
Ök ve ek ünlülerinde meydana gelen ve sebebi elli olmayan incelmeler	gız / kız yanında	ķız yanında	gız yanında	gız (10/19) yanda (11/27)
Ök heceli kelimelerin onundaki "ı,u,ü" ünlülerinin "i" ünlüleriyle karşılanması	buni	buni	bunu	bunu (3/8)
Alınma kelimelerde ünlü ncelmesi ile meydana gelen uyum değişmesi	herp	herp	harp	harb (3/31)
İlk hecede bulunan yuvarlak ünlülerin düzleşmesi	çocuḡ	çecuk	çocuḡ	çocuK (3/65) çocug (2/1)
Ek ünlülerinde meydana gelen yuvarlaklaşmalar	adamın	adamun	adamın	adamıñ (4/253)
Ünlü - ünsüz uyumsuzluğu	balıḡ	baluk	balıḡ	balıK *
Arka ve orta damak geniz insüzü n' nin korunması veya kaybolması	evin	evin	eviñ	eviñ *
Ön damak ünsüzü g'nin iki inlü arasında ve hece sonunda korunması	düğün	düğün	düğün	düün (2/44)
Belirli bazı kelimelerde ön ses y ünsüzünün düşmesi	ılan	ılan yılan	yılan	yılan *
Patlayıcı ünsüzlerin ikizleşmesi	sekkiz	sekiz	sekiz	seKiz (4/102) sekiz (4/167)
Belirli bazı ünsüzlerin kelime içinde yer değiştirilmesi	torpaḡ	toprak	topraḡ	toprak *
Teklik 1., 2. ve 3. Şahıs	bahan	bağa	baña	bene (1/102)
Teklik 1., 2. ve 3. Şahıs zamirlerinin yönelme hali çekimindeki değişmeler	bahan bene	baha ba	baña	bene (1/102)

⁵¹ Karahan, Leyla, Anadolu Ağızlarının Sınıflandırılması TDK. Yay. Ankara 1996

“öyle”, “böyle” kelimele- rindeki ses değişmesi	éle	oyle	öyle	ōle (2/12) ōle (1/73)
Zamir kökenli çokluk 2. Şahıs ekiyle bildirme ekinin yapısı	seversiz burdasız	seversiniz burdasınız	seversiniz burdasınız	seversiniz* burdasınız*
Çokluk 2. Şahıs iyelik ekiyle iyelik kökenli şahıs ekinin yapısı	babaz	babanız	babanız	bubanız bubanız (2/3)
Şimdiki zaman ekinde meydana gelen ses değişmeleri	geliyér geler	geliyér geliyir geli	geliyor geliyo geli	gelyō (2/71)
Duyulan geçmiş zaman ekinin tk şekilli olması	varmış varmış	varmış	varmış	vāmış (4/17)
Teklik ve çokluk 1. Şahıs emir eklerindeki ses değişmeleri	bahım	bakayım	bakayım	bakām (4/35)
İstek eki -a / -e'nin işleklik derecesindeki farklılıklar	giden gidek	- -	- gidek	gidēm (2/7)
Soru cümlesinin vurgu ile kurulması	geldiñ?	geldin mi?	geldiñ mi?	geldiñ mi?*

* Metinlerde bulamayıp soruşturma sonucu tespit ettiğimiz örneklerdir.

III. BÖLÜM
METİNLER - SÖZLÜK

Konuşan Kişi : Ayşe Nalbant

Konuşan Kişinin Yaşı : 69

Konuşma Yapılan Yer : Sarıcakaya

Konusu : Hatıralar - Kız isteme ve düğün adetleri - Miras dağılımı

1. adım āşa nalband admış doKuz yaşındayın. yirmi yedi doJumlu. çocuglum bubām-
2. dan ayrılmış üç yaşına gadā anamıñ yanda durmuşum. anamundan sonā gomuş
3. kiTmiş, gocāya kiTmiş. daylañ yanda, dedeniñ yanda, annanneniñ yanda böyü-
4. düm. ombeş yaşımā girdim dayılā, annānelē dedelē geliñ yaPdılā başgöz çıKādılā.
5. aTıg gayrıK halamıñ ōluna vedilē. halamıñ ōlunda yirmi alTı senē gün geçirdig.
6. vefāt etdi dedē. iki uşāg¹ saybı olduK. vefād edince bene mal saybı deymedi uşāg-
7. larā mal saybı una galdı. ordan uşāglā mal saybı olınca bene u evden kiT buyrul-
8. dū. ben gaKdım yēngaddan² ikinci gocāya geldim. üç uşāg bi dē gocāmān gaynatā
9. vā unnara bagdım. baKıncā gızıñ birni beş jay durdug geliñ yaPdıg. para³ durdug
10. bir ay bī senē durdug küçug gızı godug hacıyā kiTdig. gidēken aTıg arabalan kiT
11. dig. otuz üş milyon paralan hacıyā kiTdig. arabalan kiTdig. garādan kiTdig. gi-
12. dēken gidēken köylere zırāed ide ide kiTdig. orlādan urfāyā vadıg. pasabordlā ar
13. kadan geldi çin biz yollāda çog eylendiK. on yedi gün yolda kiTdig. on yedinci
14. gün āşamı meggeyē ulaşdıg. orlāda vasıfelēmizi yaPdıg. tam zamferidē Konyada-
15. dıg. Konyadā bölē bī buz vādı ki diz boyū. ordan aTıg bu tarafā geldig. dedelen
16. para tā gün geçirdig dedelen beş altı sene tā gün geçirdig. u dede de öldü. e aTıg
17. gayrı ben kendim kendī kendime bagyon. bī gız vā aTıg köyde, olan vā bursada.
18. beş torun vā dedeniñkilēñi de sayāşag çog.

Kız isteme Adetleriniz Nasıldır?

19. gız isdemeye aTıg ana bubā inkaval⁴ bī halaları dēzeleri yollālā. halalanı dēzelē-
20. ni şöle bī annadam bakam gız tarafı nasıl delēg, ordan bagdıg epey yımşaglıg vā-
21. sa böñ āşam bī gayınna gidē bī annā, ordan yımşaglıg vedilēse yarın āşam da
22. gaynatalan yanna bī amcasın alır gidē. aTıg gayrıg yōñ dēlēse ölüm gākā dönē

1: uşāg: çocuk.

2: yengaddan: yeniden.

3: para: biraz

4: inkaval: ilk önce

23. gelirsin e yoh demezlêse aTıg yarın aşam pitā gidēsın. aTıg söz alır gelirsın. söz
 24. aldıgdan kerı barāz bı havta sonā ombeşgün sonā söz yalı alırısın, söz mendili.
 25. para bı āy dursun bı bōça götursun, bōça getirsin. nişan yapālā, nişanda beş alti
 26. bilezig gudretin neyē yetēse, beşimbirliğ, lire, gulāna kupe, gıza geveceg çıKara-
 27. cag undan dāmādā unnā gıyā gız evi una gıyā evelden āhirden böle nişan yaP-
 28. yola dönyor aTıg gayrı bir ay bı sene mi duracag, iki sene mi duracag düüne baş-
 29. layolā, beş ay mı duracag. evellē davıllı yapālādı davıllı. undan davıl isteseñ da-
 30. vıllı, hoca niKaınnan isteseñ öle yapālādı. hinci de ēyce asırileşdi. aTıg gelinnig
 31. geyyolā Pişeylē yabyolā kendi aralanda genşlē düün de yakın agrabālā gücū her-
 32. gezin ne yetēse bu devirde aTıg āltın, ilēden olannā altın dakā, bilezig dakā, ge-
 33. lin gıza. undan yakın gomşula sajan, tabāg, baddāniye hergezin gücū ne yetēse
 34. una göre sunālā. gız evi saten ceñezini yapā, olan evi götürecej zaman neyi mu-
 35. nāsıPse u da unu götürü. esbab⁵ alyolā evellē gadve gene vā şere gidıyolā esbab
 36. alyolā, kesdirıyolā, Pişdirıyolā aTıg gayrıg gelin gızā dāmāda. düünnēde hoşaf,
 37. pilav, fasille verlē başga Pişey vemezlē ki gene aynı, ileçer verlēdi unu galdırdı-
 38. lā. hacıya gidēkende pilav dökēsın undan gene hoşavını verē emme gidēken dö-
 39. kē emme gelince dökē.

Miras Dağılımı Nasıl Yapılıyor?

40. dedem öldügdan sonā uşaglā yukāda evde toPlanmışlā şıKru güvey dedi ki yer-
 41. de yadmasıñ nurda yadsın, allah rāzı ōsuñ. ana dedi bı isten vā mı dedi a ā böle
 42. toPlaşdıgdā. le ölüm dedim bende emme insana habā kör görnür benim nurved-
 43. gil bı aşam sadeddin dayıngillen unnā evlende toPlaşmışlā eyē güveylē, gızlā yoh
 44. dēlēse bizim yukāda haggımız vā ora götürem anamı orda dursun demişlē. ana
 45. dedi. biz nedeyōz kendimiz dedi. aman bi garıg biyēden deyeceg, bi garıg biyē-
 46. den deyeceg yer bağ dedi. sen u yerlere girmede u üç a ācı sen āl, bellı evlē se-
 47. niñ ōsuñ itiyarlısın saten yapamañ bi garıg orda bir garıg orda dedi. şıKru eniş-
 48. deye sōle bakām ne deceg dedi şıKru bora gēmiş, ölüm, ey anā bı isteñ vā mı de
 49. di le ölüm dedim ne bilēm ben dedim şu üç a ācı bene veñ, ben dedim yerlere bā-
 50. lara girmeyen hinci çatal gazıg dedim bi yerē göşse yabdırsañ uşaglañ vā deceñ,
 51. bagmasañ göçē dedim esgi binā dedim. e ana toPlanırsag bakam sölēriz dedi,
 52. rāzı ollāsa güveylē baldızlā dedi una göre yaparız dedi. sen ben de iki taraftan

⁵ esbab: elbise, giyecek

53. guveylē çekişdirmeye başladı allah rāzı ōsun unuñ habarınıñ üsdüne habā goma-
54. dilā. undan bī āşam eve gel imi toPlaşam ben unnarı telefonnan toPlārım dedi.
55. toPlaşdilā aTıg oturyolā, e baldızlā damadlā dedi bag aTıg gonuşacaz dedi, aTıg
56. gayrı bişey soracaz dedi, hē inkaval dedi ki ana dedi, benden habarı vāya, bi is-
57. teñ vāmı seniñ dedi eyē vāsa sōle bakam dedi. le ōlum dedim ne bilēm saten ev-
58. len yarsını bubāñ bene vedi dedim, pācıgda goca haggı alınca sizin ĵorda üç aĵa-
59. cıñız galdı dedim. ben dedim yerlere girmesem, bālara girmesem u üç aĵacı be-
60. ne veseñiz de undan belli ev esgi binā biyeri göçē çatal gazıg yere geşmez gene
61. siziñ birē garıg ikişē garıg ōsun, yerlēde siziñ ōsun evde benim ōsuñ dedim. öle
62. deyince aTıg habarı olunca baldızlā, damadlā ne decesiñiz dedi bu . sen ne dē-
63. señ biz de unu dēriz dedilē. eyi ölesem tamam dedilē. anam yerlere bize barmaĵı
64. basvasın bizde anama basvaram tabıya gidēmin de dedi. sabā hemen ānide geliñ
65. dedi. eyē öle ōmayamışdı ū ū Pişey olacagmışdı tā hemen tezeken. hemen kiT-
66. dig sabā toPladı unnarı erken hadi geliñ gidecez deleg, hemen kiTdig unnā bene
67. basvadı, ben unnara basvadım āniden paglandı undan sona bi mahmālā⁶ gobdu,
68. vedigde aldıgda vemeyedig ēmiz olacagdı amanın eyē para uzayamışdı çoğ bi
69. şeylē olacagmışdı emme allah rāzı ōsun, dāmad çoğ uyanıg, şorayı saddilā yı-
70. kıglıyı zeyneP gızına vedi, heleme aldı, aşāda dayısına ödedi bene otuz gayma⁷
71. para deydi. u sırada otuz kayma çoğ para. para da kör bunāda gavaglāmız vādı
72. unnarı da nardınnara sadmışlā u gavagları ordan vedilē. e ahā unnarı ben u para-
73. lan ahā bu evleri yabdırdım, çeşmeleri yabdırdım işde öle öle kendim idāri id-
74. dim. eyē sona galamışdı imkānı ōmācagmışdı. beni dayılam böyüddü, ben de bu
75. ögsüz çoçugları böyüddüm. allah rāzı ōsun. haggı dayım öle demişdi ufaKgan ö-
76. le ya bubasıda ōmāyıncası dayım cerez, incirgaki sadmaya gidēmişdi tekirlere,
77. ordan bi kılāh guyāmışdı cebine dayınıñ āşası gir cebime dēmişdi, kılāh çıkādı
78. ufaKyn yā sevīnirmişim. ögsüz sevindirmesi ne gadā sevab. allah rāzı ōsun.
79. hinci ben zeynep halañ yogdu. benim düĵünde zeynep anasınıñ boynundadı. em-
80. me bubāñ da yogdu yalınız osman amcañ, zeynep halañ unnarı sırtımda gezdire
81. gezdire böyüddüm. unnā bene bagdı, ben unnara bagdım. benim ezyed peg çoğ-
82. du. üş dene iki dene ineg hergün daĵā gidēdim. uşag ufacıgyn tā emme şu hā-

⁶ mahmālā: Dedikodu

⁷ gayma: Lira

83. şimneñ ismahan, garadallı hadme, ışıglañ emne, uşagyım ben unnā benden bö-
 84. yüg. e ölüm ahā öle hinci allah rāzı ōsun gene baş göz yaPdılā dayılāmiñ elin
 85. altından hic yogdan bogadā insan oldug. bi de bu yogdan hacıya vadıg geldig.
 86. gene eytālā bubām sonku gariya vememişde malları uşaglāna e aha böle seniñ
 87. gibi āmed aşamın birinde geldi. ey aca⁸ ne olursa senden olur aca. benden, ola-
 88. cag pişey vāsa dedim pişey yog. nēse toPlaşdıg vadıg varınca cemal şöle dur-
 89. duda: bu evlēden hag mı isteñ göçen dē göçen dē dedi. yāv dedim ben hag is-
 90. temeye gēmedim, āmed gel dedi dedim ben undan geldim dedim. zırolānnā
 91. gaynatam, ötemālede gabadaş dede, hāvız dayım hem amcam hem dayım eytā-
 92. vız bilirsindir. nēse oddulā mal habarı aşdıā, e ōlannañ bu evleri yirmi bine
 93. godulā u zaman çog paradı. ōlannañkı dördē binnire ōsun, āşanıñkı beş binnire
 94. ōsun baş göz yaPmadı tā agam⁹ dedi. olur mu dedilē olur dedilē , undan sona e
 95. pükde bi evleg¹⁰ yer vā deyeceg dedile hePsi beş evleg dedilē. aman dedim bir
 96. evleg yere varıb gireceme bu gız borda hic yogdu nerden geldi dēlē dedim. unu
 97. öte gakākan, bunu beri gakākan gavga yapāriz tasa olur dedim. getiriñ ordanda
 98. veñ ne veceseñiz üş beş dedim ordanda vedile dörd binnire, beş binnire de ordan
 99. vedilē ya oldu mu doguz bin lire, doguz bin lireniñ beş yüzünü hayıra ısgata ga-
 100. rışdıñ sekiz bin beş yüz lire galdı. amanın u dedi eytāvızdan çog para gāmiş,
 101. gaynatam bile eytāvızdan çog para gāmiş dedi. sabā gagdıg arabaya bindig dağ-
 102. dan bağ vā ahā şöle şorā seniñ ōsun dedilē eh ōsun dedig. ahā ora yetē bene de-
 103. dim. bi de abbas binarını verem dedile, abbas binarında verseñiz eh olur dedim.
 104. dedi ki hāvız dayım: yenge dedi, geti bu gızā bi döşeg yorgan atvaram be dedi.
 105. bi de dedi hediye ōsun agamdan dedi. yog dedi nine. sahan tabag atvañ, yog de-
 106. di. yogsa isdemen ben dedim, her yā sahan tabag dedim. çölmegde bişirin ça-
 107. nanda yirin dedim. yog dedigden kerı zorlan alınmaz amca dedim. hāvız dayım
 108. dedi ki: acamiñ olur, ütüye acamiñ olur, benim olur dedi. getiriñ Pişey advaram
 109. bu gıza dedi urmeliden mi geldi dedi. le amca yorulma yog dedigden kerı ben
 110. istemem, benim yatacag döşem vā dedim. bi sümüğ mendillen şuncāz bi havlū,
 111. tabag bunda bubañdan an deye vemedi u ebe, e ben ölürsem āl ben ölürsem āl

⁸ aca: Abla

⁹ agam: Ağabeyim

¹⁰ evleg: 1/2 dönümlük arazi

112. sen öldüğden kerî olannâ bene herşey veri mi. âmed uzaman bubâm hastakan
113. bubâm muzillendi¹¹, inkaval bi bayâ dörd beş ay mı yaddı. a a u zaman tabıcıya
114. gidmiş, kompîle tabıya yabdıran pişey gâmasın hebsine demişdi. bubamıñ âzı
115. söylemeyincesi gonuşmâyo âzı bubamıñ yabmamış tabıcı. öleliglen ahâ öle ev
116. yer deydi. ahâ u paralanda olum ben pangaya godug aTıg gayrıg sona nurâmed
117. dayıña dedim ki ben: ben borâyâ agaña mı gocayâ yōsa dedeye bagmaya mı yön
118. vediñiz bene bi lâf deyveñ. ölu olursa aşâda, gızı olursa yukâdadedim, ben,
119. sonadan gēme uşaglara bagma boynumuñ borcu mu dedim. bu dedeye muzilî¹²
120. bagma benim boynumuñ borcu mu dedim ben. bene ne vecesēñiz veñ, veñ de ö-
121. le bagacam ben dedim aTıg gayrı. öle deyince nurâmed dayıñ dedi ki: yenge de-
122. di bunnâ dedi sene toPlaşıbdı ne yer verî ne herşey verî, vemezlē hem dedi. ya-
123. lıñız dedi dedeniñ baını yabyosuñuz dedi, yerlēni yabyosuñuz dedi, agam sene
124. de bî altın parası pangaya goyvasın dedi. öle olursa öle olur. para da ben öle de-
125. yincesi para goyvadı. undan sona ahâ öleliglen terledig tobladıg u paralâlan o-
126. tuz üş bin lirelen biz hacıya vadıg geldig. halbusa bubâm hacıya gidecegmiş di.
127. u zaman bubâm çullu, kirli gezēdi. sona bayram hacı dede dedi ki: ahâ böle ken
128. dimi okudmaya vadımdı, âşa dedi bubân hacıya gideceg dedi. hâvız dayım vâdı
129. geldide bubân hacıya gideceg dedi. ben ordâ bayâ bi güldüm. gülmedim demem
130. hinci gülmedim desem günah yazâ. neden güldüñ hala dēseñ bubâm saten çullu,
131. kirli, şöle bi pagca¹³ çeked yog üstünde. çullu yāmırlıg, çullu çeked, eşşeg alır,
132. hayvan alır, hayvanları ölür, semēlē gaykılır, fakır, fakır gösteridi kendini. yō
133. dedi sen gülme dedi, bubân çuzdanında bi para vâ dedi ahâ böle dedi. u para
134. gene hacıya nasib oldu bag. nerden nerē. allâ râmed edsiñ gayınnam ben hacı-
135. dan geleceñ zaman bu tarava dönmişümde bubâm kezden girmiş böle yeni yâ-
136. mırlıglıdı dedi gayınnam: alî nerden gelin nerē gideñ demişdi de, gız hacıdan
137. geleceğdi de unu garşılamağa gidyōn demiş. unuñ parasınnan kiddimdi unada
138. sevinmiş bag.

¹¹ muzillendi: Kötüleşti. ağırlaştı

¹² muzilî: boşyere. boşuna

¹³ pagca: temizce

Tarlalarda Ne işler Yapıyorsunuz?

139. evel yâlelere çıkâdığ önkü dede de, harman galdırıldığ admış kile bulday galdı-
140. rıldığ, burçag yolâdığ, öküzlêlen düven dönêdığ, beygırlêlen dôru¹⁴ tınaz savırıldığ,
141. harman savırıldığ, hinci nevâ, hinci nevâ a ğalıg paşalıg tarlada çalışırız, gabag e-
142. kêrız, maydunus ekêrız, topag topag maydunusları bâlârız, satârız. gavırma ga-
143. ba ğı ekêrız, unu satârız acı tere ekêrız, dadlı terê ekêrız, marıl ekêrız tarlaya
144. aTıg ne bulursag tomatız, búbê, çoğca tarlası olan balcan yapâ, búbê yapâ, sala-
145. talıg yapâ unnarı garaja getiriz satârız. allah ne verse aha unu yabyöz.

Kız Kaçırma Oldu mu?

146. bön yarın gaçırmadılâ, esgiden herkes gaşdı canım. gızın gönü oldümu arKasına
147. düşüb gidıyö. undan sona anasınnan dargın olyö. paraz bisene mi geçyö yösa
148. geçmeyö mu sen ben aTıg arada barışyolâ dü ğün yabyolâ.

Yuka Böreğinin Yapılışını Tarifeder misiniz?

149. yukayı yazâsıñ, yukayı yazdıgdan kerı pişiri gorsuñ, ıslâsıñ, arasına ne cevız
150. dökêsiñ, ne susam dökêsiñ, gızardırsıñ. gızardıKdan kerı şekêli su yapârız, beg-
151. meziñ vâsa begmez gatâdığ evellê şekê yogdüda begmez gatâdığ hinci şekê gat-
152. yolâ aTıg.

¹⁴ dôru: Birlikte, ile, beraber

II

Konuşan Kişi : Zübeyde Bilen

Konuşan Kişinin Yaşı : 65

Konuşma Yapılan Yer : Sarıcakaya

Konu : Eski Bayramlar ve Bayramlaşmalar, Düğünler, Miras Dağılımı, Mani

Teyze Bize Kendinizi Tanıtır mısın ?

1. adım zübide bilen. admış beş yaşındayım. çoçuglumda anam küçuggen öldü. üş
2. gardaş dörd gardaş galdıg, ebemiz vādı, annanemiz u yanımızda durdu. u bagdı
3. bizē. undan sona buvāmız evlendi, bi gadın geddig unda oldug olamadıg unu
4. yolladıg. undan sona durdug kendi kendimiz. olannarı evēdik ābeyleri, gelin
5. geddig undan sona beni çıkādılā kenere evlendirdilē. undan sona bubāmı pitā¹⁵ e-
6. vēdig unnan günleri baş oldū. öto dūnyālıg, ahredlig oldulā kiddilē. undan sona
7. da bora¹⁶ geldig, borda da işde evde varām, gelēm, durām, gidēm dēken üş çoçug-
8. lan durdug gayınnanıñ, gaynatanıñ yanda. undan sona uşaglā böyüdū, çoçuglā.
9. çoçugları gızı çıkādıg dayısınıñ oluna vedig dedesi sākan. undan sona gayınnam
10. gaynatam öldülē, ben iki olannālan galdım. undan sonada olannarı evēdim. iki
11. gelin geddım, düünnēni yabdım. birni okuddum hocā oldu, biri işci oldu. iki ge
12. lin iki de torun vā öle öle işleri yapıb gidēriz, günümüzü baş idip gidēriz. tar-
13. lalāda çalışırız, ekēriz, çalışırız, gıylārız¹⁷, dikēriz so andan samsag dan başlārız
14. undan sona aTıg bübē, domadis, balcan ne satılyosa zebzecilig unnarı yabyōz
15. gazyōz, böyüdüyōz. undan sonā sulama zamānı gelince sulayōz undan sona allah
16. veryō. biyolda yolārız yüg yapā satārız. öle öle öle uylaşyoz. eKmemizi bulyōz,
17. yiyōz, garnımız doyuryōz günümüzü aTledyōz, bu günümüze şükür eyi memle-
18. ketimiz çoğ eyi. vātı gelince ebdestimiz nımazımız, vātı gelince orucumuz ırma-
19. zan gelince işte böle böle günnēmizi aTledyōz.

Düğünlerinizi Nasıl Yapıyorsunuz?

20. dü ünlerē sevtaki¹⁸ gün cumay gün başlārız. olan evinden gız evine ceñez götü-

¹⁵ pitā: Bir daha

¹⁶ bora: Buraya

¹⁷ gıylārız: Tarlayı karıklarız

¹⁸ sevtaki: önce, ilkönce

21. rüz. ora varız gonu gomşu toPlanır on ombiş insan gidēlē ora varız ceñezlēni
 22. gorlā undan sonā gızıñ arkadaşları olur, ceñez vamadan gızıñ başına gına yakā
 23. gız yen geleri, undan sonā cenez götürlē orda gız yengeleri durū gızıñ arkadaş-
 24. ları durū, ōlan tarafı dönē gelir, ceñezi gorda. undan sona gızıñ arkadaşları serē
 25. unū. u ceñez iki gün iki gece asılır orda. āşam olur ōlan tarafı gidē orda bi gece
 26. oyun yapālā. cumayertesı gün de ōlenden sonā genē gidēlē gene¹⁹ oyun yapālā gu-
 27. nüz. u gün kindinnen ādetimiz çorba pişiriz köyün jnsanları gelēn yir gelēn yir
 28. çorba bi hoşaf yirlē egmeg veriz yimeg veriz. gece de erkeklere veriz yirlē. undan
 29. sona aTıg ertesı gün pazar günü gelin cıgması olur. u günde gelini süslēlē ceñezi
 30. bozālā toPlālā, gelini oddurlā gız evinde. ōlan evi ōlennen toPlaşır gelin āmaya
 31. gidēlē. ora varlā gadinnā oynākan erkeklere egmeg verlē, gadinnara yimeg verlē
 32. undan sona yimeyi yidilēmī di geliniñ pirtısını²⁰ eşyāsını doldurla arabaya alırlā
 33. gelirlē ōlan evine, gelini de getirlē, ōlan evinde gız evinde u gün ōle yemeg veri-
 34. lir, gadinnarā erkeklerē ādetimiz ōle ōle yapāriz. ondan sona bi gelini getirlē bī
 35. evē çıkarlā, guveylēn²¹ iksine birē şerbed içirlē undan sona avlıda gelin süzmek
 36. dēriz, gelin süzēriz, düşünlē olur geyimli, şavlālı işlemeli şavlā geyēlē oynālā un
 37. dan sona gelini evē çıkarlā. geliniñ de āşam gız arkasından insanları gelir. geli-
 38. ne herşey getirlē tavık, bōrek öte bete unnā gelirlē ezen okundu mu unnā gidēlē.
 39. undan sona guvey salālā sabā olur, sabā gelinnen guvey gākālā gayinnaniñ gay-
 40. natanıñ elini öpēlē sabālen undan sona ōlan yengeleri geydiri guşadır avlıya inē-
 41. lē orda duvag²² yapāriz ādetimiz ōle gonum gonşu köylü toPlaşır. hısım agraba
 42. hediye getiri. kimi altın getiri kimi basma getiri kimi sahan tabag zini getiri unu
 43. orda sunālā aha amcasından altın vā, dayısından altın vā, gonşusundan zini vā,
 44. ahā dēzesinden basma vā dēlē çalālā, oynālā unnarı sunālā undan sona pitē düğü-
 45. nümüz bōle olur ādetimiz bōle.

Kızın Çeğizinde Neler Bulunur?

46. gızıñ ceñezinde ne yapabildise on ombiş elli yüz deyen aTıg ördme, yazma, pa-
 47. tik hePsinden nımazlā undan baş örtüsü evellē ādetleri göynek, göynek dēriz biz

¹⁹ gene: Yine

²⁰ pirtısını: Eşyalarını

²¹ guvey: Damad

²² Duvag: Düğüne getirilen hediyelerin sunulması

48. undan şavlâlâ, buluzlê işde unnarı heP olan evinden gelennēlen serēlê unnâ orda
49. daKılır. gelin çıKacağı gün unnarı indirlê gelinede işde altın mangır yapāriz,
50. beşimbirlik²³, bilezig, lire âdetimiz gücü yed digi gadâ herkesiñ üş beş ne daKa-
51. cagsa yapā. he bi aır şavlâ alıruz bi çivid tog²⁴ gadvelēden alıruz geyimimiz bu o-
52. lur, esbabımız bu olur. ayaggabısı şunusu bunusu aTıg çoğ imannâ²⁵ işde âdeti-
53. miz bōle olur,

Düğünlerde Ne Çeşit Yemekler Yapılıyor?

54. dü ünlēde u aşam tuTmaç, hoşaf unu veriz. ertesi gün de fasille yapāriz goca²⁶
55. gazannālan. avlıda pişiriz gaş gazan fasille, pilav undan hoşaf ara yerine dadlı
56. işde unnarı pişirlê sıralâlâ gorlâ köylüye verlê, yirlê, yidirlê, hastalara saırlerē²⁷
57. daşirlâ, götürlê, yollâlâ dü ünnēde yimēmiz bōle olyō.

Tarlalarda Neler Ekip Biçiyorsunuz?

58. tarlalâda egdimiz bişdimiz domadis, bübē, badılcan unnarı çoğ yapāriz, yaz has-
59. lâtı. giş haslâtı da maydunus, marıl, ısPanag, tere öle şey yapāriz giş haslâtımız
60. bu. bunnarı ekiP galdıryōz. herkezi ñ tarlasınıñ edrafında alması, zedelîsi, aşısı,
61. üzümü dud üzümü hePsinden bulunur. allah verse gar gıra ōmazsa unnâ olyō.
62. bu yetişenleri bazara gidenlere bazācılara satāriz. yerleñ başlanda alırlâ çoğ o-
63. lan beceren şehēre gabzımallara yollâ hincik ırrahatlâ eyi. ez buçuğ ne olursa tar-
64. lalañ başında satyōz ne olursa götürüP veryōz götürüP veryōz. eyi evellēki gibi
65. zor dēl hinciki günnē

Tarlalarınızı Nasıl Suluyor sunuz?

66. esgiden saKarlâda dolablâ olurdu bōle saKarlada dolablâ dönēdi. odunnālan
67. kelestelēlen dolab yapālâdı. u dolaba guyleg²⁸ dakālâdı. u dolab bōle dönēdi su
68. çıKarıdı bōle teKnesi olur. teKneye u suyu guyā teKnelen bōle gelir ollugdan es
69. giden unnālan sulādıg. undan sona bi moturlara döndük moturlālan sulādıg. sa-
70. Karlara motur gurdug unnālan sulādıg şindigde devledden höKümedden ganel
71. yaPbadılâ, ganellen başlāna pompa gurvadılâ, pompadan gelyō, tarlalañ başın-

²³ beşimbirlik: Beşi bir altın

²⁴ tog: Ağır

²⁵ imanna: Çok fazla

²⁶ goca: Büyük

²⁷ saırlere: Başkalarına

²⁸ guyleg. Dolabın kenarında su çıkartan su kabı

72. dan geçyō geçen yerlē olyō ganel godulā hincikde u ganellēden sulāyōz. boru
73. adyōz borulan akıdyōz ganelden tarlaları sulāyōz. gece günüz ne zaman bulur-
74. saK sulāyōz, hincikde günümüz öle geçyo. esgiden evlēde sulā yogdu. saKarya
75. gidēdig, saKardan su getiridig sineglēn²⁹, eşşeglēn saKardan getirdig suyu. sonā
76. bi çeşme goyvadılā u çeşmeden getiridig. undan sonā aTıg u çeşmelēde işeddi.
77. şindik evlēmizde çeşmelē vā her hānede üş dörd gadag çeşme vā hānelēde dörd
78. olan beş olan çoğ. esgiden saKarya gidēdig çamaşır yumayā varıdig sabā erken
79. gidēdig nımazi gıldig mı varı orā bi gazan gordug saKarnıñ gıysına daşlañ üstü-
80. ne islādıg, orda yıKādıg heybelere guyādıg torbaları eşşeglēn getiridig öle öle
81. öledi. şindik evlēde çeşmelē oluncası saKarya muKarya kiTmez oldug, evde yıKā-
82. yōz. ta gücü yetennē, çeşmelēnde yıKamāyor çamaşır dolabında yıKāyō çamaşır
83. dolabinnanda yıKayolā şindik unnāda vātā golaylıg alana yapana ōmayan avlı-
84. sinda gazanı goşā, altına vuru odunu çırpıyı³⁰ öle yıKārız. öle gaynadırız, yıKā-
85. rız hinciKde günümüz öle geçyō. öle olyō.

Miras Dağılımını Nasıl Yapıyorsunuz ?

86. şindi bi mevtā³¹ öldü jü zaman çolu jü çocu jü olduğu zaman tabi unu yurlā yıkālā
87. unu yerine defjidēlē götürlē unu kömēlē. undan sona merescileri e bunıñ malını
88. bölēm dēlē hayırını hasenetini verlē undan sona bi malını bölēm dēlē aTıg gaç
89. uşajı vāsa ev eşyasımı vā tarlasımı vā aTıg unu paylaşırılā ne deyecegse üş gar-
90. daş beş gardaş kimse unu üleşirle³². undan sona malı vāsa parası vāsa kendi pa-
91. rasinnan ıSKaT yapārız, yogsa merescilē kendilēniñ yogsa satālā bi malını, yapā-
92. la vāsa gorlā üçe beşe guruş toPlaşırılā unıñ hayırını ıSKatını yapālā. hayır yabdı-
93. mız zaman yimekli yapārız. undan aynı düñnlēdeki gibi köylüyü okuruz, pişiriz.
94. yidiriz mevlidini okuruz yog yabmacaKlāsa camılara biyēlere para verlē hayır
95. parası, nımazlā yazālā, mezerini örēlē gabrını hincik öle yaPyōz evel bōle ādet
96. yogdu şindi aTıg gayrı öle örülyō. daş yazdırlā adını yazālā, soyadını yazālā dikē-
97. lē başına ayana ordan bilinyō gabirlē tā golay olyō.

²⁹ sineglēn: Su taşıma aracı

³⁰ çırpı: Odunun dal parçaları

³¹ mevtā: Cenaze

³² üleşirle: Paylaşırlar

Eskiden Bayramlarınız Nasıl Oluyordu ?

98. esgiden bayramlāmız çoğ şenligli olurdu. bayram sabāsı gadinnā erkeklē cāmiye
99. gidēdik. cāmiden çıgdıg mı herkes evine gelirdi. büyüglēñ elini öpēlēdi herelē³³
100. büyüglēn ellēni öpēlē gocāmannañ, bayramlaşırlā undan sona münāreden ünnē-
101. lēdi. hadiñ hā bayram yerine gidileceg dēlēdi. gaykılā yafdası³⁴ gagdı gidyō dēlē-
102. di. herkes birē zini düzēdi bayram yerine iki dadlı iki duzlu altına üsdüne yuka,
103. pilav, et, bōrek çōrek gōrlādi. evin erkeği böyüjū unu alır, her sokagda bi toP-
104. lantı yapālādi toPlanırlādi. köyün erkeği, ōlan, uşāg, çolug çocug hePsi bōle bi
105. yazlıg yer vādi açıglıg genişlig orā gidēlēdi. orda bayramlaşırlādi. u yimegleri
106. orda yirlēdi. artanı yetenide faKıra fuKarāya götürverlēdi. undan sona herkes
107. evine gelir, aTıg gayrıg gocāmannañ evde olur genşlē bayram yabmaya çıkā.
108. herkes hala, dēze, hısım, aKraba gonum gomşu küçüglē böyüglēñ elini öpmeyē
109. gidē, bayramlaşmaya gidē. undan sona kindin oldu mu dū gızlā genşlē gelinlē
110. toPlaşırlā sokaklāñ başlāna orlāda davul çalālādi oynālādi. köprü yapālādi ellen-
111. nen, birbirlēnin ellēnden yörürlēdi. köy göşdü oynālādi. bi çuluñ ucuna iP bālā-
112. lā bōle halka çevirlēdi paTladırlādi köy göşdü deleg, birēleri oturu birēleri diki-
113. lir başında genşlēmizde unnara bakā erkeklē bekar olannā gızlan yaPdıgı seyir-
114. lere bakālādi. sancag gurālādi, una binēlēdi sanca a ordan genşlē, gızlā, gelinnē
115. erkeklēde bekarlāda bakālādi. esgiden bayramlāmız ōle olurdu. kindin oldūmu
116. mezēliye gidēlēdi arfe gün bayram gün kindinnen, ōlennen cāmiye gidēlē cami-
117. den çıkılāmı hocasınnan müfdüsünnen toPlantılı gabrisdana³⁵ gidēlēdi inkaval
118. varlā, mezēliñ yanna oturlā, hocalā guran okurlā ötekilē dinnēlē undan sona her-
119. kes aTıg gayrı gabirleñ yanna girē, herkes mezeriniñ başına varı, oturu, okur.
120. kim vāsa hısım aKraba gezēlē, okurlā iki gün varlā gellē ōle esgiden ādetimiz.
121. ōle yapālā böyüklēden ōle gördük hālā gidyō u iş, yalıñız bayram yerini galdır-
122. dilā, biraKdilā. yalıñız gabre kidmesini ta yaPyōz. devam çedyōz āşam oldu mu
123. gızlā gelinnē guveylēñ damaT gayınnasına el öPmeye gidēlē. yimeg yimeye gi-
124. dēlē gocāmannañ yanna gız evine gidēlē. orda varı gayınnanın elini öpēlē, yi-
125. meg gırlē gelirlē ādetin birde u. ora gidilir. gidmeyince ōmaz. ōle yapāriz işde

³³ herelē: Küçükler

³⁴ yafdası: Mahallesi

³⁵ gabrisdana: Mezarlık

26.üş gün bayram yapāriz küçüklē gelir el_öpmeye şekē toPlālā şekē veriz, gidēlē
27.esgiden u adetlēmiz ōle gidyo ta biraKmadıg.

Ramazan Aylarında Günleriniz Nasıl Geçiyordu ?

- 39.ramazan aylanda eskiden davıl çalādıg, evelden esgiden toP atāla. aşam_oldu
40.mu sāfir_oldu mu toP atılır. orucumuzu açāriz. sāfırları toP atıldı mı aTıg
41.yi meg mimeg yog dēriz, yasag dēriz. tamam dēriz sahed doldu dēriz.âşam yi-
42.mēmizi yidig mi di cāmiye gidēriz, terefi gılāriz. hoca vāz yapā mühdü dinlēriz,
43.ezen_okundū mu undan sonā terefiye gākāriz,terefimizi gılāriz³⁶ , kindinnen
44.muğābele³⁷ okur muğābeleye gidēriz. kindin_okurlā, sāfir toPdan sona sabā nı-
45.mazından evel okurlā. gadınnāmız erkeklēmiz bilen guran tutā, bilmeyen dinle-
46.meye gidē, gidēriz. kindinnen gidēriz sabālen gidēriz. buna da gene evelki gibi
47.devam_ēdiyōz, gidiyōz gece davılcımız olur. çıkā erken davıl çalā davıla gākā-
48.rız. pişiriz, yiriz undan sona toP atıldımı aTıg gayrı tamam dēriz, cāmiye gidē-
49.riz. esgiden davılcımız peK māni, türkü çıgırverdi. gapılāda māni söleverdi,hin-
50.cik genşlē yaPmayolā. davılcı gapıya gelirdi, davıl çalā bi davıla vurū bi gapıya
51.vurudu
52.aşā sokaK çamır_oldū
53.mantılañ hamır_oldū
54.ne yatıñ ā beyim
55.gaKsaña sabah_oldū. dēdi türkü çıgırverdi. bide:
56.garşıdaKı yemiş
57.dalları yere eJlmiş
58.guvey nımaz gılāKan
59.gelin tavıJı yemiş
60.aha ōle türkü söyleyverdi, para indirverdig gidēdi.
61.payçalarda çırpı
62.çırpının altında kirpi
63.inşallah hasan dayı
64.sende geyēsın kürkü. dēdi.
65.sabah yıldızına bagdım

³⁵ terefi: Teravih namazı

³⁷ muğābele: Kuran'ın baştan sona kadar okunması

166. davılımı umüzuma dagdım

167. gaKsaña mıtava dayı ne yatıñ

168. seni uyandırmaya gaKdım. dēdi. bunnarı kör_amed dayı deyverdi. peg çıırıdı

169. u. öle öle deyverdi.

Tarlalardan Aldığınız Ürünleri Nereye Nasıl Satıyordunuz?

170. esgiden Püklēdeki³⁸ zeldelleri, zebzeleri böle arabalā yogdu. arabalālan gidil-

171. mezdi. sebedlē olur, denglē³⁹ şöle köfelē unnara yügleri guyālādı. ölen oldu mu

172. eşşeğe sarālādı. ölenden sonā şordan bozanç gayasınıñ yandan şehir yolu vā or-

173. dan çıkālādı gidēlē gidēlē āşama bozanç dālāna varlā orlāda yıkālā, yatālā, yatır-

174. lā dinlendirlē hayvannarı, uykuyu kesdirlē orda, sona sarālā sabālen şehēre inē-

175. lē. şehirde aTıg dōru hale varlā eşşeglēlen orā yıkālā yügleri, yügleri ora verlē

176. geriye dönēlē merkeP, at, eşşeg nesi vāsa herifñ geri gersine dönēlē aTıg āşama

177. mı geleceglē geceye mi geleceglē. esgiden yüglē öle satılırdı, öle gidedi. u zel-

178. delilē satılmaz hinciki gibi alan_ōmaz getiridiñ evlēde çürürdü, diPlende çürür-

179. dü şindik öle yog bir_ōKga⁴⁰ malñ olursa çıkaryosuñ yerin başında saTyosuñ.

180. şehēre giTmek yog. şindik aTıg köyümüzde, gazāmızda merkePde gāma yan

181. de, herkeziñ evinde araba herkeziñ altında araba, moturlu öle gullanyolā aTıg u

182. yollādan gurtuldulā. esgi insannā öle öle çekēlēdi, zordu. esgiden tarlalara pa-

183. mıK ekēdik, ekin ekēdik, harman galdırıdıg tā esgiden böle esnafdan alıP gey-

184. mezdik. oturdug pamıK atādıg, bedirik eyiridik unnarı böle eyiridik eyiridik

185. undan sona bide böle çulsalıglāmız olurdu düzennēmizde unnāda dokurdug, öle

186. geyēdig dokuma bez herşey e şindik çarşıdan, bazādan alyōz, basmacıdan al-

187. yōz, esnafdan alyōz, geyyōz yerlēde şindik zebze yaPyōz, saTyōz, unu galdırıP

188. orā veryōz, alyōz sırtımıza geyyōz. hinci işlē öle aTmag eyirmek yog. esgi işlē

189. piTdi.

Tarlaya Ekinleri Nasıl Ekiyorsunuz?

190. ekin ahā gasım geldimi yerleri sürēlē undan sona saçālā buldayı bi gad ta sürēlē,

191. üstüne bi sürgü çekēlē, aTıg öle durū. u böyür, böyüyünce bi sulālā undan sona

192. aTıg gayrı sararı, biçēlē harman yapālā, yolālā. esgiden harmanı böle hayvannā-

³⁸ pük: Tarla, bahçe

³⁹ dang: Köle

⁴⁰ okga: Kilo

193. İan dıvennen⁴¹ dönēdik. beygırlen, eşşeglen. bi daşlı tāta olur unun ardına bađlā-
194. lādı dönēlēdi. undan sona tınazı⁴² yıāsıñ örüzge olacag ben unu savıracam deyē
195. ōle beklēsıñ. örüzge ōmazsa u orda ōle durū. ōle ya örüzge yogKu samannan
196. bulday ayrılmaz, e şindik işlē golay. makenelēlen moturlālan süryōz bulday çu-
197. valā giryō, samanı şu yannā dökülyō dolduryōz alyōz gelyōz. şindik her fendlen
198. işlē golay. yapabilirseñ döndürebilirseñ. esgi zaman işlenden iş yog şindi. emme
199. esgi zamanda da ōle iş vādı, insannā ōle sālamdı. şindi herşey ōle emme yime iş-
200. me de ōle insannāda heP hasda, togdurda çog hasdalıgda çog parada çog.

⁴¹ dıven: Buğdayı sapından ayıran alet

⁴² tınaz: Buğdayla samanın karışık biçilmiş hali

III

Konuşan Kişi: İsmail UYGUN

Konuşa Kişinin Yaşı: 87

Konuşma Yapılan Yer: Alpağut köyü.

Konusu: Askerlik Anısı, Bayramlaşma ve Hatıralar

İsmail Dede Sen Yunan Savaşını Gördün mü?

1. görmeyem mi canım hem ne gadaran. ombir yaşındadım ben. ā esgişere geldi.
2. uzadmayamda. ilg septe olalagdan esgişere bulgar, yonanisdan, ingiliz turkiye
3. paylaşıdila. teragyē yonannan bulgarya tagsim yabdila. ingiliz borları zabdiddi. es-
4. gişer çikdila. bole kulahlari vadi ingiliz esgerlen. undan sona istanbuluñ sultan
5. han memed hamidin binasını bu atatürk meydana çigdila alıksan paşa bag. bunnā
6. selānigden çigdila yördüle. istanbula geldile, istanbula gelince bunnā, bu ingilizle
7. esgişerden geri giddile, istanbula. istanbulda bunnā bi munāgaşa yaPyorla, bizim
8. musdāva dayı vadi u solēdi bunu gulaglamda ole. undan sona bunnā bir gāfile
9. toPlayorla sultan memedi hamidi tahtan indiryola. evceg bütün iran hükumadini
10. macır göndoryola. undan sona bu ingilizle atatürkü yakalayam deleg atatürk na-
11. sil çeteleyi⁴³ bilyō garadenize yöryō sultan memedi göndēdigden sona, ben bi-
12. zim dayının ifādesini solyōn tabi ben ombir yaşındadım ole anladırđı heP. undan
13. sona bunnā arkadan yöryō emme unnāda zonguldağa çigmişla. çikiyorla unnā
14. erişemeyince⁴⁴ geri dönyola, gurdu gaçırđıg deyola. atatürk ismi goyorla buna
15. musdāva kemal delēdi. musdāva kemal dedin mi yandı gevirlā bole kemal gelyō
16. kemal gelyō. undan sona bunna tirabizonā çigyola lazlañ beylenden toPlayorla,
17. undan yöryola bunnā şindik angaraya kürdlen beylēni toPlayorla paralan. para
18. veryola asger yaPyola bunnarı bütün çete halde. angaraya otayı guryola. lākin
19. gevır esgişere geldi, yonan. ingiliz yonanisdanı süryō, yonani süryola bursadan
20. yöryō, bursadan yörunce Kazanca bayırından da geri çeviryola bunnarı. ordan
21. yonanisdanın bi bölüñ bandırmadan, balikesirden, izmirden yöryō, afiyona dö-
22. ru buda bordan yöryō u zaman bütün millet silahları aldı türklē hakından ge-
23. lemedile, bi çete hāli gurdula. receP bey vadi çete guman danı aynısı boraya un-

⁴³ çetele: Plan

⁴⁴ erişemeyince: Ulaşamayınca

24. nā otayı godula.hāsılda⁴⁵ yonanda esgişere çıgdı. şindi bordan çetele çıgyolā bi-
 25. zim köylere filān çoğ basgın yaPdılā hattā bizim evede geldilē dörd dene lazlā-
 26. danmış adābazarı tarafından, anam rahmetli yavrım benim pişem yog, ahā bi
 27. sandım vā çamaşırlā vā dedi. bubamda vā hasta yatır. dede biz iki peşgir⁴⁶ alacaz
 28. başga pişey istemēyiz dedilē. parañız vā mı, paramızda yog dedilē. sandıgdan iki
 29. peşgir aldılā bunnā gittilē. iPsiz çete gumandanı dēlēdi unuñ dörd asgeri, iPsiz
 30. receP efendi dēlēdi buna. undan sona bunnā bordan avlamışā çıKyolā, ordan ya-
 31. rımcadan hataş idyolā yonarıdanā. bunnā esgişeri aldılā mutalıP üç gün harb
 32. yaPdı yonarıdandan emme guymadılā ben böyügleñ sölediglēni deyveyon. unnā
 33. gonuşurlādı bōle. yuğden⁴⁷ içere sogmadılā gapıdan tā sonā naPdı gevir⁴⁸olu ge-
 34. vır, alayı yagdı bütün çevirdi edrafını büttün erkekleri doldurdu cāmiye. undan
 35. sonā atatürK doruā cepeyi guryō. angaraya temeli addı gayrıg. saKarya harbin-
 36. da dubaları atyorlā gevirilā. bu taravada Polatlı taravına işde orayada zoba bor-
 37. lāni gurmuşlā atatürKgil bōle toP deleg u zamanda atatürK rusyānan lābāli⁴⁹ ol-
 38. yō gonuşyō. rusyā yirmialtı ogga altın galdı bizim rusyada. u zaman atatürKe
 39. deyō bizim gidişata gidēseñ atatürKe toP, tüveK cepāne vecez deyō. bütün
 40. toPu tüveği rusya vedi bizim türkiyē. u zaman toPlarıda guryolā orāya, sakarya
 41. harbinda bu yanna geçeceK olyo unnā dubaları guryo gevirōlu gevir guryolā
 42. yoKādan bizimkilē bi hücum yaPyolā şindig saKarya harbinda bütün döşeyō ge-
 43. vırı saKarya. ordan galdı saKarya harbi ora. döşeyō geçemeyolā undan sona ge-
 44. vır gāli⁵⁰ ilannā⁵¹ gidemeyō ötyandan cePeyi türklē afıyonuñ arkasında bilmem
 45. ne TePesinde böyük cePē guryollā gevirōlu gevir dePe den ötyanna geçeme-
 46. yō. sandıglıda öle bizim türklē cepe guryolā ötyanna geçemeyolā. gayrı unnā
 47. cePeyi uyanna guryolā bizimkilēde bu yanna cepe guryolā. gevir doKuzay gal-
 48. di. depeden inemedi. hāsılda alıKsan paşā cePeyi deyō. afıyondan açāsaK gevirı
 49. deyō çıkarız dokuzay sona, inenü ismeTnen de atatürK olmaz deyolā cePeyi

⁴⁵ hāsılda: Sonunda

⁴⁶ peşgir: Havlu

⁴⁷ yuğden: Sınırdan

⁴⁸ gevir: Düşman

⁴⁹ lābāli: İlgilenmek

⁵⁰ gāli: Artık

⁵¹ ilannā: ileriye

0. deyolā saKarya harbınıñ ordan açacaz deyolā. u zaman alıKsan paşa gacyō ingi-
 1. lize arkadan yetiŝyolā alıKsan paşam nē lor senden olur deyolā seniñ sözüñden
 2. gidcez deyolā. PeKi deyō. gevir ōlu gevir afıyonuñ arkada cePheyi gurmuş em-
 3. mē yedi harb yaPmış böle mayınarı gömmüş. yedi senede bordan türKlê bizi
 4. çıkarabilse çıkarı, çıkaramassa çıkaramaz demişlê. yirmidörd sādde küTledvedilê
 5. işde bu.rusya cePāne vedi yā u TePeĵ guryolā alıKsan paşa gelyo borāya gurcaz
 6. deyō öle ōmasa kesemeyiz deyō. tamam. sabaĵā yakın bi hataş ordan afıyonuñ i-
 7. çi emme gaynamış böle gaynamış gāli. u zaman gevir yörüyo esgişejirden bizim
 8. köyde dörd dene gevir vādı kerānecilê sabālen bunnā gımil gımil gayboldulā
 9. giddilê emir gēmiş unnara demeg. demircilêde di unuñ esas bi otaĵda otuz kişi
 0. mi gırK kişi mi vā dēlêdi demircilêde cepāne bütün ordadı. gevirin cepāneĵi pü-
 1. tün oraya indirdi. yayleyede toPları godū ordan hataş eđedi boraya. hāsılda hü-
 2. çum edyolā ha baKām esgişejir gaynadı. ā u zaman bizim seniñ gibi deliganlılā
 3. vādı. bizim böyüglê yā hadi biz dedilê gevirı bagmaya gidyo esgişejir yanyomuş
 4. dedilê. gaynāyo gaynāyo şehir bizim suluderenin TePesi vā oraya çocuglā ço-
 5. cuglā yürüyvedig on tāne çocuK dibil dibil ölenen çıgdıg biz. çatak deriz biz
 6. yürüdüg yuKādan aşā. yamanmış emmē bizim sultandereniñ hal gı böle baKyolā.
 7. daĵmā iki kişi geldi aman gapanıñ gapanıñ gevir görmesiñ toP atā deleg çocuK-
 8. lā böle gapandılā heP böle baKyolā. esgişejir cayır cayır yanyō emme TePebaşına
 9. dōru görseñ asger gabgara gaynāyo süngüsüne girmişlê bi ileri gidyo, bi geri
 0. gidyo. toz duman garıŝyo böle u suvarlā uyannan uyana derken böle bagdıg
 1. biz. cayır cayır esgişejiri yagdilā kerāneci yāv. ordan kesildi gayboldu asger. çu-
 2. kursarā dōru u zaman gaşmış yog. yürümüş u yanna dōru ikindin çolyō. bizim
 3. bubā dosTları vādı gidmeñ sabālet⁵² biz sizi gönderiz dedilê. ikindin çolyō yā se-
 4. niñ gibi deliganlılā biz gideriz köye dedilê. biz durumuyuz çocuK dēmiyiz bizde
 5. unnañ arkasından dıgıl dıgıl köye indig. dēcen de bizim de böyüKlê anladırlādı
 6. yalınız savaşı orda eŝyce gördük. ondan sonā inenüne varyō inenünde kerāneci
 7. duraKlāyo geriye. u zaman arKa TePeden inenü ismeT paşayı u zaman urda ga-
 8. zandı urda bi ordu asgerini çeviriyō geviriniñ, çeviryolā söĵütDen de bizim asger
 9. çikyō. sizin bordan da geldilê bütün. genşlê, bizim köylülê kiTTilê gayrıg. ordan
 0. inenü ismeT orda gazandı. ordan alyorlā emme gurşuna dizmişlê emme dizme-

² sabalet: Sabahleyin

81. mişlê. yürüyolâ Kazanca bayırında çoğ harb yaPmişlâ bursaya inēken. büyüklê
82. anlamırlâdı sona amcam geldi benim. amcam şimdi bizim bēki duymuşundur. ga-
83. baKjāmed vādı. bizim gabaKjāmedgil öldü alla rāmeT eTsiñ. onuñ ali aĵası vādı.
84. unu Kazanca bayırında vurmuşlâ savaşda. orda vurulmuş u orda gāmiş. dēcende
85. sona çakır üsen dayī anlamırdı. bordan yürümüşlê mudanyada bütün gālik bölē
86. gevır arkadan bizim türK varınca, hē emir vemiş gāli atatürK elinize geçeni hiç
87. sağ çıkamañ vuruñ satırı demiş, bizim musdāva dayı vādı dörd dene gevır öldür-
88. müş. furmuş kelleyi, furmuş kelleyi öle dedi. bi tabırıda uşagdan yürümüş uşag-
89. dan ilere işde otuz kilametire geçince iki dene köyü cayır cayır ħalgını guymuş
90. yagyomuş. u zaman alıKsan paşa emir vemiş u yanniñ gumandanı umuşdū alıK-
91. san paşa. bu tarafında atatürKlen inenü ħıKmeTmişdi u yanniñ ordusunu u gö-
92. türmüşdü. hāsılda emir vemişlê eliñize geçen gevırı sağ çıkamañ. izmire varın-
93. caya gadā hem bölē uvā⁵³ gabgara gevır döşenmiş gāmiş. furmuşlâ satırı, gilici.
94. he mudanyaya varıncası mudanyada gārıK arkadan bizim türK yürünce gevır bü-
95. tün gayred önden gidenleri vapırlâ aşırmiş. yonanısdana hem sonadan kalan as-
96. gerlê bölē alayları denize addılâ kendilēni. deniz bölē gabgara şabga gibi garā-
97. miş gāmiş. çakır üsen dayı öle dēdi. ādil amcam vādı benim u da öle sölēdi. un-
98. dan sona garşıya geçince adalā geçince harbi kesiP sulh⁵⁴ olyō. ordan inenü is-
99. meT emir vemiş tamam deleK harbi kesmişlê. tā hāle şimdik bizim halim bey
100. vādı ölüm u zaman çehangerlik ingilizde dēdi. bütün dövletleñ geliri ingilize
101. dökülürmüş. şimdik ameligaya dökülyō. ameliga zengin büttün dünyāyı gavra-
102. dı baKsana. u halim bey dedi segzen segiz yaşında öldü. on ĵki yıl oldu öleli
103. ölüm ilānāyet⁵⁵ ameligalan gıbrız bize muzır dēdi. gıbrızı biz aldığ yalnız kerā-
104. necilê rumlâ yonanısdan boyuna dürtē dēdi. hemde muzır bag. boyuna dürtuyo-
105. lā sādān soldan gevır ölü gevırlāda inşallā bişey yapamazlā

İsmail Dede 2. Dünya Savaşı'nı da Hatırlıyor musun?

106. alamānya savaşında gırKlāelindedim ben. u zaman asgerdim ben. gırKbeş gün
107. tam orda gita nızām yaPdığ biz. sādıK ombaşı filan tam tecizat bölē emir gel-
108. vese hemen hōöp. bi saT bize yonan bulgar emir gelvese gidecez. bulgarya gel-

⁵³ uva: Ova

⁵⁴ sulh: Barış

⁵⁵ ilānāyet: Sonsuza kadar

109. di aldı bu yanna geçemedi. yörüdü yona nısdana girdi. aTıg bi gece bize soyun
110. emri geldi. tamam dedilē aTıg gayrıg paydos. gevırı çevirmişlē sulh_ōmuş. ben
111. yirmi doguz_ay asger lik yaPdım. on sekiz_ay demir köyünde yaPdıg. vizeniñ
112. köyü. gırKıläeli vilāyed⁵⁶, vize kaza olyō, demir köy urâya bâlı. onsekiz_ay vize
113. demir köyünde yaPdıg asgerli_i altısar_ay gulelēde begledig her bölügden doguz
114. kişi çıkādı bi a_ır makıneli, gulelē vādı gulelēde beglēdig meselā bozanış gibi şu
115. garşı gibi. en yakın pasKulya gulesi vādı ahā u sizin şu saKar dan öTyanda ge-
116. vir, biz borda ortada bi dere vādı. bi āřam bizim başçaviş vādı erzurum toKadın-
117. dandı⁵⁷ seniñ gibi genşden bi şeydi, emme cesurdu hā. sıra çaviş dēlēdi unnara.
118. ardından bi gecedi çeKdi çeKdi uykuda bi gürültü geldi emme Kuşlug nöbeTci
119. vā tabi. bi gürültü giddi emme makıneliyi guruversin pencereden bulgarlan gu-
120. leye gır gır gır gır boyuna efildeyō⁵⁸ bayrag. hemen emir gelyō televon yāv ne
121. bu savaş deleg. başçaviş geldi undan sonacım gapıguleden yāv nabdın sen hasan
122. çaviş, başçavişda üş sırmalı yakacānda yakacān deyō gidecēm ora harba deyō.
123. başçaviş çeKdi gafayı çeKdi raKı bol, hataşladı makıneliyi bulgar bayragları efil
124. efil efildeyō böle guleden pāso deyeregden, aha öle sona işde dos_öldulā barış-
125. dilā unnā bizim ora gēllē gidēlē biz unnara gelir gidēdig

İsmail Dede Köyde Ne işler Yapıyor dunuz?

126. benim bi gız bi olan vā ondörd dene torun vā dāmadda borda gızda borda, gı-
127. zım. ben genşken bācılıg yapādıg. benim çoğ üzüm vādı ben seKsen dogsan yüg
128. üzüm kesēdim. yapamaz_öldüm. ben dörd dene garı aldım allā vedi de vedi. bā-
129. cılıg yapādıg beygiri hakından gelemez_öldüm. ebe de öldü mü ölüm, yerin bi-
130. rini taksim yaPbadım arkalı yerim vādı benim olannan gıza. gız yaPmiyō kele-
131. me⁵⁹ duryō. birini kēnime biraKdım. bir ki üzümlē fulan vā altı yedi sandıg ü-
132. züm_olur. altında zeytinnē vā gayası vā. u gayası üş senedir yaPmiyo bi buçug
133. milyon para yapā böle iri olur. hiç üş senedir gayası vemeyō. so_ug olyō bi yılda
134. lē ölüm bağı yapıñ dedim, ben bağı satacām dedim hakından gelemez_öldüm yō-
135. meye gödsem yōmeye bahālı sad dedile yaPmayōz biz dedilē, saddım ama sona
136. heyvāh dedim emme geşdi. ombir sene oldu bağı satalı. bizim köy bacılı_ı öldür-

⁵⁶ vilāyed: İI

⁵⁷ toKadından: Dolaylarından

⁵⁸ efildeyō: Sallanıyor

137.dü. deñil mi bu tomatis, marıl, fasilye, tere mere çıKtı milleT ço u da bağları boş
 138.biraKyō. bizim köyde en üzömcü bendim be. hacı kāmīl vādı emme hacı memed
 139.dēdig unuñ bubāsi esas bācıdı hāsīl külleme⁶⁰ olurdu unuñ üzömleri. benim bağ
 140.tam sabā güneş vurü ölen güneşde böle vurdumu benim bađıñ ço u belēcedi⁶¹
 141.sablā böle denelē böle kiraz gibi gızarı hacılan musdāva gomşum benim unuñ
 142.hayvanı sālām bende eşeK vā üş günde bi u da gidiverdi. bana iki yög indirdiK
 143.köye. ikişe dönēdik dörd yög indirdiK. sabālen varıdig günde bordan vurü böle
 144.bađıñ altına gafayı goy gāri böle ey māřallā ölüm dē řmāil gördüñ mü üzümü
 145.dē çalıřdıñ allāh vedi bag dē māřallā dē. üzömlē salKımlā böle buz gibi. bu ü-
 146.zümleri biz siziñ haggi yılmaz vādı bilimiñ u nurāmediñ gardaşı řhērde halde
 147.una indiridim,ben yögleri.yögleri eřeKlēlen sonā arabalālan indirdiK. bene tem-
 148.bī eđēdi. řmāil gardaşım çıKmayı ayrı, eyisini ayrı yaP dēdi, una göre satārıız
 149.dēdi. çıKma ince salkımları ayrı yaPādım ben sandıg, eyileride ayrı yaPādıg, hiç
 150.hile yog böle bene u saT vārdı. allā rāzı ösun şindi aydın vā düKKanda yā ölu,
 151.řindi ūradım yog düKKana kiTdim yog. tabı ben gayrıg yüküm yog gidmeyōm.
 152.köyde bir ki sandıg üzüm olyō undan köyde alyorlā veryōm āřamdan bağda
 153.yog, bađlā öldü. zeldellig yaPādıg. bācıvancılıg şindi ölannā yaPyō gayrıg. biz
 154.malcılıgda yaPādıg bi keçi aldıg biz yedi senede yirmibeş dene oldu. saddıg,
 155.kesdik, gurban oldu bubam rameTlig aile böyög, bi tava alırdı. unnan süT müT
 156.yapādıg yoşurT çalādıg u zaman böle süT yoşurTmu allādı herkesde vā davā do-
 157 lu çıvd doşurudu. gari ölünce saddım ben unnarı iki Tānesiniñ parasınnan bi ga-
 158 rıya halı aldım isgatını hayrını çevirdiK undan sona aTıg gayrıg hayvancılıg
 159 yaPmayon ben ölan yaPdı ineKcilik u da vazgeşdi.

Köyünüzde Bayramlaşmaları Nasıl Yapıyor dunuz?

160.bayramlāda mihenK⁶² yerleri vādı tabi sizin şu bazā yeri gibi ora çıKādı deli-
 161.gannā⁶³ oynādıg, çalgı çalādıg böledi. garlañda aynı yeri vādı solaglā yeri dēriz
 162.edrafi duvā çevrili garlā orda oynādı. gadınnā gadınnā bayramda böledi. şindik
 163.hePsi gayboldu gayrıg. şindiK düjunnē ağır be. bilezi, altını olur dörd dene altın

⁵⁹ keleme: Tarlayı nadasa bırakmak

⁶⁰ külleme: Bir çeşit üzüm hastalığı

⁶¹ belēce: Bir çeşit üzüm

⁶² mihenK: Eğence

⁶³ deligannā: Gençler

164.yapāsa bi beşinbirlik yapıyor. vaKtı vāsa. yogsa yaPmayo. yüsüg meselā gulāna
165.küpe. düün iki gün sürē cumā günü düün ōsa ōlennen yimeyi yiriz goca dü
166.ünde cumarTesi günü gadinnā oynālā, gına yakālā ōlennen de ikinnen gelin çı-
167.karız biz. gelini bindirlē taKsilē meşurladı gayrıg. dōru ōlan evine gızı gelini
168.götürlē oraya orda da şekē atāla guyāla eve. eye süneT düünü ōlsa süneT dü
169.ünü bazar gün. çünkü şeherden hısım aKraBa geleceK. bazar gün süneT çocug-
170.ları yarım saT vākan gezē gelir, TaKsilēnen. mevlid oKudurlā camide yimeklē
171.bişē camiden çıKdıgını yimeklē yinir çocuğu kesēle daılır milleT.

Sakaryadan Sulama Yapmak için Bendleri Nasıl Tutuyor dunuz?

172.esgiden biz saKarda bend tutādıg. bizim orlā çoğ derindi. eşşeK götürken ho-
173.Kurdādıg. esas bi derin yer vādı. omarlā bükü dēriz oranıñ dola bınaltı çoğ
174.derindi. boy ermez. de otuz metre ayaK yapādıg, ondan dalāsıñ dibine çaTma-
175.lāna böle daş goruz. bi Kişi yokāda bi Kişi aşāda duru.u ordan sen bordan çekē-
176.sıñ doldumu tamam aTıg gayrıg dolabdan çıkan sulanda tarlaları sulāriz. şu bo-
177.zaşda dönüyō bi dolab vā, gümlenin garşısında gacırdayıP duryō. su çıKyomu
178.bilmeyōn ben bora gelken gördüm. yazın ziyārete boraya ben ombeş günde yir-
179.mi günde gelirdim lākin gelmeyom iki aydır ben.

Eski Ramazanlardan Neler Hatırlıyor sunuz?

180.evelki ramazannā gışa denK geldimi gış çoğ olurdu. üç sefer dudlā geşdi. şu ya-
181.şıma geldim. tam dudlā oluyō böle ramazan geldi. üç sefer. otuz senede bi dönē
182.dele.

Eski Türkülerden Hatırında Olan Var mı?

183.yandan çevir yandan
184.ben seni severim candan
185.oh aman aman gul pempem
186.nerde galdın gul pempem
187.tā çoğ vādida unutuvedim ben.

IV

Konuşan Kişi: Osman BAĞCIOĞLU

Konuşan Kişinin yaşı: 64

Konuşma Yapılan Yer: Sarıcakaya

Konusu: Askerlik Hatıraları ve Diğer Unutulmayan Anılar

Osman Amca Unutamadığın Anıları Anlatır mısın?

1. osman bâcıoğlu doKuzyüz otuz üç do ğmluyum. esgiden biz hayvannan şeyrlere
2. gidēdiK. yol iz yogdu. anca saten sebze de yaPmazdıđ, meyva.bordan sabālen yū-
3. kü hazırlādıđ ōlene gadā⁶⁴ saaT sekiz sırası ōleden sona kinden ğvel çıkādıđ yola
4. hayvannālan. sabālen esgişeyre varıdığ, gece yolda gidēdıđ, orda yūĖleri satādıđ
5. birē baggalımız vādı orā götürüdük ordan hayvannāmıza köfeleri sarādıđ dönē-
6. diK gelirdiK. u günüñ parası dē bī yūĖ üzüm yapādı yirmi gurus yirmibeş gurus
7. en fazla benim bī yūK ırazdaKı üzümü gatırlan göddüm onyedı lire para yaPdı. en
8. çoğ benim para yaPdı goyā⁶⁵. hayvannan gidēdiK gelirdiK her tarava arabacılığ
9. yogdu. bī ğün bordan dedilē goynūye gidem dedilē. goynūđ bazarına cuma baza-
10. rımiş. cuma ğünü goynūye vadıK. orda satamadılā yūĖleri benim gene üzüm vā-
11. dı ırazdaKı üzümü. hadi dedilē yarın sabā mudurnunuñ bazarı vā oraya gidem.
12. goynūđden yayan sabāya gadā mudurnu bazarına kiddik.hayvannālan çavış dere-
13. si de yolā ordan çavış deresi boyūna gidyosuñ. orda amma nelē vā yollāda nelē
14. arañ. adamın birsi böle köyüne eletrik vemiş gara değrmenden böle bī hambar
15. yaPmiş su oraya dokülyō, olluglan gelyō altına çarkı gurmuş orā ışığ vemiş. a-
16. dam ne yerlē vā. mudurnuya vadıK mudurnuda hiç bilmeyom ben. ötekilē bilen-
17. nē vāmiş. saTen bī denk üzüm galdıydı benim. bī lire dedim hemen beş daggada
18. pitdi. ötekilede saddılā belēce⁶⁶ üzümü vādı. paTlıcanları falan vādı nēse ertesi
19. ğün aKşanı anca hemıTlere gidebildiK. orda galdığ hadi ordan ertesi ğün geldik
20. boraya. undan sona arabacılığ devri başladı deyen gibi deē sene elli beş senelen-
21. de. demograT parti devri geldi. yollā yapıldı. emece⁶⁷ şuretinnen küPlü bayrına
22. yol yaPdığ. yol parası yerine yirmişē ğün orda çalışılā dedeñ yerine kendi yeri-
23. ne bubām kırK ğün çalışıldı orlāda.yollā oldu arabalā geliP kiTmeye başladı.

⁶⁴ gadā: Kadar

⁶⁵ goyā: Güya

⁶⁶ belēce: Beylerce üzümü

4. bî yolda⁶⁸ arabalâlan kiTdiK geldiK. kütahya bazarı, tavşanlı bazarı, çifteler,
5. Polatlı, beylikova heryere başladığ arabalâlan kiTmeye işde öle öle dêken sene
6. elli üş de asger oldum ben. elli üş de herkeze yazlıg elbise geydirdilē böle bene
7. gışlıg elbise geydirdilē. yāv bağyon lē bu ne temmusda bene gışlık elbise geydir-
8. dile yedinci ayda öteki deyor yāv bunda bî yannişlıg vā seniñ elbise gışlıg u za-
9. man şūbede geyēdig elbiseleri öteki de deyō yā bî yannişlıg ōmasiñ, ā sonā anna-
0. dımda ka aTlā bî okunmaya başladı kimisi diyarbakır, kimisi başka yerlere manı-
1. sa filan oraya borāya benimki van, hay anasını len nāpacaz yāv vanı bilen vā mı
2. kimse bilmeyo nēse dedik oldu bu. yarın sabā orda buvāmgillē şūbe şeyine sor-
3. dula ne zaman harekeT yarın sabā bilmem gaşda borā toPlanıñ dedilē. e biz gö-
4. turyoz ōse⁶⁹ çocukları dedilē. aldılā bizi kiddiK otele. sabālen toPlandıK ikiyüz
5. gırk kişimişik. esgişeırden vana bî tiren bî doldug bordan. ha gid bakam bāzı
6. yerlēde çivd makıne dakılacakmış dagmayolāda hā. bî tek makınelen goyvadılā
7. bizi bordan diyarbakırdan dōru herkes inyō binyō tirene çekmeyoKū undan sona
8. bî āşam üş gün üş gece kiTdim ben. Kurtalana gadā. Kurtalanda u āşam galdıg
9. gonagda. sabālen bizi otobüs yog biTlisden dōru yeni yollā yapıyomuş oraya
40. kindinnen kamyonnā geldi, bindirdilē bizi kamyonnara gece biTlisden dōru geş-
41. dik. tadvana vadıg gölüñ kenarına dörd gün orda galdıg. ordan vapura dördün-
42. cü gün mü beşinci gün mü vapur geldi, bindik. sekiz saTde tadvandan vana geş-
43. dik. halibod⁷⁰ mu deyolā ne dörd beş yüz kişilig motur. unuñ gene dabanda ka-
44. maranı vā üzerinde guvertesi de vā üzerine de çıKyosuñ gezyosuñ ne ayrı böle,
45. içide gapalı çay içecek yerleri vā. sona geşdik ordan yedi ay vanda galdım. ben
46. bî gün bizim emir subayı teymen vādı üş teymen bene saTende okur yazarlıı
47. yog kimseniñ iki yüz gırk kişiden yirmi kişi ilkokulu bitirmiş çıkdık. bīcik ortā
48. birden terk vāmiş orta bire kitmiş gaşmış. hemen unu varınca bizim tabırda yaz-
49. cı aldılā unu. sen ortākul biri görmüşüñ, okumamışda unu yazcı aldılā. bizide
50. şindi bölüKlere taKsim yaPdılā. beşinci bölüK, altıncı bölüK, yedinci bölüK
51. borlara. beşē altışā kişi taKsim yaPdılā. undan sona orda üç ay eyidimi gördük.

⁶⁷ emece: İmece - ortaklaşa

⁶⁸ bî yolda: Bu seferde

⁶⁹ ōse: Öyleyse

⁷⁰ halibod: Feribot (deniz taşıma aracı)

52. bize hiç oKur yazarlıñız vā deye çIKmañ dedilē bī yolda. neden? hududlara da
53. itim olacag ya biz sizi bölüK malı bırakacaz borda, biz sizi vemeK istemeyōz
54. borda işde çavış gursuna, ombaşı gursuna ve yahud bölüK malı olaraKdan bira-
55. kacaz. eyyā⁷¹ biz orda bölüK malı galdıg. iki kişi üş kişi mi çavış gursuna ayırdı-
56. lā bölüKde galdıg. e jtim başında e jtim yaPdıryōz. bī gün maladyaya yazcı ola-
57. raKdan bi tabırdan insan gideceKmiş. e jtim subayı araşdırmış soruşdurmuş kim-
58. se vemeyō, bene dedi ki: bende hizmed_erline istediymi üsteymen yō teymen he-
59. rālda emir subayı teymen vādı u. üsteymen olcag be. bizim yuzbaşıda vemedi. u
60. gün bene dedi ki: señ dedi okur yazarlıñ vāmı dedi. vağ dedim. pekālā dedi bu.
61. bende yuzbaşı çoğ sevē aTıg bölüK malı galdıg ya tabırda. ğararğahda aşāda
62. halk havalarından oyunnā olacagmış bir kaç kişi seşdilē. ben bilirin deyen da-
63. kımından hani avazı makamı ben türkü çığırın sölērin ben bilmen ne yaparın oy-
64. nārın gibiye. unnañ başına vedi sen dedi bunnarı götū dedi orda herkeziñ ne mā-
65. rifeti vāsa söleceKlē undan sona seçeceKlē dedi. unnañ sen ayakkablānı boyad-
66. dır elbiseleri esgise değiştirdi hem de başında kit dedi. unnarı orda götūr getir
67. falan. eyyā dedim ben kitdim. kötü elbisesi olan lē unu sen çıkart bakam şunu
68. gey, kılık giyefetini düzdük. ödden gelyōm yalıñız duydumdu bī maladyaya bi
69. yazcı gideceKmiş arayolāmış falan dedilēdi. teymeniñde bene sorması gulamda
70. galdı. ödden gelirken bizim erlēden biri ābi ābi, nevā yāv gidyoñ dedi nere gid-
71. yōm maladyaya gidyoñ ābey falan dedi. yazcıdı u da orda bī er. hadilen dedim
72. bize gadā galırmı dedim ben ne gadā hani erken ötennē vā biraz āzı galabalıK
73. olanlā vā bizlere biraKmazlā falan dedim. vallā ābey gidyoñ yarın sabā dedi.
74. demelen birazda kişilēde para vedim alacaglam vā sabā gidēsem nerde bulacām
75. ben adamları undan sona gayrı taksingile dedim yāv böle bölemiş menemme⁷²,
76. şu benim alacagları bī şey eđiveñ filanda filanda falan dedim. nese unna ayarla-
77. mışlā unu bölüK gumandanına dedim yuzbaşım böle böle oldu falan dedim. şöle
78. oldu şöle oldu dedim. pekālā dedi. ben girdim govuşa çIKdım. yuzbaşıda anka-
79. ralı çoğ fena bī adam emme gızdıda elini şöle beline godumu şindi, vurmaya baş-
80. ladımı aTıg gurtulamazsıñ o gadā kötü. nese yuzbaşı çajryō dedilē. tamam de-
81. dim biz haptı yudduk herālda bī noKsan iş vā beni döveceg bu adam. vadım

⁷¹ eyyā: İyi ya, olur ya

⁷² menemme: Her halde

82. girdim emme tavrı bozuğ öle. bî selam çaKtıg had dedi gurtulduñ, yarın gidyo-
83. suñ dedi. nereye falan dedim. maladyaya gidyo-suñ dedi. rāzı delseñiz verme-
84. seydiñiz gumandanım falan dedim. bize biraKmadılāki dedi. tabır komtanı üstey-
85. mene bî adam bul demiş u da kafaya dagmış beni başKa vāsada hani beni hizmed
86. eri istedi de yüzbaşı vemedi yā gūyā unuñ elinden beni āmaKmış niyeti. bende o-
87. kur yazālım vā dedim ya. gaçı bitirdin dedi. ilkokulu dedim saTende ilkokuldan
88. başka okuyan yog. bitiren yog çoğu cāhil. nese haddedi gurtulduñ falan dedi. sā-
89. oluñ falan dedik. gid dedi mutvaKdan iāşeñi al şunu yaP bunu yaP yarın sabā şu
90. saTde gideceñ dedi. pekāla dedik. aTıg bi helallaşdıg. ordan çıKdıg. biTlisdende
91. gece geşdiK ya biTlisde arkadaşlā vā unnañ yanına ūracan vapura gadā araba-
92. lan getirvedilē beni hani bölük şeyinnen servislen. ordan bindim vapura tadvana
93. geldim. aTıg bilyōz ya orları tadvanda dörd gün galdıg. ordan bindim otobüse
94. biTlisde indim. u āşam orda galacan da arkadaşlālan helallaşacan, görışecen.
95. orda buldum unnanı u āşam gidecedim ben geçecedim biraKmadılā. alpo_udlulā vādı
96. unnālan gonusduk bu āşam borda galcañ dedilē orda yaddıg. ertesı gün aTıg
97. Kurtalana çıKdıg tirene bindim maladyaya geldim. onaltı ay maladyada galdıg.
98. maladya vaKdinde biraz çoğ bakımsızdı. inönü devrinde ne asvalt ne bişey hiç
99. bişey yaPdirmamış. paked daş. sona ilcalılā falan vādı çoğdug aTıg ordada unnā
100. başka yerdedi ya. biz hemen oniki kişidik. oraya geldik ehēy biri gēmiş erzu-
101. rumdan, biri gēmiş kayseriden, biri gēmiş diyarbakırdan, biri gēmiş bilmem ner-
102. den on iki kişi toPlanmışız oraya emme iki çaviş vā, üç ombaşı, undan sona ne
103. gadā oldu beş, seKiz_er unnañda birisi şöFor, birisi kaynagcımız, birisi tornacı-
104. mız falan galdıg orda işde bende yazıcı baraka guracaz kendimize maladyanıñ
105. çıkışına oraya orda baraka gurannā vā unnañ yanına vedilē orda gördük kendi
106. barakalāmızı kendimiz yaPdıg biz. gördük yaPdıg bāladık çıvataladık on iki
107. kişi iki assubay başımızda bî de üsteymen geldi sona mutvaK toPculādan alyōz
108. bî mutvañ yog. aşciñ yog, yalıñız başcaviş maladyalıdı eyi bî adamdı, bekardı, u
109. da otuz beş yaşındadı. bî assubay tā vādı yā u biraz zingirtıdı. ā ū başcaviş idāre
110. eđēdi. borda dedi çaviş, ombaşı, er deye bişey yog dedi. saTen oniki kişisiñiz
111. dedi. yemeg vaKdi dedi çavişda gidiP alıP gelecek, erde gidiP alıP gelecek de-
111. di. biri şöFor dedi. biri yazcı dedi e öteki ombaşıyın deceK, berki çavişın deceK

112.kim getirecek ben mi getirvecen sizin yimēñizi dedi adam, getireceK yıkacaK
113.falan öle idāre ettik biraz. undan sona uzman olaraKdan çoğ işeddilē bene yā
114.ben gāmaK istemedim. aman u isteg belgeleri vā. daKtilo gullanırdım ben çoğ
115.rahat daKtiloyuda örendim çin yukāda muhimmad depo vādı orda galdıg biraz
116.beş altı ay deponuñ orda unnañ yazcısı vādı hic makıne gullanmasını bilmezdi.
117.sona santıralı vādı onbeşligdi.unu gullanacak adam yog u biyere gidēse gullan-
118.vardım. üsteymene söledi bulunva dedi. komutanında bir forsu olyo unnan yan-
119.da u da orda idāreten duryō hani. unnañ yuzbaşısı vādı çağırıldı. bag yuzbaşı ne-
120.deyō dēdi. buyur yuzbaşım dedim bizim şu işleri yazva dēdi. unnañ yazcısı ma-
121.kıneyi bilmeyō unnarı çıkarvardım, yazvardım, yaPbardım sona çoğ eyidi hālā
122.bı aKrabāsi vāmişdi una mektup getirvedim. yuzbaşınıñ.bir ay mēzuniyed vedilē
123.u bir ay mēzuniyedde adam halbuKsa bizim izinli gēmemiz lāzımdı paralan as-
124.gerden yarı parasını allā izin mizin alırsañ. devled den zenginmiñ dedi iki arka-
125.daş tā vādı birsi izmitli birsi çanaKKaleli unnāda bennen baraba terhis. üç kişi
126.unnañ işeylēni de āmaya kiddim ben aTıg biz ordan çıgdıK aşāda duryōz. başka
127.yerde başçaviş dedi çoğ yalvādı bene yāv gelkidme dedi memlekedde nāpacañ
128.dedi. tesgere⁷³ birag undan sona şu işiyörüd falān dedi ben dedim durman ana-
129.miñ buvāmıñ ölu yog gızı yog başka emme eyi yazcısı bilyosuñ her subayıñ sir-
130.rı yazcınıñ elinde olur. çoğ gizli işleri olyor yazvaryosuñ, yaPvaryosuñ onuñ i-
131.çin sevēlē hālā eleziğli biri vādı çaviş altı gardaşlāmiş yāv nāpacam dēdi. un-
132.nanda bı māzimiz geçdi de arada izmidlilen biz bi unu dövdukdü hastanelik ol-
133.du adam. hava de işimi kitdi. ordan geldikten sona tabi u öteki çaviş yā başka bı
134.çaviş tā vādı. antepli unnālan şeyapılādı bizden bi tertip ilēdelēdi bunnā. bize
135.gasalırdı bizde bi gece dövduk u izmidli işmailen hava de işimi kitdi. bu sever-

⁷³ tesgere: Askerliğin bittiğinin gösteren belge

136. de geldi üç ayı sayılır üç ayı sayılmazdı üç ayı sayılmayınca bizim tertibe galdı.
137. deçamlı benim elime düşdü şindi. bende yazcıyın yâ aTıg. aman ne yalvâdı yalvâ-
138. dı. yalnız hiç kin kibir yaPmadım adama. hēç, hoş geldin beş kitdin bene yalvâ-
139. dı ille beni tesgere bıragdırvâ. tabi hava de işimi kitdi desen ômâyō benim elim-
140. de e açık açık hava de işimi kitdi altı ay. undan sona hastalığ işeysinden mi yō,
141. ne oldu oldu. altı ay hava de işimi aldı üç ayı bizlen baraba yapacaK başçavişa
142. söledim. dedim böle böle bu adam dedim çoğ yalvaryo, mādur durumdamış de-
143. dim bunun şeyini yapām. iyi yapam dēseñ yaP dedi. gelen şeyde hava de işimi
144. vāmı yogdur, bilmem ne yogdur, bilmem ne yogdur doldurdum adamıñ şeylēni
145. adam uzman oldu emme elime ayağıma sarıldı hā. pişman oldu. çoğ sevindi. un-
146. dan sona u izmidli arkadaşlālan baraba aTıg tērisi hePsinin sülüsünü tirende be-
147. deva gēmeye şeyapdıg esgişēre gadā baraba geldiK. unna aşā geşdi bende bu
148. yanna indim.

Hac Vazifesini Ne Zaman Yaptınız?

149. allah herkeze nasıbedsiñ hacca gidmeyi u günün parasınnan otuz beş milyon lira
150. falan paramız harcadıg allah gabul çedsin, tek paralāmız öle yere kidmeg nasıb
151. ôsun. hacı yengenleñbaraba yazıldık. evvelādan bizim hac işi biraz eyidi. hacca
152. halañ dedi sıra bu sıra dedi yaşlılā vā unnā yata a düşmeden gideceseniz gidiñ.
153. yarın unnā yata a düşese biz unnara mı bakacaz seniñ işiñe gücünemi bakacaz
154. dedilē peki dedik. amcañ dedi benim asgerlim yog dedi gideceseniz gidiñ ben
155. dedi bir çafda izin alırım undan sonada bi rapor moporlān beş on gün öle idāre
156. ederin işin başında dedi. una da peki dedik. gaydoldug parayı yatırdıg māmēle-
157. lē⁷⁴ biddi. gocabañda⁷⁵ dedi ben eyiyin dedi. hayvannara otu atıvarın sulayvarın
158. bakarın falan dedi gidiñ bu sıra falan dedi. hebsine peki dedik biz. ayā hadi gay-

⁷⁴ māmēlelē: İşlemler

⁷⁵ gocaba: Dedenin ağabeyine denir

159. doldug fotoravlā çekildi, māmelerē oldu bitdi yeddi, amcan asgerli ğı çıkdı hadi u
160. asgere kitdi, aĵustosda deyodu benim asgerlim çıkdı ben gidecen dedi. e eyyā
161. hadi kit dedik, gocabañda hasta oldu. ombeş gün arasında uda mezarlı ğa bizim
162. iş bozuldu. nāpacaz, nōlursa ōsun dedilē çeg gapıyı kit dedilē kitdik. ordan nēse
163. mevlid okundu, pilavlā yindi gün geldi hazırandan bir ğay evvel temmus yō
164. mayıs, mayısın yirmi dördünde biz uĉa ğa bindik. uĉa ğa bindik angaradan hostes
165. gız söyleyō tūrK var bī de arap gızları vā tūrKce konuşan gız adıyaman üzerin-
166. den uĉuş yaPyoruz dedi. on bin meTreden gidyoz dedi, iki saT gırk daggada⁷⁶
167. medineye inecz dedi otele yerleşdik arkadaşlalan berāber sekiz gün medinede
168. galdıg gırK vakit namazı edā edmeye. medine çog güzel yer, bizim esgişejr gibi
169. hem cāmisi peygamberimiziñ türbesinin oldu ğu yer falan böle eyi, mevkisi çog
170. güzel undan sona sekiz gün orda galıPda gırK vakit namazı edā edildikten sona
171. meggeye hareket. medīnelen meggeniñ arasında bī asvald yapılmış ki u yol bī
172. bambaşka böle yağ dōKseñ yalanır ama o kadar düzgün, düz hemen hemen iş-
173. tanbuldan angara arası gadā vāmiş de ğşleri. ora meggeye gelmeden umre cami-
174. sine giryosuñ orda abdeslenyosuñ ihrama giryosuñ. undan sona meggeye galdıg
175. meggede otellere yerleşdik aTıg işte bī ay falan meggede galdıg. meggede ara-
176. fata giddik sona muz delifeye ūrayasuñ, müzdelifeden minaya geçyosuñ. mina-
177. da şeytan taşlama oluyor undan sona kābeye geldik. orda tevāf yaPdıKdan sona
178. şafā merve arasına tevāfi⁷⁷ yaPyosuñ ihramdan tıraşını olup çıKyosuñ gurbannā
179. kesilyō tekrā umre cāmisi vā bertarafda⁷⁸ u obür cāmiden sona istediñ gadā
180. oraya gidiP gelyosuñ gaş sefer umre yaPacañ dēseñ. hacı olduKdan sona bide
181. ayrı vedā umresi yaPyosuñ aTıg gayrı bu yanna geleceñ bazarlama yaPyosuñ.

⁷⁶ dagga: Dakika

⁷⁷ tevāf: Kabenin etafını yedi defa dolanmak

⁷⁸ ber taraf: Bu taraf

182. gezyosuñ aman ne gapalı çarşılā var amanın oraniñ altı bī bambaşka şeñriñ altı-
183. na neredese bī şeñr tā yapıyo gibi öle. zengin memleket undan sona bindik oto-
184. buşlere ciddeye geldig. ciddede otobuşden indik havalannā, havalanda altı saT
185. te, jrlı⁷⁹ galdı uçag. bizim uçag altı sāT sona geldi bindik bu tarafa gece geldik.
186. āşam angaraya indik yassı sırası angaraydaydıg. otobuşlē saTen hazırlanmış
187. şirketin otobuşü geddi esgişeñre gadā. esgişeñrde garşılardıK, indik sabah na-
188. mazda buraya geldik.

Günleriniz Burada Nasıl Geçiyor, Ne İşler Yapıyorsunuz?

189. biz burda yaz aylarda sebze üzerine sulamalar, sebze domatis, büber, padlican,
190. bahar ayında can eri j, kaysiler olyō unnan meşgul olyōz. şimdi şu an için bağılā
191. budaniyō tarlalā imarlanyō⁸⁰, serānın gumları elenyō, yaz sebzesi biddikden so-
192. nada yapan gonşulā so, an yapā, ısPanaK yapā, nar sezonu başlā, zeytin toPla-
193. nır. unnālan ūraşyōz işde. giş geldi evlēde pinekleyōz yazın gazandımızı yicēz
194. yiyōz.

Unutamadığınız Başka Bir Anı Var mı?

195. bordan ben giddim amcañ göz bankasına götürdü beni. göz bankasında iki üş
196. tāne dogdur mayine eddiler. amelyaT dedilē. saten evelādan borda iki sene ev-
197. vel benim gözüme ayva düşdü dogdura giddik göz bankasına, dogdur katırak
198. başlangıcı vā dedi gözlüg vedi. iki sene idare eT undan sona tedāve gelsiñiz de-
199. di amelyaT ōmañ lāzım amelyaT olsañda feyde edmez dedi adam. e angarada-
200. Kı dogdurda angaradaKı dogdurları biz tabii büyük eyi yer işedyōz ya bu dedim
201. bilemedi herālda. ben dedim angaraya gidecen. güzün⁸¹ angaraya kiTdim işde
202. gasım sırası göz bankasına vadıK. orda tekrā iki tane erkek dogdur mayne eddi.

⁷⁹ te, jrlı: gecikmeli

⁸⁰ imarlanyō: İşleniyor - ekime hazırlanıyor

⁸¹ güzün: Sonbahar

203.gözün arkasından bî şey görülmeyō dedilē. dedim siz katırak vā dedifñiz ya iki
204.sene evel gözlüü veren siz midifñiz başkası mıdı bilmeyōn dedim. allah allah fa-
205.lan dedi bu öbür arkadaşına yāv şoraya baKsaña falan dedi baKdılā. şöle pışey
206.vā gözün içine soKuyolā böle çeviryolā gözün iki tarafını tā çoğ inceledi. e
207.amelet olması gerekir dedilē yalnız bî Kadın dogdur vādı başhekimin sekre-
208.tirimiş herālda una havālē yaPtılā aTıg. u dedi ki: amca olur bî mayıne edem
209.bem bi dedi. eddi, begle dedi hoca gelecek dedi hoca konTrol yaPacaK dedi.
210.ęyyā nēse u Kadın saTen hasTaneye yatacağı gākacağı u yazāmiş orda u ilgi-
211.lenirmiş. havāleyi yapāmiş idēmiş sekretermiş herālda.hoca geldi, mayıne eddi
212.kadın u da yaşlı bî kadın amelyaT dedi başka çāre yog dedi. peki dedik ordada
213.tālillē ōmāyō. nereye havāle yapam dedi. biz ibni sināya havāle yaPdirdiK. ibni
214.sināda tātillē oldu. orda bi dogdur vāmiş daļiye dogduru beni bî mayıne yapā
215.gibi yaPtı girdim nēse sıra geldi. amca sende tansiyon vā mı dedi, şeker vā mı
216.dedi, kalb vā mı dedi şeker kalb deye neye dēle bilmemki ben dedim şimdi. sen
217.hiç dogdura mayıne ōmadiñ mı dedi. yō dedim. başım ārırsa bî asbirin yirin bî
218.girpin yirin ben dedim hasda oluPda dogdura ben hasdayın deyipde kitmedim
219.dedim. allah allah yāv dedi. amca ben seni mayıne edem dedi soydu adam beni
220.sıTlāmı mıTlāmı dinledi amca yāv sen ęyisiñ falan dedi. bî de tansiyonuñu öl-
221.çēm dedi tansiyon ölçdü yāv sende deliganlı tansiyonu vā yāv dedi sen gaç ya-
222.şindasıñ dedi admışdörd yaşındayım dedim. allah allah dedi beni yazdı gan
223.şeyine şeker bilmem ne arālāmiş ganda. ganı aldılā benim bordan gan şişeye in-
224.neden aKmāyō yāv. ne bilem ben orda gızlāda şaşdı. lē amca şöle yaP deyolā
225.yaPyōn, yaPyōn golum duragaldi⁸² negadā koyu yāv aKmāyō dedilē. aldılā bi-
226.raz yetē yāv dedilē. undan sona gan tālili oldu. ordan şeker bilmem ne ōmuş

⁸² duragaldı: Yoruldu

227.unnā alındı bī yolda filīm çekileceKmiş aKciyer filmi, aKciyer filmine girdiK.
228.unda çeKdirdiK u adamın yanına geldiK hēşeyleri vediK aTıg u rapur doldura-
229.caKmış amca dedi dePeden dırnağa gadā dedi tedāviden geşdiñ yāv dedi sende
230.hiç bişey yog dedi. e sen sālamsiñ dedi. ben salamyım dedim, gözüm şey_ōsa
231.bişey yog bende dedim çalışırım ben dedim. nēse adam hiç bī mānisi yogdur de-
232.ye doldurdu vedi kağıdı ordan geldik bankaya göz bankasına gız dedi bene geti-
233.recesiñiz dedi. başka yere išetmeñ dedi geddik oraya vedik siz dedi ez⁸³ eğleniñ
234.dedi. ben dedi yatag şeyapacan yata_a alacaz dedi. telefonnan yapālāmiş. hasTā-
235.ne üs kısımda göz bankasının, değılimki söle şorda disPanserlē vā aşırılan eviniñ
236.yerlē böle hasTāne. telefonnan konuşunca e amca iş bozuldu dedi. ne oldu has-
237.Tāne ve dedi amelyaThānelē dedi tādilāta⁸⁴ girmiş dedi. biz bordan tā hasTa
238.çıkaryōz. hasTa alınmāyō dedilē dedi. e nāpacaz sen dedi en yakın bī yere ha-
239.vāle yapam amelyāTıñı ol dedi. e eyyā nere vacāz gaziye havāle yapıñ dedi. tut-
240.du gāziye havāle yaPdı. gazi nere bilmeyōmku ben. hasTanenin on ikinci katına
241.çıkıKıK. emme göz mayneleri⁸⁵yenden başladı. öddegi göz maynesini gabul say-
242.mayolā. tahlille sayilyoda u ibni sinādakilā gabul yenden mayne başladı sıra al-
243.dıg nomara vedilē dosya çıkaddırdık orda. undan sona genç dogdur mayne ed-
244.di. uzun boylu bi genç vā. amca beKleyiñ dedi amelyaT şedyōz dedi hoca gele-
245.cek mayne yapacaK dedi nēse bekledik saT üş de dedi. üş de dörd de geldi a-
246.dam. iri yarı bi adam geldi mayne eddi ameleT olsanda kar edmez dedi adam e-
247.peyde görmezsiñ dedi. emme olacan dēseñ olursuñ dedi. e biz nāpacaz hePside
248.dedilē u mayne eden dogdur çocug çog üzerimde durdu benim. amca sen ol de-
249.di. olur olum emme dedim baK hocañız feyde edmez dedi bunu nāpacaz dedim.

⁸³ ez: Az, biraz

⁸⁴ tādilat: Onarım

⁸⁵ mayne: Muayene

250. gene dedi bu göze yardım olur dedi bir iki metreyi görebilir icābında genede
251. sen ol dedi amelyāTı dedi biz yapacaz dedi. emme u yapacag emme başgası bil-
252. mem mayne eden başka amelyaTa yata_a alan başka, ordan ilgilenenne başka e
253. eyyā dedik öteki adamın sözünü bertaraf⁸⁶ iddik. yazdı ayın yirmibeşine yatak
254. yazyōn dedi. ayın yirmibeşine bī ay vā. da evel ōmaz mı dedim amca imkan yog
255. dedi. undan sona biz geldik boraya. ayın yirmi beşine işleri ayarlacāz gidecēz.
256. yirmibeşi geldi yirmidördünde kiTdim ben oraya vadıg amcan dedi ki yāv buba
257. dedi nasōsa günün belli dedi. saT dokuzda şart mı dedi onda ōsa nōlur ombirde
258. olsa nōlur nasōsa alacaglā dedi. eyi ya biz öle ya sabalen saT dokuz erken ev-
259. den sekizde çıkmak lazım. biz dokuzda dēl onda vamişik oraya. onda mı onbu-
260. çugda mı vamişik orda bī sekretermiş bī garı vā yatacaKlañ dedi dosyaları gakdı
261. kiTdi dedi. ben sizi gabıl edemem dedi. cengiz beyi görmek lazım dedi. cengiz
262. bey gelse görsünüz gabıl idēse ide, idmezse kendi bilir dedi. u cengiz de amelaT
263. olacaKların yatak tevdi işleri ve ya_u hasta gabulu yapyō. ne gün amelaT olsan
264. sırayı u goyo filan. gene günlük mayneyi u yapyo yatakānelēde. şindi gelir şindi
265. gelir ōleden sona saT üç oldu cengiz beymiş çıgdı geldi. ince uzun boylu bī a-
266. dam. yāv siz nerde kaldıñız şindiye gadā dedi girdik yanna. dedik dogdur bey
267. böle böle saT dokuzdaymış biz on da gēmişik, ondan beri seni bekleyōz dedik,
268. siz şindiye gadā nerde kaldıñız dedi. ondan beri seni borlāda ayaKda bekleyōz
269. dedik. düşündü müşündü öbür ayın sekizine yazdı. sekiz gün sonaya ben dedim
270. ki dogdur bey sekiz gün sona olcana geleceK cuma gün dedi aTıg. yirmi gün
271. sonaya ve bene bī ay sonaya ve dedim. ameleT günü ne zamansa dedim. günümü
272. ve ben uzaman gelen dedim, ameleT günü yatmayınca belli ōmaz dedi. e yata-
273. cañ dedi sırañ gelse gün verilecek dedi. e bu ōmadı dedik. nese ordan geldim

⁸⁶ ber taraf: Biraktık

74. ben yengeñe telefon ettim u da öteka⁸⁷ da yatyō ya zekiye yenge galyō yanda e
75. ben sekiz gün öle sallanacan, gelve gidive orda yaddım bir aſta ongün de öle
76. sallanacag olacaK ombeş yirmi gün. gırda⁸⁸ bi gadın gasım gar yağacak gırā⁸⁹
77. yağacak ineklē vā orda gelde dedi hayvannarı toPlayamda öle kiT dedi. ęyya
78. dedim adladım geldim ben gene borā. yengeñ dedi zey tinleri de toPlayvaramda
79. sen gidēseñ gurvaran ōmaz gurda öle kiT dedi. ęyya dedik undan sona hayvan-
80. ları toPlayıp gelecez. aya sabālen gaKdıK bi zeytiniñ oraya sıpayı⁹⁰ goduk ya-
81. rım teneke zeytin toPladıK toPlamadıK vay anām dedi paT danak inmiş aya
82. gaymış, yengeñ zeytiniñ dibinde. hemen vadım duddum galdırdım e bī ārı sızı
83. vāmı borlām acıyō. nese geldik et al vur bakām, besdil al sar bakām ōmadı dog-
84. dura çıkādıK gırıK çıkık yog dedi bere āmış dedi. dogdur melhem vedi, hab ve-
85. di nese bōn yarın ęyi olduğu yog. hadi dedik bunu şeyre götürem giddik sevk
86. aldıK şeyre giddik. gene borda dogdura göstēdim dedim hangi dogdura gidecez
87. biz fiziğe havāle yaPdı. fiziğe vadıK mayne eddirdik ordan hasTaneye vadıK
88. bide orda mayne olduK filimlē çekildi filimlēde pişey görünmeyō dedi. gırık çı-
89. kık hiş bişey yog dedi. bere āmış dedi, bere ęyi olur dedim. dēken ağır pişey
90. tudma pekālā. undan sona yengeñ yatyō aTıg hayvanlara āşam sabā pişey atvar-
91. lā dedi. mādem orda günñ belli yā dedi, ben yatırın sen git dedi. ben giddim
92. bordan vadım hastaneye aTıg önkü şeyde erişemedik yā saT dokuzda orda bu-
93. lunduK vadıK. yata a aldılā beş on gün yaddım ben e yāv benim amelyaT ne
94. zaman e hocalā amerkaya kiddi ordan geleceklēde olacām. aır göz amelyāTı
95. deyorlā bizim bunnarı. bu beri benzē şeyleri olyolā gidıolā. hocalā geldi dedilē
96. bī kadın bī erkek mi iki erkek mi geldilē gezdilē öle bī gördük. inceledilē tekrā

⁷ öteka: Öte yaka - karşı yaka

⁸ gırda: Tarlada

⁹ gırā: Kırığı

297.yatan hastalañ şeylēni. u hoca iki tānesini amelyaT ōmadan çıkaddırdı bene a-
298.melyaT dedi. biz galdıg. ombeş gün sonaya benden evelā amelyaT oluPda gidip
299.kontrola gelenlē vā soryōn bī feyde⁹¹ gördüñüz mü deyōn hiç bī feydesi yog
300.deyolā. e ölede ilaçlā pahālī kı aklīñ durū. şu gadancık bī şişede su aldık unu
301.devlet ödemeyō unu dışardan alyosuñ gaçakmış mı bilmen, gene dogdurlā al-
302.diryō gözde gullanılacakmış amelyaT ānında yirmi beş milyon ā şuncaz şişede
303.yarım şişe su. tekrā pitā vāmiş unu da alacaKmışız u da gırK veya ellibeş mil-
304.yon arasındamış. iki dāne unnā alınacaKmış birni aldıKda birni āmadıKdı dog-
305.dura soranda lüzumsa⁹² alām dedim ben. ā undan öle, undan öle duyunca ben
306.dedim yüz milyon para harcacan bī hadi parayı harcacana baKma gözden bī is-
307.tifādem ōsa hadi eyvallā. e uda ōmacaK ben neye⁹³ pıçak altına yatan dedim.
308.gelincede soğuk decen bakamacan e bandlanacak göz bişē yaramacak ben bu
309.gış zaten bī elim bī işē şuremezdim. amcaña dedim ölüm yalnız amcan uyanıK
310.davranmış orda u ilacı aldı yere eczāneye bun demiş gullanmacaK ōsaK olurya
311.hani geriye iāde olurmu demiş. devlet ödemeyō bunu cebden vediK aldık parayı
312.adam teleonnan dışādan geddiryomuş nerden gel yosa teleon ücretlēni falan
313.keseriz alıriz demiş. adama vedik bī milyon yirmidörd milyonu aldık geriye. ō-
314.lum dedim, beni çıkā bordan be e neden, e ameleT olup gelenleri göryōn ben
315.dedim yalnız benim gözüm hasTalıg ōmadı, çin öle bu gözde hastalıg ōsa öte-
316.kine geçē hastalıg ōmadı, gibi sādece seniñ bu gözünde gayıp falan dedilē ben-
317.de aTıg u göze len dedim abdurmannan sadeddin vā bī gözlen hertarafı hakın-
318.dan gelyō, garavellen ali vā dedim memleketi fethidyō adam goca gamyonu yö-

⁹⁰ sipa: Merdiven

⁹¹ feyde: Fayda

⁹² lüzumsa: Lazımsa. şartsa

⁹³ neye: Nede, niçin

319.rüdyo gidyo dedim, baggallan memedêli vâ öle, len bene mi galdı dedim ölüm
320.ameleT olduKdan sona gene bî işe yaramacak beni dedim çıkā bordan ben gide-
321.cen. u zaman dogdurlā imzā alyō yāni kennim çikyomyā güyā harālda ben öle
322.tāmin eddim kendimce amma düşüncem arkadan hani şogadā yaddım orda ga-
323.yıdım vā ya dosya nomaramda vā şogadā yad dım bene baKmadilā,ameleT yaP-
324.madilā dē de şikā,et yapā deye mi bilmem. yalınız dogdur şunu dedi ben çıkā-
325.kan amca olaydın gene dedi. e dedim ne zaman olacadım ben dedim emme ya-
326.rın emme bürgün falan dedi. ben ōmacam dedim. ben ameleT oluP gelen has-
327.talādan sordum dedim kendi karārımı kendim vedim dedim ben ōmak isteme-
328.yōm dedim. ölese dedilē bî kaĵāt işeddilē amcana imzaladdır dedilē, imzaladım
329.ben. ameleT ōmadan geldim andan. nōldu gene bayā para harcadım öle ya tiren
330.çalışmāyodu, iki minübüse binyosuñ ordan otobüse binyosuñ ibni sina nerde
331.dolmuşa binyōñ hadi ordan otobüse binyōñ . günlük bi milyon parañ gidyo.

Konuşan Kişinin Adı: Zeynep KORKMAZ

Konuşan Kişinin Yaşı: 55

Konuşma Yapılan Yer: Sarıcakaya

Konusu: Türkü sözleri - Düğün Adetleri - Yemek Tarifi ve Anılar

Zeynep Teyze Bildiğın Türküleri Bize Söyler misiniz?

1. gayalar merdin merdin
2. su değıl benim derdim
3. sular müregkeP ōsa
4. yazılmaz benim derdim
5. sevdi ğim şanlı asger
6. vatan ğin gan doker
7. a benim garib gönlüm
8. yāra hasredlig çeker
9. gara dudun altında
10. herkez bunun farkında
11. bizi görenner ğmuş
12. nicātibey barkında
13. bınar başı ben ğolsam
14. bulanırsam bulansam
15. versinner sevdi ğme
16. dilenirsem dilensem
17. kayfañ⁹⁴ telhemnisi
18. olmuşum yar delisi

⁹⁴ kayfañ: Kahvenin

19. yārını elden aldırmiş

20. allahın serserisi.

21. yandım turnalarım ciğerden yandım

22. aldurdım yarımı elimden bulurun sandım

23. derdli im turnalar gardeşi gömdüm

24. sizde beni gömüñ gidiñ turnalar

25. turnanın gantedi gazelden⁹⁵ ėri

26. yıkılmış yuvası eziğdir bārı

27. bir de benim için ötüñ turnalar.

28. bahārın geldi ĵi nerden bellidir

29. boz bulanık akar oldu dereler

30. yene⁹⁶ tāzelendi esgi yāreler

31. sizde beni gömüñ gidiñ turnalar

32. bülbül ne durursun çukurovada

33. eşin arā seni bulmaz yuvada

34. bülbülün yuvası kayfeler⁹⁷ hannar

35. yarım gurbeT elde āh çekmiş ālar

36. birde benim için ötüñ turnalar

37. bağla dikdim bidmedi

38. suyu saldım gidmedi

39. elli dünür⁹⁸ yolladım

⁹⁵ gazelden: Eskiden, önceden

⁹⁶ yene: Yine

⁹⁷ kayfe: Kahvehane

⁹⁸ dünür: Kız isteyenlere denir

40. allā nasiP idmedi

Hacı Yenge Düğünlerinizi Nasıl Yapıyorsunuz?

41. dü ünnēmiz bizim borda iñkavāl bi gızdan başlāyam. evel öle deldi emme hinci⁹⁹
42. aTıg buluşyolāda undan sona işedilyō. olan gız tanışyo iñkavāl hinci bi. undan
43. sona annesi babası isdemeyē gidyo alla iñ emrinnen peygamberiñ gavlinnen gızı-
44. ñızı istemeye geldig deşyolā. söz yaPyorlā, bi çevre¹⁰⁰ veryolā, söz çevresi deyor-
45. lā undan sona aTıg u bi pıtyo. e undan sona bi kitme gēme yaPyorlā. gelin ola-
46. na, olan evine gız evine danışyorlā, nişan yaPyorlā gelinlik geydiryolā, para dag-
47. yorlā dāmāda geline u da pıtyō. undan sona düüne hazırlanyosuñ, düüne hazır-
48. landiñ zaman işde bizim boraniñ ādeti aş, ekmek, yāni pilav, fasılye, hoşaf unna-
49. rı yaPyoz düünde yaPyoz işde gelini geTme göTme aTıg ne bilen başga türlü
50. nas olur. duvaK yaparız, gına yakarız cumaertesı āşamı, olan yengeleri, gayınna-
51. sı yakā gayınnası olacag gıneyi, yengeleri gız yengeleri ellēni bālā, dāmād gelir
52. cenez bozā undan öle Pitirem başını bālayam. duvaK yaparız eşlē dostlā gonum
53. gonşu ilēden olannā¹⁰¹ geline halka¹⁰² dakālā. herkez hediyesini alır gelir dakā
54. geline. ermeyennē ersin görmeyennē görsün hā buda dayısındanmış şuda am-
55. casındanmış delek başından gelinin sunālā

Hacı Yolculuğunuzu Bize Anlatır mısınız?

56. hacı yolculu u ölüm işde bordan sarcagayadan bindik, esgişēre vadıK esgişēr-
57. dende biraz tā hacilā bindilē angaraya vadıK. angarada indik orda bi yimeg yidik
58. ordan gākış yaPdılā gece çiddeye vadıK. medinede orda sekiz gün galdıK, dokuz
59. gün orda erkeklē eħrama¹⁰³ girdi medinede, ordan meggeye vadıK sekiz günden

⁹⁹ hinci: Şimdi

¹⁰⁰ çevre: mendil

¹⁰¹ ilēden olanna: Yakın akrabalar

¹⁰² halka: Bileşik

¹⁰³ eħram: İhram

0. sona orda da ehramdan çıkdılā erkeklē ebdez¹⁰⁴ nımaz işde haramı şerife de,amlı
1. vadıK, geldik ebdez nımaz. bi nımaziñ bi boğaziñ olyō işde ölüm başga derdiñ
2. tasañ omāyō. işde ötö dünyāya girmiş gibi olyosuñ, zaten hocalāda dedi gidē-
3. ken, zaten agları geydiñiz aTıg dünya işini unuduñ bu dünyālan işiñiz yog aTıg
4. gayrı dedi lē yolda gidēken anus, eddilē. orda da vazfemizi yaPdıK. geri dönüş
5. yaPdıK ölüm işde galan tā ne deyen nasyabdıK geşmişgün.

Tarlalarda neler Yetiştiriyor sunuz?

6. tarlalāda tomatis yaPyoz. balcan¹⁰⁵ yaparız, salatalıg yaparız hePsinnen yaparız
7. hePsi olur yaPdıKdan sona. toPlārız bazarcılara veriz alırlā idēlē satālā. nēse fi-
8. yatı u günkü günden paramızı öle verlē. herşeyden yaparız. ba,ımız bāçemiz vā
9. üzüm toPlārız unnarı bazarlarız.

Eski Bayramlaşmaları Hatırlıyor musunuz?

70. mināreden bi aparla ünnēlēdi, aparla yogdu aparlosuz. erkeklē bayram yerine
71. gidecek delek. aTıg ziniye ne vāsa böreK, baklava undan sona pilav herşey dadlı
72. duzlu gorduK. birē zinilere birē baklava zinilēne alırlā gidēlēdi yazlıā. yazlıK
73. dēdiK oraya. orda erkeklē toPlanırlā beş altı biyēde yedi sekiz biyēde u yimeglē-
74. ri yirlē geri dönēlēdi. bayramlaşmaglā olyodu emme aTıg hinci omāyā u gakdı
75. borda bayramlaşyolā cāmiden çıkıncası bayramlaşyolā aTıg yaPmaz, öldulā unu
76. batırdılā¹⁰⁶.

Hacı Yenge Hiç Miras Dağılımında Bulundun mu?

77. e dün,āşam evel,āşam meres dağılımı yaPdıK. nasıl yaPdıK ölü vādı, gızı vādı
78. toPlandıK oraya. hatimini indittirdilē undan sona bunnarıda anışam¹⁰⁷ dedilē
79. öle oluncası tenciresi tavası ne vāsa şorda çatalı gaşı,ı geddilē orta yere. hacı da-

¹⁰⁴ ebdez: Abdest

¹⁰⁵ balcan: Patlıcan

¹⁰⁶ batırdılā. Bitirdiler

80. yîñ geddi ortalandan bölvedi bölvedi şu şunuñ õsun, şu seniñ õsun, şu benim õ-
81. sun delek. undan sona getirîñ birē ag gara çekîñ nankîñiz¹⁰⁸ çıkāsa şunu biriñiz
82. alîñ, şunu biriñiz alîñ dedi. ag gara çekdile biri birine çıkdı, biri birine çıkdı
83. haKlāna rāzı oldulā aldilā. herkez memnun oldu. gülüş çārîş gakişdilā yerlēne
84. baġlāna gelince de şora seniñ õsun, gümele sekisi, şu seki bizim õsun aşābük bi-
85. riñizin õsun, gızıyerde birimiziñ õsun dedilē. tamamuna da hē¹⁰⁹ dedilē güle gü-
86. le ayrıldilā. he ölüm bizim boramız böle olyō. birē ikişē olan gız ne deyēse alyo-
87. lā. nesi vāsa.

Hacı Yenge Bize Bir Yemek Tarifi Yapabilir misin?

88. yaz gelince sarcagayanın meşhur yimeyi patlıcan yimeyi. ağır yimeyi. patlıcan et
89. olduKtan sonā başga hiç yimeg şeyēdilmez. göveş yimeyi. göveşde yaParız, toP-
90. rag saşda. so anını dōrarız, büberini dōrarız, tomatisini dōrarız, balcanını dōrarız.
91. balcanını dōrarız irice irice suyun içine guyarız ordan unu alıruz bi gaT so an di-
92. bine undan sona ēcik tomatıs goruz, bübē goruz, üstünede balcan goruz bide or-
93. ta yerine goruz et, altına goruz bide, bide üstüne goruz et güzēlce hazırlāruz unu.
94. samsannan, so jannan iki şeyde samsak¹¹⁰ dōrarız içine balcanı eyi açıyoğ deyē
95. yaParız işde, ateşde Pişē. toPlanır afiyeTlen yinir.

Hacı Yenge Hatırladığın Başka Türkü Var mı?

96. a bulbül nedir derdin
97. su deġil benim derdim
98. a aşlā galem õsa
99. yazılmaz benim derdim

¹⁰⁷ anışam: Anlaşalım, konuşalım

¹⁰⁸ nankîñiz: Hanginiz

¹⁰⁹ he: Evet

¹¹⁰ samsak: Sarımsak

100. su gelir arıglıya

101. ben varman arıglıya

102. allā nasib_eyesin

103. boynu gıravaTlıya

104. su gelir ağma ilen

105. daşları gağma ilen

106. insan yārına doyar mı

107. kenardan bagma ilen

108. gar ya ā erimez mi

109. aşıg olan gezmez mi

110. ver anne sevdi jme

111. (hatırlanamadı).

VI

Konuşan Kişini Adı: Veli AKSU

Konuşan Kişinin Yaşı: 73

Konuşmanın Yapıldığı Yer: İğdir Köyü

Konusu: Askerlik Hatırası - Eski Bayramlaşmalar - Av Hatırası ve Miras Dağılımı

Kendinizi Tanıtır mısınız?

1. ben esgişe, İr iliniñ sarcagaya gazasınıñ İdir köyünden veli aksu. hacı veli aksu.
2. ben bin üç yüz esgi tarihli bin üç yüz kırK doğumluyum. asgerlimi silivride yaP-
3. dim. İstanbul silivride yaPdım. yeni tarihten yirmi dörtT doğumluyum. şimdilik
4. çivTciyim memleketimde işde borda çivTciyim. çivTcilikle ūraşyorum. köyümüz
5. yüz yirmi hâne borda işde çivTciliklen ūraştımız için tabiki işler eyī şimdilig iş-
6. lerimiz çoğ güzel. iki Tāne ölüm var, bi gızım var. bunların işleri de eyi. yerlēni
7. tarlalāni ayırvardım. yaşım şimdi benim yeTmiş iki yeTmiş üçe giTyor. şimdi ben
8. kendimse bi işle alāKadar deĵilim. işde yalnız emekliĵim işde bu şekilde yaşıyo-
9. rum şimdi mescidime giTyorum mesciTden gelyorum ōlanlar işlende çalışıyorlar.
10. birsi çivTci birsi sarcagaya da hākimiñ yanda zabıT kātibi torunlarım çalışıyor bu
11. şekilde gız dāmādım imam şimdilig şu durumda torunnañ birsi anğarada oku-
12. yor. birsi İsparta'da okuyor, torunlarımıñ birsi İstanbulda okuyor üç dene birsi-
13. de borda şimdi sarcagayada imam hatıPTa okuyor şu durumda bu şekilde çalış-
14. yoruz.

Çocukluğunuzu Hatırlıyor musunuz?

15. çocuglumda ben, çoğ yaylalarda durudug orda davarımız vardı. üç dört yüz da-
16. varımız vardı. beş gardaşdıĵ biz. orda tarlalarımız vardı. iki yüz üç yüz kile¹¹¹
17. bulday indirdik orda tabi davarımız vardı yerlerimiz var. orda yaşardıK genişlim
18. orda geşTi. şimdi köyde yaşlandım bu şekilde geldim çalışıyorduK işde bu şekilde

¹¹¹ kile: Bir ölçü miktarı

9. günümüz baş_olyō¹¹². ben garadaşlāda hiç tarla yaPmadım. benim tarlam borlāda.
10. yeTmiş evleK yerim vā ötekalāda şorda şamalāda köyüñ alTlāda borlāda. borlā-
11. da benim yerlem yeTmiş evleK yer vā şimdi benim.

Siz Bu Köyün Yerlisi misiniz?

12. bizim kökümüz hac_ösmannā, hac_ösmannā yāni köKden dedemiz hacı osman.
13. gene babamıñ ismi hacı hasan undan sonā babam seferberlikde çavışmışdı. mu-
14. şir paşanıñ yanda, ordan ombeş sene asgerlig yaPmış seferberlikde. ombeş se-
15. neden sona gēmiş biz beş gardaş üç_olan iki kız bizi başgöz yaPdı tabi üçümüz-
16. de haTTa dördümüzde hac vasvemizi yaPdık. işde herkişin işi ayrı, ayrıldıK. ben
17. kendim şimdi çolug çocuK doguz tāne torunum var. iki_olan bī kız aşā yukā kö-
18. yün guruldundan beri borda yaşāyoruz. boranıñ köKlūsüyüz.

Bize Askerlik Anılarınızı Anlatır mısınız?

29. ben asgerlimi silivride yaPdım. gardaşlam asgerde oldu_ü çin sö_üde vardığ bor-
30. da çarıgları geydig çarıglālan kiTdik yürüyereK. vardığ orda şube bimbaşısı dedi
31. sizin ikişē dene ābeñiz vāmiş, hacı memeT hacı osman bunnar asgerde tabi bor-
32. da asgerde oldukları çin sizi alamayız dedilē. bī arKadaş tā vādı unda. ikimiz
33. dörd arKadaş kiTdikdi bordan kırKlı, iksini u arKadaşları aldılā kiTdilē, biz geri
34. döndüğ sizi isTedimiz zaman gelirsiniñiz dedilē. unuñ da vādı iki ābeysi benim de
35. vādı iki. umēlen şerif vādı unuñ, benimki de hacı mēmeTnen hacı osman unnā
36. vādı. işde unuñçin siz isTedimiz zaman gelirsiniñiz gene unnā asgerlini PitiriP gel-
37. digden sonā sizi biz alırız dedilē. sonadan bī sene geşdi bu seferde dedilē kırğbir
38. li_ē tābi işlemeye tābi olacasiniñiz gayrı dedilē. unnan berāber alcāz dedilē unnan
39. berāber aldılā Kırğlılā bizim arKadaşlā dörd sene yaPdı asgerli_ü biz üç sene
40. yaP dıg. üç senede de bī ay mezuniyed size dedilē otuzbeş ay da asgerlimiz yaP-

¹¹² baş_olyō: Geçiyor

41. dıg geldig ordan. İstanbul silivride biz havan bölünde toPcudug. toPcudum ben
42. ordan nalband gursuna kiTdik. bizim borda geçē dedim ben nalband olarakdan
43. gursa ayrıldım. gurs gördüğ orda gursu altı ay gördüğ, ordan geldik işde bölü_e
44. kiTdik. bölükde havan bölündedik. havan bölünde yüzbaşı osman nūri vardı bi-
45. zim. sonā üsteymen oranın işde aTmişsekizin levāzımında durūdu. üsteymen ve-
46. teriner hakkı yılanniōlu. u vādı bizim zaten gurs komutanıda u du. orda da bizim
47. admış seKizin revirinde oturūdu. beni oraya aldı. orda durdum ben bī altı ay ga-
48. dā teKrā yüzbaşı bizim bī işey yazdı alaya gene beni teKra bölü_e aldı. bölügede
49. öleliglen otuzbeş_ay asgerlimizi Pitirdig geldik ordan. köye geldik köyde işde
50. şimdilik yaşımız yeTmiş üç oldu işde gayri olannarı ayırdım şimdi olannañ her-
51. şeysini verdim ellēne kendim böle şimdi borda duryorum.

İğdir Köyünde Halk Ne İşle Uğraşiyor ?

52. zırāTlan ū raşyō tabi borda eKşeri tomatis şimdi verimli çileg tomatis böle işde
53. sebze üzerine, ekinde ekilyō tabi borda yiceni galdıryō gene vatandaş sona mal-
54. cılıg yapannāda vā, yāleye çıKyolā unnāda. genşken ekin ekēdik, davā malımız
55. vādı hayvannāmız vādı harman sürēdik harmanımız herşey yaPādık

Bu Sebzeleri Nereye Satiyorsunuz ?

56. musTava şimdi PaTlıcannarı sarıcağayadan garaşdan gönderyolā meselā, gūme-
57. leye gönderi PaTlıcannarı unu orāya verī, gūmeleden de İstanbulā naglēdiyolā
58. tomatisde borda veryō bāzan, bāzānde işde gelennere veryō.

Hac Yolculuğunuzdan Neler Hatırlıyor sunuz ?

59. hac görevim yeTmiş dördün onikinci ayında bordan kiTdik. birinci ayda yeTmiş
60. dördde kiTdik. yeTmiş beşin birinci ayında bora geldik. hac vasvemizi böle yaP-
61. dım. işde böle hāsılı kelam. arabalālan kiTdik. arabalālan garadan kiTdik uçag-
62. lan kiTmedik. tekin aļagözlen kiTdik KırKbeş gün hac vasvemizi yolda geçdi
63. geldik. işde borda allah gabıl_edsin

Köydeki Eski Bayramlaşmalarınız Nasıldı ?

64. bayramlaşmalarımız şimdi esgiden gene böle aynı bu şekilde olyodu amma şimdi
65. işle dâ moderinleşdi. u zaman tabi böle bayram yerleri olurdu. şimdi bayram yer-
66. lē ne çoğ gidilmeyor. giTmeyolā genşlē. şimdi bayram yerinde bayram yerine gi-
67. dēdik böle herkez işedirdi u toPlantı yerinde böle muhabbed olurdu. yimegler e-
68. fendim genşlē ayrı şöle itiyarlā ayrı böle bī sohbeT yapılırdı, yinir içilirdi orda se-
69. ir muabbed yapılırdı. şimdi bunu yaPmâyolā bu ōmuyor şimdi. herkez evinde iş-
70. de borda toPlandıg biz hasansöngil öTyandan geldilē, borda kılā bordan geldilē
71. aşā yukā üç Kişi unnā geldilē dördde bunnā vādı yedi, iki de biz vādıK doguz on
72. Kişi borda kendimiz toPlandıg evimizde çocuklarımızla berāber borda yidig bor-
73. da yaPdıg bayramımızı. esgi bayramlar gibi öle olmāyor şimdi.

Köydeki Düğünleriniz Nasıl Oluyor ?

74. dü ünnē şimdi üç gün sürē. bugün ceñez serilir ertesi gün oyun, altı ceñez, altı
75. falan olur. üçüncü gün gayrı meselā cuma gün işedillēse cuma, cumartesi pazar
76. gün gelin çıkā, öle işde eyi şimdi. yalnız işde bī yaPılan şimdi çalgı, esgiden de
77. olurdu da çalgı şimdi çalgılı peg yaPmag istemeyolā şimdi yapılmasa Tā eyi olur
78. deyolā, e genşlēde çalgı tabi ōmayınca ōmaz deyolā şimdi çalgılı oluyō yāni dü-
79. ünnē gene bāzı yerlēde çalgısız olyo tabi ki bizim borda şimdi çalgılı yaPıyolā
80. yāni böle. dü ünnēde yemeg yaPālā şimdi egmek tabi satın alınır şimdi esgiden
81. kendimiz yaPādıg, kendimiz fırınnāda yaPādıg. şöle bide güzel bişeylē yaPādıg
82. undan sona pilav fasille yaPılırdı. fasille pataTis undan sona efendim hoşaf çor-
83. ba böle bunnā yaPılırdı. bunnarı yirdig işde muabbed olurdu

Siz Hiç Miras Dağılımında Bulundunuz mu ?

84. şindi bizim şu yukādaki şeylen hacı memetlen bizim aKrabāmız ōlannara gızlara
85. tabi bubāsi vasyeT yaPdı. hacı memet bunnara şindi falan yeri hacı tēvi e veriñ,
86. feşman yeri mustavaya veriñ undan sona gızlā alTı dene çocukları vā bunnāñ,

87. gızlara şorları veriñ böle meraşTā ayırdılā hePsini gayrı herkesiñ yerlēni işeT-
88. dilē şindi bubâsı öldü anası sağ şindi şu durumda bu şekildelē. meraş meselesini
89. böle yaPdılā. ayırdılā hiç işeysiz yerlēni, tarlalāni, evlēni ayırdılā böle. bende
90. kendim şindi tarlalāmi yerlēmi çocuglañ üş çocum vā iki olan bi gız çocuglāma
91. ayır vadım sākan ayırvadım vedim yerlēni kendime biraz yer alagodum işde ora-
92. ya varıP gelyom şindi gücümün yeTdi i gadā orda yaPyōz ebelen ikimiz. esgiden
93. paranın Kıymeti vardı. sonā berekeT vardı herşeyde böle,sona mu abbed vardı
94. şindi olunnan buvâsı birbirne itimâti yog yāv, ğonşu ğonşu a nedeyoñ sana ben.
95. biz şimdi ben çayır bāla getirdiK dādan ordan bordan. a amgillē¹¹³ birsi dāda da-
96. varın yanda durdu. birsi borda köylēde sekiz dene ortagcı vādı borda çalışırdı
97. borda durdu. ben de hayvannan harman sürēdim, getiridim, götürüdüm arada
98. gelverin gidverin bu şekilde çalışdırdıK böle üçümüz itimât vādı birbirimize şim-
99. di buvâsınnan olana itimat yog. para çog, huzur yog mesele böle şimdi fen arTdi
100. herşey var amma huzur yog hic biyēde hükümet de huzur yog devleTde huzur
101. yogku seniñ köyünden osun. zaten peygamber efendimiz demiş: öle bi zaman
102. gelecek ki bin dörd yüz Kusur sene evvel öle bi zaman gelecek ki demiş, gasa-
103. bada, köyde, evinde kendiñi düzeldebilirsene ne muTlu demiş. gasaba düzelme-
104. cek, köyde düzelmecek evi de düzelmecek kendiñi düzeldebilirse ne muTlu öle
105. bi zaman gelecek demiş. peygamber efendimiz bin dörd yüz Kusur sene evvel.
106. bubām peg kesdiremecem ben yā gene aTmiş sekiz yeTmiş yaşında vādı, bubâ-
107. miñ yaşından fazla oldu bizim ki bubāmda tarla tokaT yapādı emme bubam
108. çalışmazdı canım biz kendimiz çalışırdıg bizim yukāda evimiz çog. dörT beş
109. yüz davā vādı hayvan şu bu gelen giden odamız misāvirānemiz vādı bizim yu
110. Kāda işimiz bi bāmbaşgadı. hacı osmannā dediKTen kerı orda hacı hasan bubâ-

¹¹³ a amgillē: Ağabeylerim

111.mın adıda hacı hasandı ombeş sene asgerlig yaPmış diyâr ı gurbeTde ombeş se-
112.ne asgerlig yaPdım ölüm ben geldiKTen sona siz dünyāya geldiñiz dēdi.

Gençliğinizde Av Yapıyor muydunuz ?

113.şimdi esgiden avcılığ çoğ mēşurdu. bizim borlāda avcılığ çoğ severdig biz arka-
114.daşlālan berāber ava gidēdiK sekiz_on kişi. zırāTcı Hudbi bey vādı. Hudbi bey u
115.gelirdi berāber donuz avına gidēdiK donuz sürüleri çıkādı, av yapādig böle un-
116.dan sona efendim gene böle davşan avına gidēdiK. bī gün kendim ava giTdim
117.derelere yukā giTdim böle giTdim keTliglē orda su içyomuş derenin kenarında
118.orda bi bağdım seKiz_on gadā keTlig toPlanmışlā su içyolā, hemen orıya yarın
119.kenārına işeddim silahlā berāber bī işeddim dörd dene galdı dörd dene par par
120.par u orda u orda dörd dene galdı. bī birni TuTdum kesdim, bī birni TuTdum ö-
121.bürleri gaşdı gayrı bī atışTa dörd dene keTlig galdı. unnarı aldım geldim ken-
122.dim giTdim. undan sona arkadaşlālan gidēdiK davşan avına, davşan vuru dug
123.iki üç dene, üç dörd dene erfāne¹¹⁴ yaPādig muabbedlē böle gış günneri gar diz-
124.lēde olurdu gar böle kürtünlü olurdu da bellēde böle u zaman çoğ gar yaādı. e
125.şimdi gar yāmāyo ava gidende yog, ōsada işde peg seyrek. avcılığ böleydi es-
126.giden bu şekilde yaPādig. aşā yukā giTmedim gün ō mazdı çünkü gış günü tabi
127.gar yaādı başKa bī iş ōmazdı ava gidēdiK böle. bī günde davşanın peşinde giT-
128.dim ben, kendim giTdim. garşıya giTdim ordan aşādan bī davşan çıgmış gelyō,
129.bende orda tam kezin iki arasında yarılğan arasında bu yannı bi Tepe, bu yannı
130.bi Tepe ben bu kenere oddum. aşādan davşan gelyō kendi gaKmış gelyō oddum
131.u garın içinde davşan gelirken tam yanıma şöle dörd beş adım galdı geçivereceğ
132.zaman bī işeddim hataş āmadı, bitā çağdım gene hataş āmadı tüveg zaten gara
133.tüveg gabzu ıslanmış davşan geşdi şöle üç dörd adım geşdi emme heyecandan

¹¹⁴ erfāne: Topluca yemek yemek

134.yukādan duTdum tüveñ namlıdan bī addım arKasından tüveg gūm dedi orda
135.daşlara geldi. undan sona heyecanlandım böle davşan giTdi. tekrā doldurdum ar-
136.kasından giTdim emme bulamadım. sona iki arkadaş gelyomuşdu garşidan unnā
137.geldilē davşanın peşine düşTüg izine düşTüg. unnā aşādan dōru giTdilē ben yu-
138.kādan geldim. nēse davşan ı ordan gene galdırdıg tabi ben aşādan unnā öbür ta-
139.rava geçince ben aşara geçdim bu sever unnā yukādan giTdilē. ben aşara geçin-
140.ce u sever davşan tam ilēde orda arcıTlan¹¹⁵ içindemiş. unnā galdırdılā şindi un-
141.nā ata madilā ben tā aşādan avlānıñ gedigden bī tene aTTım yuvarlandı giTdi
142.davşan. orda hemen goşduğ gayrı unnāda goşdulā ahā u davşan gene aldıg gel-
143.dig. erfāne yaPdıg üç kişi otuz birē guruş erfāne düşdü. avcılığ böle muabbedli
144.zevKli olur. bī gün yāleye¹¹⁶ gidiodum ben hayvannan. tam sāt işde sabā garşı
145.üç buçug dörd sıraları. tam aykırın ucunda, aykırın ucu dēriz yāleye gidēken or-
146.da hayvan bī ürKdü bende uyuglamaya başlamışımđı hayvan bī ürKdü bide bag-
147.dımsı gara bī ayı oğ dedi böle önümüze gaKdı. hayvan bī ökünce¹¹⁷ ben düşe
148.yazdım hemen ben indim gayrı beş alTı adım veyāhud on adım ilēmizde şöle a-
149.şādan gelyomuşdu. bu sever bende indim amma ben gorgdum u da iki ayag üs-
150.Tünde galdı hayvanda yedemde u bene bagdı ben una bagdım dēken undan
151.sonaha gelyō falan dedim, amma bayā gorgdu. undan sona bu usulca indi
152.yukādan tuTdu card diye garadallınıñ tarlāya doğru ötyanna giTdi. bende gayrı
153.hayvanımnan yāleye giTdim. dālāda geyiK görmedim fakat davālara da gurd
154.saldırıldı.

¹¹⁵ arcıT: Bir tür ağaç

¹¹⁶ yaleye: Yaylaya

¹¹⁷ ökünce: Ürkünce

VII

onuşan Kişi: Nuriye SÜRÜ

onuşmanın Yapıldığı Yer: Sarıcakaya

onuşan Kişinin Yaşı: 61

onusu: Kız İsteme - Düğün - Türküler - Anılar

adım nuriye sürü. admışbir yaşıdayın

Kız İsteme ve Düğün Gelenekleriniz Nasıldır?

evela bî aşam gadinnādan olan tarafının annesinnen yengesi büyüklēden bî gidē-
siñ, bî şöle bî göz gezindirsiñ, bî solēsiñ, bî hatırlatırsiñ. biz yarın aşam gene ge-
lecez dēsiñ. yō biz vemēyiz dēlē gız tarafından da. öle de jnce dēsin ki: siz veme-
cez deyosoñuz emme biz doğrudug geldig, gapıdan govsañız bacadan gene gire-
riz. biz yarın aşam erkeklēlen berāber gelecez dēsiñ. ertesi aşam tekrā gidēsiñ un-
nā emme gabıllanırlā¹¹⁸ emme¹¹⁹ gabıllanmazlā u aşam gene dursuñ biz yarın ā-
şam gene gelecez dēsiñ üstüsde. öle olursa gönülleri olursa tamam buyruñ geliñ
dēlē ikinci aşam üçüncü aşama göre, eyē gönülleri o massa bön aşam geldiñiz siz
0. gēmemiş oluñ biz de görmemiş olam dēlē bundan sona pitā kitmezsiñ, başka yer-
1. de nasibiñi arāsiñ. eyē gızıñ gönü olduda gızı vedilēse ertesi aşamnā aTıg gayrıK
2. yenden kendi gafañdan şöle düşünür gaşınırsiñ bî iki pişeylē hazırlāsiñ bayā bî
3. hazırlıg yapāsiñ, alırsiñ hazırlāsiñ söz bōçası gız evinden gelir. olan tarafından
4. da gene yapāsiñ bōçaları bālāsiñ gıza eşya alırsiñ bālāsiñ guyāsiñ yenden iki kişi
5. uş kişi bî götürsüñ eltisi¹²⁰ vāsa, yengeleri vāsa yengeleri alır gidēsiñ. bî aşam
6. sona iki aşam sonada unnā gelirlē bōçayı bālālā, hazırlālā alırlā toPlālā gelirlē o-
7. lan tarafına. öleliklen aTıg gayrıK vama gēme başlā gönüllü olursa, o massa orda

¹¹⁸ gabıllanırlā: Kabul ederler

¹¹⁹ emme: Ama

¹²⁰ eltisi: Bir eve gelen iki gelinin akrabalığı

18. pitē. yenden başga yere başlāsıñ bu bōlece baş olur işTe.

Söz Bohçalarında Neler Bulunur?

19. gız tarafından olan tarafına işTe üş parça bişeylē girē ördme¹²¹, yazma¹²², havlı,
20. mendil, çoraP öle girē. undan sona teKra gene biyoldamda söze gelince büyüK
21. sözünde de aTıg aşādan yukarā takım düzülür ōlana ev halkına alınır. olan tara-
22. fina annesine şavlā, bulūz¹²³, görüncesine okuyan birise elbise, okumayan birise
23. benki gibi bī şavlā pişeylē ayarlānır babasına alınır mintan¹²⁴ öle öle devam edē.
24. iki āşam sonada olan tarafı alır biyoldamda gız tarafına de işik. aynı şavları, ente-
25. risi gaynataya gayınnaya yapālā sepēlē unnāda bī bōça bālālā. ellende goca çi-
26. çeK güjümden¹²⁵ gocaman şöle poşeT içinde olur u çiçeK öle gidē. olan tarafın-
27. dan gelyō gız tarafından da gidyō.

Yağlık nedir? Nasıl hazırlanır?

28. gız evi ōlan evine yālig verē. toPlaşırlā işde olan tarafının agrabāsi dayı, amca,
29. enişTe, yi en, bacanak ne vāsa bayā ombeş yirmi kişi olurlā. eyē az gidecegse
30. üstünün körü seKiz on kişi alırsıñ ōlan evine gidēsıñ. ōlan evinde gazTelere sa-
31. rılır birē havlı birē çoraP birē mendil münasıbınnan birē enteri sarılır gazTelere
32. olan tarafına verilir da jıdır undan sona orta yere bī zini gorsuñ ōlan tarafı u zi-
33. niye para atā gönünden ne gopāsa yüz, ikiyüz, beşyüz, bī milyon ēcik gaynāta
34. çoğca atā başga, una göre ayarlāsıñ toPlā gelirsıñ. yālıñ özellide gelin gız işlē.
35. işleyemezse satın alır hinci unda bī ayrı bōça yapālā unda gaynātaya verlē. gay-
36. nātaniñ dizine gonur uda. gelince olan tarafına serilir u yālig. aTıg gelen hısım
37. aKraba yalı a para dakā, undan sona gız evi toPlaşır gelir. gız evi de getirecek

¹²¹ ördme: Kadınların başına örttüikleri büyük bez

¹²² yazma: Kadınların başına örttüikleri bez

¹²³ bulūz: Bir tür ince kazak

¹²⁴ mintan: Entari, gömlek

¹²⁵ güjümden: Su kabından

38. para dakacag yalı a öle öle ayarlālā işde. u öle pitē. düjünde gelince aTık gayrıK
39. hısım agraba toPlaşır harman yellen, düjün ellen düjüne gākılır. cuma gün ceñez
40. serēlē gız tarafında, cuma gün āşam olan tarafınıñ anası beş altı odun alır ğucā-
41. na āşam hısım agraba gonum gonşu toPlā ceñez bagmaya gidē. götürü baş buca-
42. ya gor odunnarı. ceñeze bakālā undan sona dışarda oynālā çalālā olan evi dönē
43. gelir. ertesi āşam yenden gene gidilir. cumarTesi gün sabaddan gelin hamamı o-
44. lur. gelin hamamından gellē, yirlē, içēlē undan sona gelini süslēlē, gelini oTdur-
45. lā çalgılā galgılā oyun düjün oyun düjün u da ölece pitē. sıra āşama gelir. āşam
46. olan tarafına gelirlē kindinden sōnaca ölenden sōnaca olan tarafına tuTmaş¹²⁶
47. pişiri, gız tarafı toPlanır gelir orda aTıg gayrı tuTmaş yirlē, olanıñ evine baka-
48. caz dēlē guyan guya guymayan ōmaz dē. bī tantana bī galabalık undan sona toP-
49. laşırlā gidēlē.

Tutmaç Nasıl Yapılır?

50. esgi tuTmacı evel hamırları kēnimiz yuñurudug yayādıg evlēde gurudurdug un-
51. dan sonā yuka şeklinde yayādıg serēdıg gururdu. undan sonā unnarı gırā gırā gi-
52. rā ufak ufak gırārız işde satınjāma mantı gibi, mantıdan irice undan yapādıg.
53. tuTmacıñ içine bōl samsak bōl un başga bişey yog unuñ içine yojurd sonadan
54. gatılır aTıg gayrıK tabaK lara girince yojurd gatılır ölece u iş hal olur. gız tarafı
55. gelir tuTmacını yir içē, olan evinde bī oynā undan sonā gidēlē. gız tarafı giTdik-
56. ten kerı olan evi hazırlıg yapā kenine göre hısımı agraba kimi olan olur kimi ge-
57. lin olur seyir yapā göynek geşē, kimi başını bālā bōçalan şunnan bunnan u na da
58. bī hazırlıg yapālā āşamda bī gidēlē gız tarafına orda varlā gız tarafında çalālā
59. oynālā geri gellē. doguzda onda yenden hazırlanırlā gına yaKmaya gidēlē biyol-
60. damda. ginayı gız tarafının yengeleri yakā olan tarafından gidē gına. garılır ha-

¹²⁶ tuTmaş: Yoğurt çorbasi

61. zırlanır gız yengeleri yakālā gayınna oturu gollāna ip bālavarı undan sona yen-
62. den bezlen bālālā yenden gayınna unu bālā bide avcına para basā gelinin undan
63. sonā yataK atala yatırlā.
64. “dağdan kesēler meşeyi meşeyi
65. hani geliniñ döşeyi döşeyi” dēte unu yatırlā üstüne de:
66. “dağdan kesēler gürgeni gürgeni
67. hani geliniñ yorganı yorganı” dēlē undan sona:
68. “dağdan keseler.....(hatırlanamadı)
69. hani geliniñ yasTıǵı yasTıǵı” dēlē sölēlē manşını oñan tarafı gāKā gelir.u da öle
70. pitē. gına yakıldımı olan tarafı gide aTıg gayrıK serpesleşir¹²⁷. gız tarafı kendi
71. hazırlına baka olan tarafı gidē. olan tarafı varınca bī pilav suyu ğor, pilav Pişiri
72. üş tebsi dörd tebsi hazırlā yukaları serē tebsilere pilav Pişince pilavı da ğor yu-
73. kālān üstüne bīde üstüne yuka gapā. undan sona oñan arkadaşlānı toPlā yuka
74. tebsilēni ellēne alır gız tarafına gidē. oñan arkadaşlannan berāber gız tarafına varı
75. gız yengeleri de gapı açılmāyo tebsileri veñ elimize, oñanna tebsilēni verlē dama-
76. dın elinden tebsiyi alamazla vemem de. vemez dāmād tebsiyi. öbürleri veri dāmā-
77. dıñ elindeki galır. undan sona aTıg gayrı nēse gız tarafı gapıyı açvarı girēlē. tabi
78. gelin hanımda şorda orta yerde yatıō, şöle bi bakālā çeñeze olan tarafınıñ arka-
79. daşları dāmādıñ arkadaşları aTıg eline ne geçēse her biri birē bişeylē alır saglā.
80. çeñezden bişeylē alır saglā. yazma, örTme nēse ne mendil ne bulursa gız tarafı
81. tiKgatli olur emme gene gabdırı. yengelere bişeylē verlē üçē beşē guruş para
82. verlē, para vemeyincesi zaten gız tarafı çıkāTTırmaz. verlē bahşışlānı undan so-
83. nā olaniñ arkadaşları çıkā aTıg oñan kendisi galır. aTıg geline bī iki gaşık pilav
84. yidirveri undan sona çıkālā gidēlē. gız tarafı aTıg çeñez bozmaya başlā hazırlını

¹²⁷ serpesleşir: Sakinleşir

85. yapā çeñez dūrē toPlā gızıñ sandına doldurlā aTıg gayrı nesi vāsa. pazar günde
86. sabālen gākılır tabi ōlan tarafıda kendine göre bī hazırlıg yemeg işmeg yapā.
87. gız tarafı bī yandan gelin süslē minasiP insannā hazırlā gelīni, olan tarafısa ar-
88. kadaşlānı toPlā dāmād kendine görē bī süs püs verī. u uyandan hazırlā bu bu-
89. yandan hazırlıg yapā gelīne işlemeli şavlā geydirlē şindik gelinlik geydiryolā ge-
90. līniñ eline bī çiçek verlē sandalyeye oTTurlā bi tıKdır mıKdır yemeni¹²⁸ geydir-
91. lē. gelen giden hısım agraba yerlē içelē yemeg faslı bitince gelīni indirlē adamlā
92. cāmiden gelince yemeg yiñince gız tarafı toPlāşır el öPdürü hısım agraba eve çı-
93. kāda. āmin dēlē gelīni indirlē aşarā olan tarafıda taKsiyi süslē getiri gor. taKsiye
94. bindirlē āmin dedigden kerī allā gidelē olan evine. gızıñ anası: “vadiñ yer mekan,
95. çıkTıñ yer diken ösun dē. allah vadiñ yere sarılmak nasiP, iTsiñ dē hayırlı muTlu
96. günnē ösun dē, gızını u urlā” ōlan tarafına varınca gızı taKsiden indirlē taKsinīñ
97. gapānı zor açā yengelē mengelē indirlē dāmād şekerī atā. evelā ōlan tarafınıñ
98. yengeleri biyoldamda gapıyı açıvarsā dāmād gelīni alır inē aşara. undan sona yu-
99. Kara çıkā teslim idē gor, inē yenden aşara. undan sona aTıg gayrı ōlan tarafınıñ
100. yengeleri gelīni indirlē süzēlē:
101. “gelinimi eve getirdim
102. eKme ğini bala batırdım
103. çok şükür şundan gurtuldum.” dēlē. undan sona bī iki oynālā muynālā çalālā
104. oynālā işi pitirlē. yenden gelīni çıKarlā da ğlıñ dāmād gelyō da ğlıñ dāmād gelyō
105. demeye başlālā dāmād gelir eve iş pitē

Nuriye Teyze Manti Yemeğini Nasıl Yapıyor sunuz?

106. mantıyı evelā hamırını yuñursuñ, biraz duz atāsıñ iki aviç un guyāsıñ, undan so-
107. na duzunu atāsıñ, suyunu guyāsıñ, yuñursuñ undan sona yumag hāline getirsıñ.

¹²⁸ yemeni: Ayakkabı

108.yerinde hazırlāsıñ, çarşavı yayāsıñ, yaslācı¹²⁹ gorsuñ oKlavañı¹³⁰ getirsiñ oKlaç
109.getirsiñ unu orda yumag hāline dutāsıñ urasını¹³¹ atāsıñ altına yumaı gorsuñ bö-
110.le yassıldırsıñ üsTünede ura gorsuñ, undan sona oKlaçlan unu yayāsıñ güzelce,
111.yaslaşda unu kesēsıñ yaydıgdan kerı undan sona cimciKlēsıñ zinilere döşēsıñ,
112.undan sona suyunu gorsuñ hamırını atāsıñ su gaynayınca unu pişirsiñ güzelce
113.pişē. undan sona kevkir¹³² olur kevkirlen unu güzelce alırsıñ tabañı keşlēsıñ e-
114.velā kevkirlen alırsıñ tabaña dökēsıñ böle yayalāsıñ hadi gene bı keş¹³³ alırsıñ
115.gene dökēsıñ bı kevkir tā mantı alırsıñ gene üsTüne dökēsıñ gene keşlēsıñ un-
116.dan sonā bı yā gızartırsıñ üsTüne gorsuñ ölece yemeK olur.

Keş Nedir, Nasıl Yapılır?

117.yoıurdu süzdürsüñ sulu yoıurdu keseye guyāsıñ süzdürsüñ süzülünce orda gati-
118.linca getirsiñ güzel bı beze gorsun gati yoıurdu unuñ içine duzıatāsıñ unu eyce
119.u yandan u yana övelēsıñ hamır yunurdun gibi undan sona yamalıgıñ bālāsıñ
120.dakāsıñ güneşe. güneşde u üş gün içinde iki gün içinde gurur. açāsıñ bezi eren-
121.delēsıñ olur bı keş.

Bayram Günlerinde ki Gözlemeleri Nasıl Yapıyor sunuz?

122.u gözlemeyide ölümıışde hamırını yuñursuñ ondan sona bı gabaK erendelēsıñ
123.getirsiñ u gabaı güzelce yağlan salçalan bı gavırsıñ,undan sonā hamırını yuñur-
124.dugdan kerı şöle gözlemeñe açāsıñ yukañı hamırını mantı şeklinde getirsiñ ora-
125.sına orasına orasına gabaK dökēsıñ bı yalāsıñ undan sonā dörd gaTlı bi dūrēsıñ
126.gözlemeyi de ura atāsıñ biri borda yayā biri de urda tıngırda¹³⁴ Pişiri ocagda bı

¹²⁹ yaslācı: Üzerinde hamur açılan düz tahta

¹³⁰ Oklava (Oklaç): Hamur açan uzun düz deynek

¹³¹ ura: Kuru un

¹³² kevkir: Bir çeşit süzgeç

¹³³ keş: Yoğurdun katılaşmış hali

¹³⁴ tıngır: Saç

127. çay demlēsini oturu yirsini muabbed lice.

Yufka Böreğini Nasıl Yapıyor sunuz?

128. yuka börende şinci gene aynı hamırını yuñursuñ unun hamırını duzsuz yuñursuñ

129. getirsin altına ura dökēsini yuman üsTüne ura sepēsini unu böle yayāsini dē ura

130. gorsuñ oKlavalan orda ocañ başında oturanda unu bi pisirgeşlen¹³⁵ bi biyanna

131. bi biyanna tavlā, ziniye gor tingırda tavlāda yanında biraz ceviz olur, ceviz e-

132. rendelēsini susamini vāsa susam dövēsini susamini yogsa ceviz dövēsini getirsin

133. yukayı serince üsTüne ceviz serpēsini undan sona pitā pişirsin gene yayāsini, pitā

134. pişirsin gene yayāsini gene ceviz serpēsini yımşacıKKan aTıg gayrı islamadan ha-

135. zırlāsini güzelce unu yımşacıKKan kesēsini yenden firına versini firında unu gü-

136. zelce gızardırsini şekēlēsini öleliklen börek olur.

Sarıcakaya'nın Özel Yemeği Olan Köleş Nasıl Yapılır?

137. biraz salatalıg toPlāsini üş beş gadaK, beş on gadā. nese aTıg mevcuduna göre

138. getirsin unu güzelce yursuñ¹³⁶, domasini toPlāsini yeşil sovanini içine maydunu-

139. sunu büberini toPlāsini getirsin güzelce yıkāsini salatalı erendelen erendelēsini,

140. undan sona domasini dōrāsini, büberini dōrāsini, tāze sovanini dōrāsini yogsa

141. guru sovan dōrāsini, içine, içine de yoturT gatāsini olur bi köleş.

Eski Dokuma Evlerinde Neler Yapıyor dunuz?

142. esgiden hinci biz kendi giyāfetlēmizi kendimiz yapādıg. bedrik¹³⁷ eyiridik undan

143. sonā iki gaTlādıg bükēdig tura¹³⁸ yapādıg şöle yumuruK gadā tura. gapının ar-

144. Kasına yumuruK gadā bi tura dakādıg öle satınjāma yog emme bi eyiridik saz

145. teli gibi olurdu incecik gil gibi tura olacag u. undan sona unu bi dakādıg gapı-

¹³⁵ pisirgeş: Saçta yufkayı pişirmeye yarayan alet

¹³⁶ yursun: Yıkarsın

¹³⁷ bedrik: Yünü inceltmek

¹³⁸ tura: İnceltilmiş yün ipliğın toplanmış hali

146.nın arKasına yenden başlādıg getiri bī bedrik sūrtēriz evelā bī. bedrikleri birē
147.tavig bālāriz sekiz on çıbıgdan bī tavig olur. sen mi çabuK Pitireceñ ben mi ça-
148.buK bitirecem bu taviı eyirken aTıg gayrı unu bī iği, bī çıkırıKlan eyiriz. günde
149.bī sırçan çıkarız yāudda bi buçuK sırçan çıkarız geceli gündüzlü iki sırçan çıkā-
150.caK. yuma a sırçan dēriz iğdekine. āşam olur saT dokuz olur, on olur u zamana
151.gadā usanırız yāv bakam bedrik hataşlayam getiriz bedrikleri böle toP toP toP
152.bora bora bora eTrafina goruz bī de ortasına goruz e bakam seniñ nişanniñ ge-
153.leceg mi, seni filan insan alacag mı, seni feşman insan isTeceg mi bakam hataş-
154.layam isTēse bu tayırTTağ yanā ortasında yanā isTemesse etrafı yana ortasındaki
155.galır. hah tamam seniñ işin piddi. sen evde galdıñ dēlē. unu bī ayarlāriz. undan
156.sona pācıK¹³⁹ tā eyiriz eyiriz ombir olur uykumuz gelir yāv bi de filancayı ya-
157.pam āşaya hadmaya bakam bi unuñku nōlacag ben galdım aTıg gayrı unuñku
158.nōlacag dēken hadi pitā başlāriz gene uykumuz daılır hadi yenden gene başlā-
159.rız ombir oniki olur. şinci bediriı eyirsiñ eyirsiñ biriniñ beyi ünnē¹⁴⁰ gākā gidē
160.ez durlā uz durlā gēmez getiri bi bebeK yapālā evine gidēlē giden insanıñ. bu
161.bedrik evinden giTTi yā gapısına varlā tıK tıK tıK gēl, gēmez gapıyı çekē aç-
162.mazda girmezde gene tagladır tıK tıK tıK açmaz undan sona başlā.
163.“manici başımısıñ civāyil Taşı mısıñ
164.bir elma yollasam yedi yıl daşır mısıñ” dē dışāda içedeki de sölecek emme içēde
165.beyi va utanyō yaūd utanmayan biri olursā
166.“manici başıyın ben civāyil Taşıyım ben
167.bir elma yollasañ yedi yıl daşırım ben”de aTıg gapıyı açıvarı. e ahā bebeñiz gel-
168.di alāyō baKsaña alāyō sormug isteyō āzına sormug isteyō dēlē getiri ev saybi
169.biraz cerez, biraz ceviz, biraz incir gaki ne bulursa taba a guyvarı alırıgidē. unu

¹³⁹ pācıK: Azıcık

¹⁴⁰ ünnē: Çağırır

170. aTıg birē varı bedrik evinde da ıdırlā yirlē içēlē ertesi āşam olur biraz ona gadā
 171. ombuçuya gadā biraz tā eyiriz meyriz undan sona aTıg toPlaşırız bī bebeK ya-
 172. pāriz. hacezlē bedrik evinde eyiriz biz topalismellē bedrik evine gākā oraya
 173. gidēriz. bebeK avıdmaya gidyōz varız ora gapıyı çalāriz gel dēlē girmezsiñ, gel
 174. dēlē gene girmezsiñ undan sona başlāsıñ aTıg gayrıK:
 175. “manici başıyım ben civayıl Taşıyım ben
 176. bir elma yollasañ yedi yıl daşırım ben” deleK başlālā içēdeki de iç yandan sölē
 177. manisini undan sona gapıyı açā girē orda bī çalgı bī oyun bī düün dönē gelir-
 178. siñ. bi havTa sonada u sene gelir, baskına. bunnāda aynı şekilde yapā sepē böle-
 179. ce Pitirlē işi. bedrik eyirmesi Pitēse goca büyük çağa olur. u başdan u başa a-
 180. Tıg bī insan bulursuñ çözdürücü iki kişi üş kişi de ombir oniki kecire olur böle
 181. delikli topallā olur. topallara hazırlāsıñ kelePleri de dakāsıñ kecirelere bī insan
 182. bulursuñ u çağıdan u çağa varı gelir bez çözē başında üş beş kişi olur dakılan-
 183. narı gurtarı kecirelen başlanda. hadi çözēsiñ ertesi gün varsıñ kelePlēsiñ ordan
 184. getirsiñ çulāhya gerēsiñ kendi şavlālını u zamanna alaca don, alaca enteri öle
 185. geyēdig öle yapālādı düünlēde sorālādı seniñ gaç alaca donuñ vā iki, seniñ gaç
 186. bicik seniñ gaç uç, filancınıñ üş denemiş bende isteyōm anne üş dene alaca don
 187. u zamanna öledi hinci şavları gaç, yünnü mü sünger mi öle öle işde bu günümü-
 188. ze gēmişK ölüm. hinci Pişey yog. gurTlan goyun yürüyō herkes esnafdan alyō,
 189. lokantadan yiyō böle bugün baş olyo işde zaman zamana uymassa sen zamana
 190. uyvacañ aTıg gayrı.

Çul Kilimi Nasıl Dokur sunuz?

191. çul kilimi hinci gırkāsıñ otursuñ böle sekiz on āşam çul gırkāsıñ. unda götürü
 192. çulhalıKda böle bī başdan bī başā çağa dēlē una çözēsiñ. unda yumaglāsıñ götü-
 193. rü gerdirsiñ undan sona şöle uzun uzun değneKlē olur ennice ennice tātālā tāta-
 194. ları sarāsıñ sarāsıñ çulu, başlāsıñ aTıg gayrıK ayāñı şöle iki dene ayagcıKlā olur

195. bî birini basāsıñ küt atāsıñ bî birini basāsıñ küt atāsıñ aızlıg dēlē una āzını açā-
196. sa azını aşdı ha at,e gaz hala dēze bu hiç aızlıg aşmāyo gel bî baKva. gelir bî a-
197. yarlayvarı bî baKvarı undan sona şaK şaK şaK şaK doKursuñ aTıg gayrı. şöle
198. enni enni fātālā olur, fātālā sarāsıñ çulu öle atāsıñ. hinci aTıg çul kilimde yog e-
199. yirende yog, doKuyanda yog, hePsi hazır aTıg gayrı.

Nuriye Teyze Bize Birde Bildiğiniz Bir Türkü Söyler misiniz?

200. benim sōlecem türküyü duvagda iki gişi oynā, davılcı çalā, iki gişi oyuna gāka
201. evlerinin önü duddur geçilmez
202. duduñ yaPraKları sıKdır seçilmez
203. anneden geçilir yardan geçilmez
204. yar,ayrı ben,ayrı gurbeTjillerde
205. garıb bülbül gibi galdım çöllerde
206. yuKsek saraylarda gız gergef işler
207. gergefiñ üstüne dökülür yaşlar
208. vādesi gelmeden ölen gardaşlar
209. yar,ayrı ben,ayrı gurbeTjillerde
210. garıb bülbül gibi galdım çöllerde

Nuriye Teyze Birde Bir Ninni Söyler misiniz?

211. bebe jñ beşi j çamdān
212. yuvarlandı düşdü daldān
213. bey babası gelir şamdān
214. nenni deyelim nenni
215. nennilēlē uyusuñ
216. uyKularla büyüsuñ
217. nenni deyelim nenni hūy
218. nenni ölüm nenni hūy.

VIII

Konuşan Kişinin Adı: İbrahim ÜNAL

Konuşan Kişinin Yaşı: 64

Konuşmanın Yapıldığı yer: Mayıslar Köyü

Konusu: Askere Uğurlama - Köy Yaşantısı

Kendinizi Tanıtır mısınız?

1. ben mayıslādan İbrahim ünal. bin doguz yüz otuz üç doğumluyum. admış dörd ya-
2. şındayım şindi hāle saten. mayısların en esgi aşillerindenyiz. çocuglumuz, baba-
3. mız, dedemiz deçamlı borda dōmuş borda böymüş.

Mayıslar Köyünde Ne işler Yapıyor sunuz?

4. mayıslāda biz çivdciligle ūraşyōz, bāçivancılıglā ūraşyōz, bācılıglā ūraşyōz. gışın-
5. ların borda māsūl yaparız, çivdimiz şureriz temizlini yaparız ve ekimi hazırlanırız.
6. ekim zamānı geldiği zaman sarā¹⁴¹ yaPyōz. şindi esgiden sarālā yogdu şindi sarāya
7. döndüğ domes¹⁴²,büber hePsi sarāda yetişyō gayrık tarlaya aşı yaPyōz, çapalayōz,
8. sulāyōz can suyu veryōz māsullē yetişyō.

Köyünüzde Düğünlerinizi Nasıl Yapıyor sunuz?

9. düjnlē şeyr usulün döndü ölüm. meselā kimi salonda yaPyō, kimsi köyde yaPyō,
10. baba tarafı ne lüzum görse. meselā yemek yapacağısa yemek dökecek, yog esgi-
11. şeyrlēde nikah salonu düjünü oluyor yāni herkesin arzusuna bāltı bunnā,erkekler
12. düjnlēde hāli hazırda işde yimesini, bi aşçı tutā kenardan, işgi verilecekse işgi-
13. sini veriz, yimej verilecekse yimek verilecek. gına geçesi işgi verilir, yimek ve-
14. rilir. gelin çigma günde tüm köylü halkına bütün yimek verilir. gelin āmaya
15. gidilir. gelin aldıgdan sonā baba tarafı tamāmen işi bitiri. ertesi gün āşamda ga-
16. dınlā arasında bi duvaK yaparlā düjün orda Pitmiş olur.

¹⁴¹ sarā: Sera

¹⁴² domes: Domates

Askere Gidecek Gençleri Köyden Nasıl Uğurluyor sunuz?

17. asgere gidēken otobüsün önüne toPlaşırız. yāni doĵalan göndöryōz Şimdi. halk
18. toPlaşır asgere giden ocuglā elini öperlē, eline üş beş guruş nēse elli yüz bin
19. lira yaĵud beş yüz bin lira herkezin vaKdine göre harşlını goyar. undan sona el-
20. lēni öperlē, otobüse binerlē kıtasına gider.

Köydeki Bayramlaşmalar Nasıl Oluyor?

21. bayramlaşmalā benim cāmide olur. cāmiden ıkan halk bütün cāmi edrafında
22. toPlaşır büyükler bi yanda küçükler bi yanda ilkden büyüklen ellēni öperler
23. mevkisine göre yāni küçük büyüñ elini öper sonā doĵa yapar bayramlaşırlā gidē-
24. lē. esgi ramazanlālan Őindiki ramazanlā arasında ben farg bulamāyon benim köy
25. arasında aynı devam edyō. önceden de davılcı tuTyoduk davılcı sāvır¹⁴³ vaKdi
26. gelyō halKı galdırıyor ünneyor¹⁴⁴. velāsıl undan sona yemeĵe galKıyoñ yemeKden
27. sonā selā verilyo, oruca başlayōz

Köylü Başka Hangi İşlerle UĵraŐıyor?

28. hayvancılıĵ yaPyodum ben amma bıraKdım ölüm Şimdi. aTıĵ ĵālī köylü de Şimdi
29. hayvancılıĵ yaPmāyō aTıĵ. esgiden bizim halkımız ilkden pamıKcılıĵlan başladı.
30. pamıKcılıĵ, ipeKciliĵ milled bayā¹⁴⁵ bi bunnālan kalkınma yaPdı. bilāsa ipeKci-
31. ligde oĵ verim aldılā köylümüz ipeKciliĵi de öldürdülē, pamıK yerine de sebze-
32. ye döndülē arāzi az olduĵu için. velāsıl Şimdi sebzeğe döndüĵ. bācılıĵ, sebzece-
33. lig mayıslan geimi egsered¹⁴⁶. avıŐ üzümü olur, istēse adam tüccara toPdan
34. satā baĵını, istēse ogga ogga kesim yapā. köyümüzde bin doĵuz yüz otuz beŐden
35. beri eletrik var. köyümüz esgi olduĵu ün tā hāle bile eletrikimiz yanık vazyed-

¹⁴³ sāvır: Safur

¹⁴⁴ ünneyor: aĵırıyor

¹⁴⁵ bayā: Bir hayli

¹⁴⁶ egsered: Genellikle

36. dedir. köyümüzün nüfusu beş altı yüz vâ işde. köyümüz dışarya akın ęddi, dışar-
37. dan da içerye akın ęddilē.
38. mayısların kökü ibramālā, osmannā, hacāvızlā sōna ilerleyor köy büyük köy ha
39. line gelyō. esas kökleri bunlar. esgiden tarlaları dolablālan sulāyodug. orman
40. sıkıştırınca motura döndüg. moturcılıg epey bi zaman devam ęddi. bin doguz
41. yüz seksen senesinde kaneletlē geldi. kaneletlēlen şimdi hāli hazırda kaneletlēlen
42. sulāyoz. donuz avcılı ı yaparız devlet müsāde ędēse dağlarda, ormanda. müsāde
43. alyōz donuz avına gidyōz. benim dörd çocu um var birsi polis en küçük olan
44. mardinde, böyüg olan postānede alışyō. kızlarında birsi esgişeyrde birsi de sarı-
45. cagayada. yedi tāne de torun var.

IX

Konuşan Kişi: Emine ÜNAL

Konuşan Kişinin Yaşı: 61

Konuşma Yapılan Yer: Mayıslar Köyü

Konusu: Düğün Adetleri - Yemek Tarifleri ve Örnek Türküler.

1. adım emine ünal aTmış yaşındayım

Köyünüzdeki Düğün Adetlerini Anlatır mısınız?

2. olan annesi kız annesine dünürlüye gidē. biz evde gonaşam derlē. ordan bidā gel
3. derlē, bidā¹⁴⁷ gidēsiñ undan sōna evdeki olan babasınnan söz almāya gideriz sözü
4. alır gideriz, havtasında yālıg¹⁴⁸ alırız, yālıgdan sōna artık nişan oldu deriz. nişan
5. yaparız. üç ay beş ay sona düüne kalkarız. düünde eveli¹⁴⁹ urbağâ¹⁵⁰ gideriz. el-
6. biselerini alırız. ordan sona elbiselerden geldigten kerî¹⁵¹ urbaları keseriz. ordan
7. sona düüne başlarız. cuma günden sereriz. cumartesi gine düün. pazar gün gelin
8. olur gelin alırız. düünde gelin çıkma gün pitē aTıg gayrı. pazartesi gün pitē un-
9. dan sōna gideriz birbirlēmize kız annesi kızını dāvet edē olan evini, ordan kız e-
10. vini olan annesi dāvet edē düünümüzün sonu pitē. pazartesi günü duşak yapālā.
11. duşığı koşulā toPlanır gelini süslerlē, oddurlā gelin süsülür undan kız annesi o-
12. lan annesi bohcaları indiri agrabāları bohca gor, herkes hediyesini getiri pitē üç
13. gün yemek dökēlē, fasılye, çorba, pilav, hoşaf çeşit çeşit pişeylē olur. kızın çe-
14. nezinde güçüklünden gelin olasıya gadā yapar. çenezimiz çoğ olur. döşeji, yor-
15. ganı, halısı, kilimi, sandıı, perdesi ne lāzımsa alır yapā tabi kız kısmı unnarı.

¹⁴⁷ bi dā: Bir daha

¹⁴⁸ yālıg: Söz havlusuna denir

¹⁴⁹ eveli: Önce

¹⁵⁰ urbağâ: Elbise

¹⁵¹ kerî: Sonra

Emine Teyze Siz Tarlalada Ne İşler Yapıyor sunuz?

16. tarlalāda çaba yaparız, asma gazarız, büber gazarız, fasilye gazarız, toPlarız. bü-
17. ber toPlarız, patlacañ toPlarız, üzüm toPlarız zerdālimiz gaysımız, erik, armit
18. hepsī olur bizim köyde. gışın biz ev hanımı oluruz. hayvannarımız olur unnara
19. bakarız, evlerimize bakarız u kadar olur bizim işimiz. düñnlēde olan evise olan
20. evinin agrabāları gelir yardım ēdē gız evinin agrabası gız evine yardım ēdē. toP-
21. lantı oldu mu agraba gomşu denilmez yāni bizim bōrda yardıma gelirlē ünne ün-
22. neme gelirlē.

Emine Teyze Baklava Tatlısının Yapılışını Tarif edebilir misiniz?

23. unumuzu guyarız ilēyene¹⁵² arkasından üçyumurta kırarız. üç yumurtanıñ üstün-
24. den bir bardak yoğurd guyarız bi su bardağı. bi bardak yağ guyarız unu yuñuruz.
25. lokkum gibi olur u hamır. undan sona oturuz şekē topağı gibi şekē topağı gibi a-
26. çarız yirmi beş otuz dene dōşeriz. nişastayla açarız açākanda teg teg açarız. un-
27. dan sona dōşedik mi içi cevizli olarak fırına veriz gızarı şekerleriz biTTi.

Emine Teyze Kuru Fasulye Yemeğini de Tarif eder misiniz?

28. eti dōrarız et gızarmāya başladı mı içine sōğanı dōrarız. sōğanı dōradıktan kerı
29. gızarız. salçasını atarız fasilyesini guyarız. tuzunu atarız, suyunu guyarız Pişiriz
30. bi yemek olur

Pirinç Pilavının Yapılışı Nasıldır?

31. pilavıñ gıymasını gavırız. gavırdıktan kerı içine yağında guyarız salçasında guya-
32. rız undan sona pilavı gavırız ēyce şehriyesinnen pirincin de gavırız suyunu da
33. guyarız olur bi pilav

Emine Teyze Bize Bir Türkü Söyler misiniz?

34. buba bazara vardın mı
35. bana al yeşil aldın mı

¹⁵² ilēyene: Genişçe yayvan tabak

36. ben geydim sen guvandin¹⁵³ mı

37. gız yeşil gınan al olsun

38. şunda dirliğin bal olsun

39. esbāb yudumuz¹⁵⁴ ag daşlar

40. egmeK yidimiz gardaşlar

41. adladı giddi eşi i

42. sofrada galdı gaşı ı

43. gız ananın can yoldaşı

44. (Hatırlanamadı)

Bir Tanede Ninni Söyler misiniz?

45. nenni gızım hūy hūy

46. uyusunda benim gızım büyüsün

47. nenni gızım hūy hūy

48. nenni desem nenni bilmem

49. nenni yavrım gulaına girmez

50. a benim şeker yavrım hūy hūy

51. uyusunda büyüsün

52. benim yavrım tıpış tıpış yürüsün

53. nenni guzum hūy hūy

54. nenni deyelim adına yavrım

55. doyamadım ben yavrımıñ dadına

56. dadlı guzum uyuda büyü hūy

57. nenni çocu um nenni hūy

¹⁵³ guvanmak: Baştan aşağıya giyinmek

¹⁵⁴ yudumuz: Yıkadığımız

58. adaların adâsı

59. benim yavrım annanesinin yavrısı

60. dadlı guzum uyū büyü

61. mevlam esinden¹⁵⁵ yürü.

¹⁵⁵ esinden: İzinden, yolundan

Konuşanlar: Mustafa BAYRAK ve Arkadaşları

Konuşma yapılan Yer: Sarıcakaya

Konuşan kişinin Yaş: 90

Konu: Askerlik Hatıraları - Anılar

1. bem bilmem bubam amcamgil bilir. memeT amcamgil bilir de bem bilmem: sen
2. KiTmedin mi u zaman hic? - ben KiTmedim ben aşāda beş yaşında alTı yaşım-
3. daKan amcamgillen ufaK çepişlê vādı unnarı bî iki defa tuTdum o gadā. - seniñ
4. dedeñgil bubamgil büTün orlāda ömürü Pitirdi, orlāda ömürü Pitirdi şimdi siz un-
5. nara baKalaK yaşayosuñuz. - a_ā olduK biz. - efendi olduñuz, efendi olduñuz e-
6. fendi. - hē. - devletin sayasında evel allah devletin sayasında çok iyi allā şükür
7. idiñde haliniye peK_iyi peK_ālā. - bu mâlede hic yoK benden başKa yaşlı bu mâle-
8. de gadın ve erkeK. u mâle de sizden yanda Yūsuf_ efendi vā, hacı ismeliñ bubası
9. u bî, gasaP_ali vā iki, bî de bayırlı ismel vā şindi gıziniñ yandamış mı torunuñ yan-
10. damış mı nerlêdese, ibrā_jim gardaşı öldü de u galdı şindi. şindi u mâlede üç er-
11. keK vā benden yaşlı, başga yoK. bēki emme gadınnādan vāsa bilemecen ben.

Çocukluğun Nerelerde Geçti?

12. ben bu evde dōmadım da bu ev yeni oldu. borlāñ esKi ev vādı aha u evde dō-
13. duK esāsan yukāda dōduK yukāda. yukāda bizim bî ev vādı orda dōduK. - size
14. neye tatālā demişlê unu bî öğrenem bakam? - hē şindi una gelince, ben a_ā böle
15. çocuklālan oynāKan sokaKlāda bene tatar tatar dēle uşāKlā hana çocuklā deyo
16. şindi duyuyosuñ ya. ben āşamın birinde geldim bubama dedim ki: bubā bene tatar
17. deyolā biz tatar mıyız dedim ben bubāma rahmeTlig mekānı cenneT_ōsun gabri
18. geniş_ōsun u zaman dedi ki rahmeTlig : ölüm dedi sen nās bilseñ bende öle a_ā

19. böle tatālā dēlē tatālā dēlē bende böle bilyōm dedi. amma eyē da esKiden geldi-
20. lese bilmeyorun yāni malumātım¹⁵⁶ yoK. ha bogada bilyōm ben. ōlan gardaş-
21. lam vādı öldü, bī gız gardaşım vādı u da yakında öldü. sona bizim sülāleden vā
22. şorda ōretmen mustava vā. hanımınnan baraba¹⁵⁷ u benim gardaşımın ōlu. bu-
23. bāmıñ gardaşının ōlu. sona ōTyanda bangada duran vā bi yılmazıñ gardaşı u da
24. bubāmıñ gardaşının ōlu gene. -

Askere Ne Zaman Gittiniz?

25. bin doguz yüz otuz da giddim otuz ikide geldim. canım on sekiz ay yaPdıK ya
26. işde gayrı demeg Ki otuzun yazında mı giddik ne Pişey oldu da otuz iki de gel-
27. dik. - sen harbıda bilirsindir? - ben yûnaniñ borā geldini eyi bilirin. işeyde demir-
28. cilēde yûnan vādı. bizim asger ilca hamamındadı. Küplüde alay vādı. bizim as-
29. gerin alayı. şüferlē çeşmesinde yûnan vādı. ben a a şogadādım segiz on yaşlan-
30. da işte öle. yedmiş iki sene deyor ya cumuriyetin guruluşunu işte yedmiş iki sene
31. a a öle başga ilēsini bilmeyōm. asgerli ğ selimiyede istanbulda. -bordan yalnız mı
32. giddin bī arKadaş vā mīdi yaniñızda? - çoğ imannadı¹⁵⁸ davā sürüsü gibi. hePsi
33. öldü KiTdi kimse gāmadı. emme allā ömür vemeg yani başga türlü Pişey yoK.
34. vaKdi gelen KiTdi. geredeye gadā söjüdüñdü borlā heP. geredeye gadā borayı
35. ilçe yapannara heP baraba doĵā idelim de sizin böle efendi ōmañıza aha bu ilçe
36. çalışannā eyi çalışdı. allā rāzı ōsun, hepiñiz efendi oldu baK. ilçe ōmayadı ya da-
37. vā çobanı ya sıır çobanı, ya sabanın ardına muaKKag canım bī idāre bulacan. -
38. sen bī zamānında bī öküzüñ mü bī şeyiñ vā gaybomuş gaşmış bī orlara giTmişñ,
39. orlāda gāmişñiz garda Kış da bizim a ğ illāñ orlara gelmişñ. daĵlara. -canım bi-

¹⁵⁶ mālumat: Haber

¹⁵⁷ baraba: Beraber

¹⁵⁸ imanna: Bir sürü, bir çok

40. zim öküz gayboldu. gene dōru u yalan delde a ̇ a bu ōlannan KiTdik harman kö-
41. yüne vadiK. işte dedilē harman köyünde vāmiş dedilē ora KiTdik bu ōlannan ba-
42. raba. bī āşam orda yaTdıK yoK. işte laf demi bu nardında vāmiş dedilē şincik va-
43. dıK nardına ordada yoK. ordan galKdıK. birī de dediki: beyköy yālesinde yörüg-
44. lēde öküz vāmiş amāneten dedilē şincik. sen ben orda biri. hadi ordan çıgdıK.
45. tozmandan bizim yālenin ortasından bunnāñ köyünün ordan beyköy yālesine va-
46. dıkdı orāya, mayıslāda bī toPcu hāvuz vādi öldü rahmetlig hoca yörüklēde imam-
47. mış vadiK selām aleykūm be hoca. aleykūm selaām dedi şindi İrahmeTlig öldü.
48. yörüglere şindi bī gürültü vedi benim misafirlēm geldi dedi. eKmeK getirīñ ba-
49. kam. biz emme āšemnen vadiK. hayvanımız yog emme yayagyız biz, yatag geti-
50. riñ bakam nese yidiK işdiK hē sabālen dedi sıjra çıkā eyē vāsa öle emāneT
51. hāyvan sıjra bakiñ dedilē. sıjra çıKdı emme yog. e hoca efendi bize muşāde gay-
52. rı biz gidem dediK. çıKıPda gelken bene dedi ki ēcik yanıma gel dedi. vadım bo-
53. rası yörüglē dedi hemen varınca göyneKlēñizi deşdirīñ biT olur bunnāda dedi
54. şincik, hoca. e olur falan dedik döndük geldik. aha bu budur bēki. öküz KiTdı
55. yog. nāyeti yog yog yog. sona bizim bayram çaviş vādi İrahmeTli borda beyköy-
56. ünde baKKallıg yapā bora gēmişde şekē çay āmaya cıra¹⁵⁹ āmaya bizim bu gazā-
57. ya. gonşu bem gomşum emme u bora gē bakam bī dedi. vadım sizin öküz gaybo-
58. muş dedi yogmuş siziñ öküz beyköyde dedi. amma dedi ben dedi deme sona ben-
59. nen baraba giTme yarın sabā eşşeñe bin gel dedi. ben orda baKKalyın dedi işim
60. bozülur bem dedi yāni ben ertesi sabā eşşe ̇ e bindim bacakları sallaya sallaya
61. KiTdım. vadım cemalāniñ tornu abdilla vādi bī öldü. muğTarmış u hē dōru unuñ
62. odaya gel dedi bem eve gēme dedi vadım selām aleykūm abdilla efendi dedim,
63. aleykūm selaām hoşgeldin dedi. hoşbulduK dedim. gorcu¹⁶⁰ vāmişdi eşe ̇ i bāla

¹⁵⁹ cıra: Sigara

¹⁶⁰ gorcu: Köy bekcisi

64. dama dedi gorcuyā saman geTi dedi. arpa dōK eşşeñ önüne dedi a a ocu u, ib-
65. ram a anıñ toru bu. nēse beni aldı ıKādı odāyā Şimdi sı ır geleceK dedi. he ben
66. u zaman dedim hořgeldiñ safā geldiñ nerden geliñ nere gideñ dedi. abdila efendi
67. vazyeT bōle bōle dedim bem bi öküz gayboldu borda bı ōle bı amā neT hayvān
68. vāmıř duydumda undan geldim dedim tamam tamam dedi. borda vā hayvān de-
69. di Şinci sı ır geleceK pencerenin āzına oTu dedi Şinci gelir u sı ır dedi. a a bor-
70. dan geeeK unnā dedi. yarım saT mi oTduK aşemnen sı ır başladı gēmeye bi-
71. zim öküz bacānı sallaya sallaya geldi gorcu ya dedi ki dē Şu öküzü tuT gel dedi
72. tuTdu. urganıñ vā mı dedi. vā dedim. urganı daKTıK dama bāladı. mugTar. he
73. ordan ıKTı öküz nāyeti. oranıñ köylünün biri bizim bu yāleye öküzlēni salmış.
74. unnañ yālesi yogmuş. bizim bu yāleye hayvannānı geTmiş salmış emme bı hay-
75. van emme iki hayvan üç hayvan bilmeyōm da. bordan kendi öküzünü biraKmış-
76. da bizim öküzü benim de yereKden āmıř KiTmiş. bizim sı ır geldi emme unuñ
77. hayvanı da borlāda geziP durumuş. köyün iinde sa ıbsız nāyeti hele aldıK gel-
78. diK. - haKKatan og dolandı bizim borlāda. rameTli seniñ gayınpeder dedi ki :
79. yā gomşu bı öküzüñü bilmeyōñ dedi bı gün. tosun borlāda dolanyor amma peder
80. dedi ki. lē ōlum şunu getirēm bı gořām dē yukāKı evin pāada dedi. bizimki go-
81. řulmuřdu amma KiTdi dē uraya dikildi. yāhū bu bizim dēl dedi. goyvadıK KiT-
82. di. İdire vamiş köy yeri dēmi mugTar gil gapamış saybı ıgmayıncası tosunu. so-
83. nadan u adamda vemeceg ōmuř falan kim birsi señ tosun bizim orlāda gezyō de-
84. miş. dedeniñ arKasına daKılyō adam İdire gelyorlā. İdire soryorlā damda bı ō-
85. küz vā deyolā. ıkaryolā goyvāyolā adam benimde dēl demeyo, benim de deme-
86. yō baKıP galyō Şimdi. nāyeti alıp KiTyō. ōle olduda yaylada u aşam yaTdıK or-
87. da bubam tabi unuTmuşdur biraz toPcu hāvuz imam, avcı halil mugTar cāmı
88. meKdebinde ben a a řogadāyın burřuyuP duryom bōle. sabāsı da borda hūku-
89. meT bināsının temel aTma töreni vā. hasan polaTKan geleceK orda u rameTlik

90. mugTar dedikin: gomşulā yarın el birliK sargaya gidecez baKan geleceK dedi.
91. ben u gün bî mērāsım olacaK deyolādı amma peK işedmiyodum. u da orda de
92. incesi peder deyoku: ordan ta beyköy yālesine geçem deyō. yog dedim gidem,
93. düşdüK yörüglēden geldiK biz bora. borda herşeylēmi de_ıştirdim bi KiT-
94. dimdi ū ū ū māşer yeri gibi insan orlā. sonadan baKan geldi hasan polaTKan
95. oranın temelini aTdı işde. - aman ne çekecesiniz amca be, anladvardı esKi bizim
96. gocābamgil, dedem ācıK hatırladım gadarıyla pamıKları guydulāımı, buldayları
97. guydulāımı, bağ bozum zamānı hadin bugün garadaşlara tülü züm yimeye, hadin
98. şoraya undan yapılan havla çeKmeye gidēmin heP öle yaşamişınız be.-yaşadıK
99. eşeK derisinden çarıgları bî geyediñiz annēdiñiz siz dünyā yı emme her biriniziñ
100. ayanda beşē milyonlug ayaKKabı vā demirele dūa idiñ demirele. sa ōlsun bu
101. hükūmaT böle bi hükūmaTKı allā rāzı ōsun. havtada bî zam, havtada bî zam.
102. hadi gene yarın bürgün gene bızam bundan iki sene evvel benim süleman ölen-
103. nen ünneyiP durū: bubā bubā e ben hamama gidecen hamama gidem dedi. yör-
104. leg mi gidecez dedim ben. yō taKsi geleceg dedi. eyi yā dedim sen dedi üstünü
105. de_ışdır çıKdım eve, neşe ne vāsa geydim sırtıma indim. çöteli aliniñ ōlu çıKdı
106. geldi taKsilen kapının önüne. benim süleman garısınnan baraba taKsinin ger-
107. sine bindilē ben de şüferin yanna bindim. bindiK KiTyōz. işde bu hükūmaT pa-
108. rayı ez veryor, yetiyor yetmiyor deyē ōlan gonuşyō, hem araba süryō böle. din-
109. ledim dinledim de. sen kimin_ölusuñ dedim? - ben dedi çoteli alinin ōluyum. - e
110. bu araba kimin dedim.-bu araba benim dedi. - senin dedim buban eşşenin guy-
111. runda tüy yoKdu tā ne isteyoñ bu arabaya baK. bu milletin evel eşşeklēnin guy-
112. runda tüy yoKdu. şimdi şöle durumunuza bî bakıñ bi şöle hepiniñ emme hāli-
113. nize şükür idin. şu devir çoğ eyi devir ānamam ben böle devir bî dā gēmez. i-
114. şalla ta eyi olur. -le buba atalan yālesine yūnan geldi, toPları atāKan siz nāpıyo-
115. duñuz, Kaç yaşındadın sen?- a_şu gadādım ben işde -bu milleT nerē giTdı

116. gaşdı mı, borda mıdı?- gaşdı gara dePelere gaşdı, bî zaman bî iki āşam gara de-
117. Pelēde yaTdıK undan sona garayollar KiTdik. bî āşam iki āşam yaTdıK. sizin
118. goca cāmıyā vedi topu, yıKdı yarsını. bu māleyi tuTduramamış a_a şu gayadan.
119. ilcalılā heP bordadı bu mālede. macur yani ha.-şüferlē çeşmesinden yûnan as-
120. geri geldi j zaman borda bî yı_anak vā mıdı, bî asgere erzaK şû bû?-yāv bizim
121. cāmı hambardı işde bölüg Kumandanı vādı yüzbaşı vādı. bizim cāmı debboydu.
122. bî tarafında un, bî tarafında saman bulgur, pirinç, gavırma. mudurnudan, göy-
123. nüKden gelyordu eşşeKlēlen, beygırlēlen angārelen bordan da bizim köylülerin
124. angaresinnen küPlüye giTyordu. fırın orda.-bizim borda da çete savaşı ōmuş,
125. bu nas_ oldu ku? - bi alay asger gēmiş boraya goca yazlı ĵā, bizim boranın ileri
126. gelenleri goç, ineK mineK kesmişlē, yidirmişlē, içirmişlē u āşam yaTmişlā sabā
127. vurmuşlā şinci trampeTleri goca bî alay bu. gideceKleri zaman hazır_ol rahaT
128. demişlē, asger ya bu yörü de_jnce şındıK, içinde isTeyen isTemeyen vāmiş de-
129. meK ki bî çatırTı gopmuş şındık. orda siziñ akTaggalı hocanın gızı hanife orda
130. vurulmuş gaKman depesinde undan sona da_ıldılā unna da_ılmışlā KiTmişlē, nere
131. KiTdilēse epey ölü ōmuş asgerlēden.- benim duyduma göre esgi adāleT parti
132. milletvekillenden birsinin bubāası bu çatışmada komtanmışdı. kendisi dēl bubası.
133. seKsen senelik mani u gocābamiñ anladdı_ı bu. milletvekili ben sizin hemşerini-
134. zin demiş. yāv nerden hemşerimiz olyoñ sen bizim? sen esgişērlisiñ sejdgāzilisiñ
135. de_jnce benim bubam demiş istiKlal harbinde sizin yazlık mevkinde savaş yaP-
136. mış. e nas_ olmuş bu iş. afyonda ve u çevredeki habsānelēdeki mahKumları boşat-
137. mışlā. hePsini asgere yazmışlā gençleri, undan sona dāda gezen eşKiyālāda ga-
138. tılmış şındı bî osmanlıdan galan ordu var bî de bu habsanelēden toPlanan ordu
139. var. ordudan galannā heP suvāri birligmiş. bunnāda yaya birligmiş. u āşam bu
140. habsāneden çıkannar asger_ oldulā ya silahları da vā arKadaş demiş biz nallāhan-
141. dan boraya gadā yürüdük siz atlālan geldiñiz aTıg de_jšem atlara biz binem yo-

142.rulduK binēdiñ binemezdin biz asıl orduyuz siz başı bozuKsuñuz dēken bu çe-
143.telerin başı u zaman bizde kiTmeyōz demişlē çeKmişlē silahları bunnara garşı
144.isyan eTmişlē çatışma ordan çikyō. on_iki Kişi mi yirmiki kişi mi ölmüş. bizim
145.goca mezarlın ucuna toPluca gömmüşlē unnarı - bu mālede iki mālede su yog.
146.sabā gākan sineKleri eşe_e dakan saKarya suya. sabālen gagdın mı birinci iş u.
147.su yog. su saKarda. saKarda çamır gibi bulanıg akā. undan sona getirsiñ gazana
148.guyāsiñ gazanda durulacaKda içeceñ. yā vay vay vay. şinci yüznumaraya vā su,
149.abdesli_e vā su, bayyolu_a gir yāmır gibi yādıran su. hem bi de iscag. egmeg fi-
150.rancalı buna şükür_idiñ. -iyi güzelde amca siziñ zamānınızda herşey rahāT insan-
151.nā çürüK. -şimdi bag. bu çürüKlün birazı şordan: bundan yirmi sene on sene
152.evvel bubalāñız dedelēñiz bende dahil içinde göynügden birē taKırdaK ineK ge-
153.tiridiK göynügden. üş gaymaya beş gaymaya altı gaymaya. alTı lireye bin yog
154.milyar yog. şimdi eve getiridiK u ine_ı bubañ, dedeñ, ben içine dahilyin öle seni
155.beni aTmaK yog tubbayı yidi mi gadınnāda e_yi baKālādı hem sūT çıKādı hem i-
156.neK mükemmel sureTde acarlaşırđı. baKāsıñ baKāsıñ gış yarı oldumu a_a bu za-
157.mannā aTıg gayrı gasaPlā gelirdi. alTı gaymaya aldıñ ine_ı yedi gaymaya, seKiz
158.gaymaya on gaymaya on lireye satādıñ işiñ görüdüñ.u taKırdaK ineK nēlen acar
159.laşdı. yimeylen. gümelede bı kel_ırfān deyem gayrı ırfān vādı. zenginlēdi bunnā
160.üş gardaş ırfān_efendi en zengin adam bı aşçı düKKanı aşTı. çarşının buyanna
161.borda bazā mazā yog ya her havta bazara gidēdiK cumartesine. gapının āzına
162.dikilirdi de buyurun buyurun buyurun can bo_azdan gelir dēdi. şimdi bu biraz
163.şaşKınlıglā hastalıglā milleT kendine baKmayor. açık Konuşam kendine baK-
164.mayor. nāpacaz gariya bilezik alacaz burgulu, gargılı. bo_azına yimeyoda bu de-
165.mire veryo şinciK. undan sona hadi doKdura hastāneye. bacam āriyō belim ārı-

166.yō. emme ölüm allaın emri una iTraz yog u vaKıt geldi mi tamam. bundan ev-
167.vel damlāda¹⁶⁶ bī sıra küP içinde beKmez dolu. gece herif odadan geldi mi gā-
168.vele yog u zaman odalādan geldi mi dama inē eşe_e baKmaya eşşe_e baKdı çı-
169.KāKan küPden bī susaK beKmez atā gelir yatırdı eve. e şimci çay, iş bubām iş
170.bubām mayısların suyu, esgişērin tumbası biraz tabi bo_aza yimeKden fayda ya-
171.pa esgi insannan enseleri çıra gibimişdi şimdi biz yürüglere baKyōz çıra gibi
172.hePsi ya esgilē ölemişdi şimdi yog sarı benizli. - esgi anladılan zenginleden
173.kimse gāmadı gibi bişey ya heP el de işTirdi. düzköyde beyköyde a_alā vāmişdi
174.hePsi şimdi fona mūrācāT ęTyō fona. - merescilē annaşamamışlāda hākim gapı-
175.ları mü_ürlemiş annaşıında demiş gelin yanıma demiş hākim. ölemi öle öle. -şim
176.di bag tā nerden nereye ben sene bişey söyleyen şindi. gadı zeynebi baKKal hali-
177.din bubasının hanımı, yani baKKal halid gadı zeynebiñ ölu. mal nerden gelyō
178.gadılādan nere giTyō darman da_ın. - bön söledilē gāvede işde dedilē annaşa-
179.mamışlā da hākim mü_ürlemiş gapıları dedilē. - bizim topal memedlen kompile
180.aşāsı yuKāsı gadıca hāviziñ evleri, müdür memediñ evinin oldu_ı yerlē kompile
181.gadılan evleri, baKKal halidiñ oldu_ı yerlē gadılan Tükganlā gadılan Tükganı
182.zaten ordan gēme. aşā gadı mustavaniñ oTdu_ı evlē beyköylü a_āniñ evimişdi.
183.cemal āniñ evimişdi. cemal_ā gadıca hāvıza saTmış. - cemal_ā gēmiş boraya u e-
184.vi yaPmış işde gayrı borda duryomuştı evde. cumay gūnmüş goca cāmıye cıg-
185.yomuşdu. çıKāKan goca bī gara duT vādı bilyomuñ u meydannıgda u gara du-
186.dun dibin de gasaPlā belli et kesēdi, gasaPlā. cāmıye girēken tā girmeden cāmı-
187.ye cemal_ā ya gayrı gasabın yanna vamişda ölüm demiş şöle şu yimeyi darT şo-
188.ra go demiş ben cāmıdan çıKāKan alır giderin demiş. öTden seniñ gibi benim
189.gibi baca_ı çıblan biri gēmiş bene demiş şordan daKılan yerden şordan iki ogga

¹⁶⁶ dam: Evin altındaki boş kısım

190.et dartıva demiş. u gasaP demiş ki: lé āmeT mēmeT kimse u adam unu ben
191.ā ya vedim. şordan verem demiş. ōmaz demiş. ben cemaI memal ā dinlemem
192.demiş. kes ordan bene et demiş. ordan kesvemiş nese cemaI ā cāmıdan gelken
193.hanı benim et demiş. cemaI efendi u gasaP eyi emme tatā mustuva geldi de ille
194.bene bordan ve dedi de ben cemaI ā memel ā dinlemem dedi a ā ben bordan iki
195.ogga et dartıvadım demiş. yā öle mi andan demiş. nese demiş şu artanı dartıva
196.demiş. dartmış üç ogga beş ogga āmış vamiş eve. garı demiş şu eti baKam Pişir
197.bi yi em. eti yidiKten sona u zaman böle araba maraba mı va gatırlālan beygir-
198.lēlen götürlē hemen çıKmış dışara señ gatırın vā mı ölüm vā, señ vā mı vā, señ
199.vā mı vā üş dene gatırıcıya beygirciye kiracı evin yorganı döşeni sarmış orda de-
200.miş. cemaI ā dedirmeKten urda cemaI bey dēlē bene demiş. sardına KiTmiş bor-
201.da gadiya evi saTmış, şimdi beyköyde de cemaI ā PiTdi. çolug çocug birbirine
202.girdi gavga döjüş - hē hacı soytarı unuñ olannarı da şindi perşānmiş¹⁶⁷ duydu-
203.muza göre bizim borda hirlomun hāvız mēmeT efendi vādi ora imamlı ā göd-
204.müş hacı soytarı gēmiş boraya hāvız memeT bizim köye gidem de sen bizim kö-
205.ye imam ol demiş. e olur gidem demiş işde vamiş işde bī gün iki gün nımaz Kıl-
206.mışla Kilyorlāmiş hoca bordan garsında göTmüş bī de gatırı vāmiş hocanın ga-
207.tırıda dama bālāmiş. nımazı KıldıKdan sona hoca gidē bī iki yük odun getirmiş
208.gabgaya da ından ölene gadā sabānın birinde saba cāmından çıKmış soytarı
209.hocā fendi demiş cāmıdan çıKınca ey demiş havız memeT bizim evde bi gavga
210.vā demiş u gavganın önünü anca sen alırsın demiş. hadi gidemde eve demiş birē
211.çay çem demiş. peKālā deyor. varyorlā şinciK. vadımdı deyor hocanın sözü bu
212.merdimenin dibinde iki çuval bulday vā hocāfendi çıKam baKam bī eve demiş.
213.eve çıKmışlā merdimeni çıKmadan evel gariya ünnemiş hanımına hanım hocā

¹⁶⁷ perşan: Paramparça

214.fendi gelyō baKma hazırlan, nese garı çayı yaPmış, yimeg yimişlē hocā fendi
215.demiş bizim gavganın başı şu: mayıslā de ĵirmenleri dönmeÿōmuş su yogmuş be-
216.nim naillen demiş hemen bölceg ovaya seyhaT gidivecesin̄iz senin̄ gatırada sa-
217.racaz b̄i yüK buldāy avluda da vā bi yüK buldāy bizim beygirede saracaz bölce-
218.gova de ĵirmenine varıP ü ĵüdüb gelvecesin̄iz hemen demiş. ōmaz deyom deyor
219.hāvız a zaten u göTdü beni ora deyor, gabgaya onun emrinde deyor ōmaz de-
220.din̄ mi ordan paltoyu alib ġemeli deyor. düşündüm düşündüm e. gidem bāri de-
221.dim ben varan üstümü başımı de ĵşdirem de dedim deyor üstü başı gayrıK ho-
222.ca urbası ya gatırı da alan gelen, geldim üstümü başımı de ĵşdirdim gatırı ye-
223.deme aldım vadımdı b̄i yüK tā hazırlanmışlā deyor. unun̄ beygirine sardılā de-
224.yor, benim gatıra sardılā hanım baKam b̄i eKmeK geti baKam bi de gidēken yir-
225.lē acı ĵırlā dedi deyor. ōTden b̄i ġubguru burma esKiden böle eKmeK mi vā
226.hoca fendi eKmeKlē guru emme gaya govunda su vāya ıslāda yirsiñiz deyor.
227.ora vadıK deyor bölceg ovaya he gabgaya evlēne varınca ōlan nail memeĵ ā
228.b̄i eKmeK vē, āmeĵ ā b̄i eKmeK vē dedi deyor nail her yā eKmeK oldu deyor.
229.hoca. nese vadıK ora deyor undan moturun bilmem nesi goPmuş motur dönmo-
230.yor usda sabālen KiTmiş ĵstanbul moturun̄ parçasını geTmiş purçasını geTmiş
231.u gece orda ġāmişla ertesi ġün geldi ü ĵüdüvedi usta da deyor sardıK geldiK
232.deyor. ĵşte böle a ĵālan̄ sonu böle ha. yāni oldum deme olacam de. hePsi bu.
233. - nail kibār ġuzel Konuşur. b̄i ġün gabgayaya KiTdiK nail amca ġāve çalıştırı
234.bizde ōretmen oKulunda oKuyōz biraz istanbul şivesinden Konuşyōz ġāvede
235.oturyōz, Konuşyōz sōbeĵ edyōz u da geldi oTdu. dinledi dinledi dinledi é efen-
236.di dedi sen istanbulun neresindensin baKam şimdi dedi bana, amca ben istambul-
237.lu de ĵilim dedim. nerelisin̄ evlādım dedi. esġişe ĵirlimisin̄ Konyalı mısın̄ nerelisin̄
238.ben dedimki, sarıgayalıyım len sarıgayadan böle mi ġonuşurlāmiş dedi şimdi. ne
239.çabıK de ĵşdirdin̄iz dillēñizi dedi bize. onun ĵçin ġuzel Konuşur dedim.

Konuşan Kişiler: Köy Halkı

Konuşma Yapılan Yer: Bozaniç Köyü

Konusu: Serbest

1. bayramlıg aldınmı gı? - he şavlā aldım. - amanın ben de aldımđı gösTerveren deye
2. geldim. e gösTerve naman¹⁶⁸ eyi yaPmişin geti. şavlā aldımđı ahā bileydım sana
3. da alvardım. - e alvaradıñ bide bene. - a pitā cuma gelende alvaran canım. - olur,
4. eyi olur. - yengelēne alvağı göndēdi. - āy āy āy, yāv yengelen sene mi çalışvaryo.
5. - osun vasın unnā banā çoğ alvađılā ben de unnara alvaran. biri süneTTe alvağı,
6. biri paneyirde alvağı ben de una alvaran māsus yıkâyında dedim sondan, - yıkâya-
7. da dikeydiñ biz öle yaPyoz. - aman bozulmasın dedim, işeyse dedim. soğ suya
8. guyuP çıKaryozda çeKyo bayā. çeKēde māsus ennice gıvırvedimde geyerin de-
9. dim. şimdi yıKsam yıKanmış gibi olur. yıkımeşinde sona kendi elimde deĵ mi bü-
10. zēde şeyapverin dedim. - üş buçuğ meTredendir ya. - yarım ağ deĵ mi üş meTre
11. kaş sanTim on üş sanTim mi olurdu. aĵ eKli ya tamam tamam yazlıgımış emme
12. be - yazlıg. - bunnan Kışın bacaklā donā. - aman Kışın mı geyellē be don mu
13. yog be - vādır tabi de. - dünya gıdaK donu. - güle güle geysin. - bunda bana al-
14. vamiş tā bildirkinı¹⁶⁹ geymedim. bekleyip durū. undan sona alvedi alvedi heP a-
15. ha böle renglē heP böle ben de hiş sevmem peg kirlenir. goca garlā varverin o-
16. raya boraya çıKarmasın üşenirin. bildir bunda kendine āmiş emme - deĵşdircen
17. heralde - ğolları peK bol gelyō. aĵa şurlā aĵa şurlā bedeni ĩde, ğolları peK bol
18. gelyo, aĵa böle sallānyo. şöle kesvemeli ĩce, hiç sevmem ben de. hasan yakası da
19. benzimi peKĵaşdı. aĵa burası ben de şöle şurâya gadag oyması yog ya şöle dikte
20. deyōn şurdan şöle şöle çıkaTTırvecen, kimside aman maKbule deĵşdir demiş

¹⁶⁸ naman: Ne kadar

¹⁶⁹ bildir: İki sene önceki yıl için kullanılır

21. adam de işdirverin demiş, vâdır õseK¹⁷⁰ . de garalâdan vâdı emme a a unnâdan.
22. be jmkini geyve deyõn bende yoğ ille ben sana alvedim unu de işdircen deyõ. ay-
23. nı adam gelcegmış tã soryollã deyõ de işdirverin, gelirin deyõ dedi. ben de deyõn
24. geyediñ, undan sona alaydın - bize geleydi geyedi - dedim. Pazã yeri nerde olu
25. bilmem. - ya Pazã işeyde okulun cadde vã ya a a orda hinci Pazã. - ben aTig
26. çoğdan beri bıyıl paneyirlere gidemedim. aTig kendisi vâdı geldi, aKadaşlãlan. e
27. tã tã gayinnañgillẽ eyi mi? - eyi gayınnamda eyi, hePsi eyi. - seniñ yanda mı du-
28. rü? - yõ evinde duru. -
29. nerde unun evi yakın mı ebeñize, ebeñiziñ evine yaKın mı? - Kezãzında yakın
30. kezãzını bilirsindir ya - hocanıñ aşasınıñ evlẽniñ yannanda dePedegi bayırda iş-
31. de. - bayırda dẽl bayırda dẽl. - bu yandakı bayırda şõle gidẽKen iki yol çatalın-
32. da. musallãniñ oldu u yerde. - hẽ a a orda. - demeggi mustuvã duramadı. - dük-
33. ğan aşıdı gine. - duramadı - dükğan aşıdı. - alışığ olunca - durulur mu isPınag
34. yapãkan da bundan eyidim gibi. sabã ezeninde gatıra binyodum de orda. isPını a
35. gidyodum. vadıg bi beş altı toPaK Pişdig. ezen oKundu. a a u yukallãdağı yer-
36. de eve erken gidyodug uyuyamayadum isPınag yaPcaz deye. aman şu isPınag bi-
37. tẽse nalları dayıyãm yatãm maKbule dedim. gız ramazan başladımız gün şurda
38. köyün altında bubamdan geldi, urıyã bi yüg galdı getirdig PiTirdig. ammanın a-
39. Tıg ben hanı hayvanın hesãbı isTıraT çekildim ya amman bi hasTa oldum. ama-
40. nın aTig ne burnumun sümü ü duryo. ne ğafam arısı, aman aTig ölcẽn aTig ğãri
41. dedim. hinci aşam oldumu ekme j yiyõn. isPınagdan gelyodum aman maKbule a
42. a burã beni çıkar, burã çıKarveryõ aTig yaTyõn burã ayaglãma tũla koyveyõz
43. sırTıma taş koyveyõ yaTyoğ aTig ramazanda oluncası mı kı temmelli ferim he-
44. lim Kalmadı. ramazanda ěcig tuTmeyve ğı. iş yog ğuş yog yatırın hiç õmassa,
45. nere giccen aTig. tuTarın bayã dedim emme sabaddan ěcig eyi olyon õle yakına

¹⁷⁰ õseK: Öyleyse

46. gadā. aTıg burda durvayōn göddümüz insanlara gıcık¹⁷¹ çıkarmaya . gidyō, boş
47. mu durcan deyō, yevmeye gidyō. atıg ben yavaş yavaş silyōn, sübüryōn yimeg
48. yaPyōn, ölen oldumu hayvannā, ineglen sulayveryōn aTıg a_a öle öle günümüz
49. geşdi ramazan geldi Piddi. - ineglēñiz sa_ılyo mu? - aTıg ēcig ēcig çıkyo gāli .
50. kaç dāne ineg? saddım bildir iki denesini. - he yetē. - bicig bızāsı vā, bide gatır
51. vā. bo_asına aldıramadıg yalnız bo_aya gelyo tam gapalı deng gelyo. unuda Te
52. paytar¹⁷² armalmış, bı milyon gelirmiş, iki milyon aman aman hadi hadi. paytarlā
53. hem parasınnan yaparlāmış - he paralan yapā - hinci burdan taksi parasınnan ha-
54. bā saldıñ mı öle gelirmiş. yaKubunKu gaş dafā gēdi olan yaPdırdı almamış bo_a-
55. sına. aha geçen āşam gine yaPdırdılā. da aha ölen bo_asıñā da almadıK, aldırma-
56. dıK. düvesi de¹⁷³ gocāman_ oldu. ēcig ēcig āşamdan āşama yarım kilo gada sa_aP
57. gelyōz. bı çanan içine yo_urd yaPyōz. analı gızlı yiyōz he aha öle olubatırız.

Düğünlerinizi Nasıl Yapıyor sunuz?

58. aha maKbule gēsinde deyvesiñ. de orda nas yapyorlā elneK, görnek deleg ebelē
59. şöle yaparız, böle yaparız türKü ça_ıryorlā aha u deyvesiñ ben unuda galyon aTıg
60. gāli düğün evine KiTmeyōn, oyun bagmaya KiTmeyōn gāli nebilem_ışde. evel
61. böle oyun bagmaya giden dēdim zamannā dede çekişirdi. gönül_ısdēdi. aman hin-
62. ci gāli davillā çıKsın soKā ben yatırın burıya. hinci isTimez bag deleg gönül is-
63. Timez. aha unnā PeggidiP baKallā napallāsa. he şey zamānında

Şimdi Tarlalarda Ne Var?

64. - tarlalāmız boş aTıg gāli surduğ isPinānı yaPdıg, gatırlā sürduğ undan sona bi-
65. cig üş garıg yer va aha urda isPināmız vā. baKam yirmi gaymaya mı cıgmiş dēlē
66. nedellē e gi ba_alıcağ yapan deyōn, aman a tā ba_a zor gelir şöle ēcig tā gabar

¹⁷¹ gıcık: Kıvırcık marul

¹⁷² paytar: Veteriner

¹⁷³ düve: İneğin dişi buzası

67. vesin deyō. da so_annāmız vā tallalāda boş şindilig baKam bi. aha çamakennē
68. gelse çamaken yaparız. balcan yaparız,Tomes yaparız, hıyar yaparız.

Sırık Domates Yapmıyor sunuz değil mi?

69. aman ben unu yaPmıyōm unu be. de Peg telāşası vā.uzzun gazıK getiriyolā tel
70. çekyollā iP çekyollā u telāşeli. bana allah ne verse yetē deyōm. yīyōn ganeli ya
71. tıryōn üsdüne,illēgile unnā Pahalı gidellēmiş.Pahalı KiTsin vasın ben unu yapa
72. man. ben yalıñız insanyın. - İşeyin kızları eyi oldu mu? YaKubuñ kızları hasda
73. mışdı. aman her bisi gavırlıg işleyiP durlā. maşallā amanın böle aTıg u duyma
74. dımdı.para hanı guruca. Peg cidavı emme undan sona āşam_ōdu agamız Togdu
75. ru gıceğlēmış dedi bu. āşam_öldulā biri geldi. anasıgil gelmemişlē,hayvannan
76. alTını suladılā yedi dāneg aha unun aman yeddisinde bunara getir götürü. su ba
77. Killa veseñ olmaz, aTıg āşamcag suladılā yaPdılā halasınnan, hamıTde KiTmiş.
78. aya mehtaP hani öteki gelmedi mi dedim di. ebe u da KiTdi hasTamiş dedi. gar
79. nım sızlā dēmiş, ösürmüş,göTürmüşlē rametizmeye mi başlamış demiş nedemiş
80. Togdur. unnan bi Togduru vā ificıg gadakKan Peg göddüK oraya şe_ire. inne
81. haP vemiş. de u yalıñız amanın öteki de aha bön_āşam geldi vay ebecim amanın
82. gocagleyvedi gı gelmeyosuñuz gızım,iki gündür gelmeyō. aman bu_jazlāmız acıy-
83. vedi de undan so_ug bende buray geldi mi boş durdurman unnarı. gar yāyo ya
84. tePsinin içine gar guya PeKmez gar yaPdım mı yidirin. analarda çekişir ne yaP-
85. Pacag anañ yıñ derin. ebeñiz gar yidiri deleg dışarı çıKaTTırmeyo deyollā.bo_a
86. zımız acıyo deyollā. bön_āşam aha öle geldi gaşı_ı yuduñ mu dedi hic boşdur
87. maz , aşādan odun yarmış eve çıkarmış aman ebe eyimiñ gucaglayvedi öPvedi
88. aman gızım ölcēn, bana baKannā olmacag gibi. aman biz ne güne duryōz biz
89. baKarız, baKarın tabi. eh baKmasañ baKmayve hadi dedim di. aha öle eyilē. dün
90. böreg bagluva filan yaPmişlā Toplaşmışlāda de öteKi anasıgillen gelinleri vā ya
91. PiTā. bön_āşamda urdagı yengemizi yaPvecez deyō. sen yaPdınmı dedi. yō ta

92. erKen dedim. bayramda yaParız aha dedim. aha yaPdılā dūn āşam dedi. kimsi
 93. yazdı dedi. kimsi döşşedi dedi. içine hēşey serPdi dedi. e ahā ben yaPmadım tā
 94. bakam dedim. e yaPāgan bana ünneyve dedi. yapā yapā yapallā. bildirlā bu serdi
 95. öteKide yazdı bayā. halasıda unuñ yazdını böle ayrı serdi. ıvıçig tebsinin içine
 96. ayrı döşedi. hadi bunu dedi ebeñize götürüñ ebeñiz guzunēñizde Pişirvesiñ un-
 97. dan sona yıñ dedi. göTmüş bişmişlē ebesi şekellevemiş yimişlē. yapallā gı gāvıl
 98. gibi yapallā. şe ĵırdeKilē becermez emme bunnā Peg yapā cumā bazarına kiTTilē,
 99. amman deyo hallā hēşey be endiremeyolāmış. iKişē milyona birē fistan āmışlā,
 100. şöle bi işlende enterlig vā, dePelenden bide geyyollā aşşā gada önnende pişey
 101. balālā burası yırtmaş ya e bura asTar. açıldımı gözükmiccek geldilē bi geyindilē
 102. ben baKdım bi gösTervedilē donāmış annıları had dedim geyiñ esKisin dedim.
 103. yapallā unnā yapallā olanda gocāman oldu. u da aha urda gümlide oKur. ben
 104. gümle derin. şe ĵire giTTimde mi ĵalgāzılımiñ sen dedilē bana ben mi ĵalgāzılı de
 105. ilin deyon ben bozanşlıyın deyon. e mi ĵalgāziya sen geldin mi deyo lā yō ben ul-
 106. lara hiş KiTmedim bilmen deyon gümle ye öldellemiş. aya sondan maKbulegil
 107. ga anā aTıg hüsni ne, gümle öldellēde undan. aman ben hiş duymadımdı dedim.
 108. duymuşumdur emme unudagalvedim, dedim. aman aTıg unuda galyo İsan. ne
 109. yaPdina aKlıñ ĵermeyo gālig o gadag. gocalıg o gadā kötümü olumuş. benim a-
 110. Tıg bide bacaglā hanı romatızmalı oldu ĵ için tācag belim böle tuTyoda gambır
 111. gambır yürüyomeyom. hiş KiTmeyo biyaKiyo. öle oTur durun admış altı yaşına
 112. girmişim tāda geşyin gibi gelir emme āzımda dişim galmadı başım ĵadı. aTıg gā-
 113. li gocadıg gāli. vakıT gelbatırı.

Düğünlerinizi Nasıl Yapıyor sunuz?

114. aman dü ĵünneñ dadı galmadı gı. esgiden Peg olurdu emme hinci hemen iki gün-
 115. de bitirveryolā. - davıl gagdı mı? - yō yapāsañ vā da öle peg davıl gāKāmi ga? -
 116. bizim borda dü ĵünneñ davıllı olur. süneT bile davıllı olur. yapamasañ yapālā bi-

117.de. yaPcañ. naş_ōsa yaPcañ ayıPlālā bide.yapamadıñ mı gıñallā, amanın dü_ün
118.bile yapamadıñ be dellē. davıllı bile yapamadıñ dellē. çoğ a_ır olyodu yā,şindi
119.gine öle olyoda iki günde olveryo. önceden çarşamba gününden başlādı. pēşem-
120.be gününden başlādı pēşembe günü āşamı gözleme yapālādı. cuma günü davıllā
121.gelirdi şerid götürlēdi, cumarTesi günü sabadTan hamamı gidēlēdi ilkindinlen
122.şerid götürlēdi. ölennen çeñiz alTı olurdu. gecesi Kına gecesi olurdu. Pazar gü-
123.nü gelin almagcı olur. dāmad_urbası gezdirlē. Kına suyu dōkmeyi gidellē Pazar
124.günü ölennen hem mevlid olur hem gelin alıncag olur. u āşam gine çalādı da-
125.vıllā şindi aTıg unnā yog gāli. - bī gēdigdi siziñ yāKubmuşdu işey oldudu bi. -
126.Kurt memedelinin dü_ününde biz de vādıg ya. vādıg vādıg işde öle u zamannā
127.böle heP beraber annaşırlā. benim dü_ünde aheng¹⁷⁴ yapām, seniñ dü_ünde a-
128.heng yaPberem bir birlēne undan sona u Kurt memedeli kendisi çoğ yaPdı. ha-
129.midiñ sünedinde naPbedi. süneTci oldulāda nasıl süneT yaPdı. Kına gicesi āşam
130.peg vā. hamid dede olúyō u yer basTırmaya gidıyō. yokādagı seniñ aşādagı se-
131.niñ deleg e işey yaPberyolādı. - hamidin süneTinde dede vā mıdı, sāmıdı? yog-
132.du da unun yerine olúveryō hamid dedeyin deye gidıyō. bī başKası süneT çocu_ü
133.yaPmişlā geydirdilē.gocāmanin birni soKaglāda tā gatılvecen deyō. immian ebe-
134.nin bükünü alcāz deyollā öle öle işde Peg yaPdılādı. vidoya aldirdilā bī kere
135.bagdıg bidā baKamadıg. süneTlēde öle olur gine işKili. duvaglāmız da sabad-
136.dan, ölennen yapālā. - siziñ ölenden sona olur ya duvāñız. - yō sabaddan olur da
137.bazı yabandan gelennē öl deyveren siziñ köyden sarcagaydan gelennē,
138.gümlenden gelennē urda ādeTleri ölen sonu olurmuş işde ölen sonu yapā. sa-
139.baddan yapām şöle yapām dēlē unu göre ayarleverlē. mesela bizim köyde āde-
140.Timiz sabaddan olur. geline beyaz gelinlig geydirlē, toplanırlā, oynallā. yalnız

¹⁷⁴ aheng: Seyir

141. cumātesi günü çoğ iş olur hamamlāda filan aha u zaman çoğ şenligli olur. cu-
142. mātesi gün. nişan yapallā şimci. esgiden öle yaPmāyolādı. şindi cumātesi gün ölen
143. nen çeñiz, altı sermek yog cumātesi gün ölenen hamamdan gelden sona bayyo-
144. dan gelden sona nişan yaPyolā, şerid götüllē gene. şerid nedir? odun götüllē,
145. yatag yorgan götüllē gayinnaniñ yaPbedi, i hēşeylere şerid dēlē gayinna yatag
146. yaPberi, yorgan döşeg yaPberi unnarı sarallā arabıya odun guyallā, Kütüg guyal-
147. lā çam Kütü ü bunnarı atāsiñ gız evine götürvesiñ gız evi yemeg yapa u götür-
148. dün odunnālan u hēşeylerde Pazar gün ertesigün gelin gelken gellē, getirilē. şe-
149. rid deyvellē a, a una. evel bizim orda vādı odun göTürlēdi. - hem cuma günü
150. olurdu hem cumātesi günü de olurdu iki gün. ilk ne göTürlēdi ana? ilk gün
151. sandıg göTüllēdi. sandıgda geliniñ çeñezleri olurdu aman. elbiseleri, hēşeyleri
152. götürlēdi. cuma gündən. cumarTesi gün yatag götüllēdi de mi. bī yüg odun, bī
153. yüg yatag, çeñez serdimiz gün sandık sepeT götüllēdi. ertesi gün bī yüg odun
154. sarallā yorgan sarallā götüllēdi. - hinci u ādeTlē gagdı - gagdı andan. sizin orda
155. bī kere bī gün yimeg veryolā herālda? bizim orda üş gün vellē. - çeñez serme
156. günü gız evi veri. - yō hePside veri hePsi veri hePsi. hePside veri bizim burda
157. gız evi de veri kendi aKrabalāna dü üncüsüne, olan evi de veri dü üncüsüne
158. konservemiz vāya a, a orda üş gün beklē aTıg üş gün aş Pışirsiñ. cuma günü a-
159. damları çajrsiñ, gadinnarı çajrsiñ gavil yapāsiñ, gızın jāKıdaşları gız evinde köy
160. Kāvelēne bütün yimeg verlē cumātesi gençlere işgi içirceñ davillālan oynaT-
161. cañ naPcañ unnāda yidirlē gine, köyliyede verlē. hālā hamamdan geldiñ midi ver-
162. lē, hinci hamamdan geldiñ mi bütün milleT hamama gidē aTıg arabalan dePe-
163. sinde gelennere heP yemeg versiñ çolu çocu, u yidirsiñ. u gün öle yidirsiñ Pazar
164. günü de ölenen verlē gene herKese. bayā gine yeTmiş. seKsen, yüz külo pirinş
165. gidē. sizinkinde bī günde gidē emme bizimkinde üş günde gidē. gidē. gidē. e
166. bunnāñ köyü böyük bizim köyümüz küçük emme anca olyō - yemeglēmiz ne o-

191.kimlen oynucaksa aTıg böle adamlan olannā garlā garşıK oynarlā orda. çoğun-
192.lukla genşlē gidē yāni. çoğunlukla genşlē gidē eye kim biriniñ dü ününde gö-
193.türmedilē oriya, gızlā ne yemeg yemege geldi olannāda gelmedi gızlāda gelmedi
194.küsdülē ne gına gecesi oldu oynadılā. illā bi adetimiz vā. illā bī oriya çıkıPda
195.oynamalı köy meydanında da emme çoğ felākeT oynarlā orda epey gelemezlē bi
196.iki saaT oynarlā. gelinnē güveylē oynarlā.ilkden gelinnē damaTlā hePsi olur or-
197.da. olmayanna olmaz amma çoluK çocug aman ne oynayverlē ne oynaverlē işde
198.en dü ünün özelli j ahā orda. ahā u zaman görceñ. görmeK isTeyenlēde çıkām
199.bakām şu avusTuna derlē.avusTun dēveriz. köyümüzün genşleri davıllı ośa öle
200.gidēlē davılsız ośa KiTmezlē. -

Ne Tarafa Donuz Avlamaya Gidiyorsunuz?

201.- siziñ Püglēñ depelēne. - öte ka tarafına mı gidiyorsunuz? - yog lā bunnan ye-
202.rin depe lēne gideriz be. aman u çayın adına ne dēle be. - belā çayı. - donuz çı-
203.kıyor hep? - çoğ doñuz vā be - peK vā - Püglere gelyomuş. haccaniñ isPınanı
204.yemiş yā. isPınag yaPmıya giddidi geri geldi garı.- hic isPınag yog işde biz ya-
205.pamayōz - yuKā yerde bizim vā üş garıg yirlēmi bilmen. hic dinnemezlē bile.
206.naPcāz? teg yirmi gaymaya beş altıyüz külo olurdu bī on, onbeş milyonu bulur-
207.du emme. - seniñ mi? - e biz ā ikinci egdig bī saddıKda ikinci egdig. iki toPaK
208.nevdelin¹⁷⁵ götürende dagveren. - nōlcak nevdelin? - ā unnan gelmeyō. - goKu-
209.suna - hī. öl deyolā gelmezmiş. aman asmalara dagverin iki yuKādan urdan. -
210.acı terilen unı gelmezmiş. - e bizde donuz yiyo deyōz eKmeyōz isPınaksız gali-
211.riz gışın, marılsız. -

¹⁷⁵ nevdelin: Naftalin

A

ā	: aha (3/62)
ābey	: ağabey (4/73)
aca	: abla (1/87)
acarlaş-	: şişmanlamak (10/156)
admış	: altmış (2/1)
advaram	: atıverelim (1/109)
agam	: ağabeyim (1/94)
a ğalıg	: ağalık (1/144)
ādı	: ağardı, beyazlaştı (11/11)
a ı	: ağı, pantolon veya şalvarın arasındaki bolluk (11/11)
a ıamgillē	: ağabeyimgiller (6/95)
a ıası	: ağabeyi (3/83)
a ıa	: aha (1/41)
aheng	: gösteriş (11/127)
alamanya	: Almanya (3/106)
alay	: askeri birlik (10/28)
amāneten	: gelip geçici (10/44)
amelet	: ameliyat (4/207)
ameliga	: Amerika (3/103)
ana	: anne (1/19)
anna-	: anlamak (1/21)
annadam	: anlatalım (1/20)
anış	: anlaşmak (5/78)
aparla	: ses yansıtıcısı (5/70)
arcıT	: bir tür ağaç (6/140)
asillerindenyiz	: yerlilerindeniz (8/2)
asirileşdi	: olumsuz değişme (1/30)
aş	: yemek (5/48)
āşa	: Ayşe (1/1)
āşam	: akşam (1/21)
aTıg	: artık (1/17)
aTled-	: geçirmek (2/17)
avlā	: sınır, tarla sınırı (6/141)

B

badılcın	: patlıcan (2/58)
bagyon	: bakıyorum (1/17)
baKıllā	: su kabı (11/77)
bālara	: bağlara (1/59)
balcın	: patlıcan (1/144)
banga	: banka (10/23)
baraba	: beraber (4/125)
baraz	: biraz (1/24)

bārı	: bağı (5/26)
batır-	: bitirmek (5/76)
bayā	: bir hayli (1/113) (8/30)
bazā	: pazar (3/160)
baş göz yaP-	: evlendirmek (6/25)
bedrik	: yünü ip haline getirmek (7/142)
belēce	: beylerce üzümü (3/140)
belli	: tümü, hepsi (1/46)
bem	: ben (10/1)
bene	: bana (1/7)
benzimi	: yüzümü (11/19)
bertaraf	: bu taraf (4/179)
beşimbirliğ	: beşibir takı (2/50)
bıldır	: iki yıl önceki yıl (11/14)
binar	: pınar (1/103)
bıyıl	: bu yıl (11/26)
bi	: bir (1/20)
bi yolda	: bu seferde (4/24)
bidā	: bir daha (9/3)
bōça	: bohça (1/25)
bogadā	: bu kadar (1/85)
bogluva	: baklava (11/90)
bön	: bugün (4/285)
bön āşam	: bugün akşam (1/21)
bora	: buraya (1/48)
böyü-	: büyümek (2/191)
bubā	: baba (1/19)
bübē	: biber (2/14)
bulday	: buğday (6/17)
buluz	: bir tür giysi (7/22)
burçag	: tahıl çeşidi, burçak (1/140)
bürgün	: iki gün sonrası, öbür gün (10/102)
burma	: ekmek, somun (10/225)

C - Ç

çanak	: geniş tabak (11/57)
çarıg	: ayakkabı (6/30)
çekiş-	: kızmak (11/61)
çeñez	: çeyiz (7/39)
çetele	: plan (3/11)
çevre	: etraf (5/44)
çığırver-	: çağır vermek (2/149)
çığırın	: çağırırım (4/63)
cīra	: sigara (10/56)
çırpı	: odun kırıntısı (2/84)
çog	: çok (1/13)
çulhalık	: kilim dokunan yer (7/192)

D

dā	: daha (6/65)
da_a	: dağa (1/82)
dagga	: dakika (4/166)
dakā	: dakar (1/32)
dam	: evin zemin katı (10/167)
davar	: küçük hayvan sürüsü (6/15)
dayyiyam	: dayyalım (11/37)
de_amlı	: devamlı, sürekli (4/137)
debboydu	: depoydu (10/121)
decen	: diyeceğim (4/308)
dēl	: değil (2/65)
deleg	: diyerek (1/20)
delek	: diyerek (5/71)
dēlēse	: derlerse (1/22)
delseñiz	: değilsiniz (4/83)
dene	: tane (3/25)
deng	: yük taşımaya yarayan küfe (2/171)
dēzelēni	: teyzelerini (1/19)
dıyār-ı gurbeT	: gurbet (6/111)
do_a	: dua (8/17)
domes	: domates (8/7)
don	: suyun katı hali (11/12)
donā	: sertleşir (11/12)
doru_a	: dağın en yüksek yerine (3/35)
dū_jün	: düğün (1/28)
dudlā	: dutlar (3/181)
dünur	: evlilik sonrası doğan aile yakınlığı (5/39)
dür-	: katlamak (7/85)
duragaldı	: yoruldu (4/225)
düve	: dişi dana (11/56)
düven	: buğday tanesini sapından ayıran alet (1/140)

E

e	: edat (1/16)
ebe	: büyükanne (1/111)
ebdes	: abdest (2/18)
ēcik	: biraz (7/33)
efilde-	: sallanmak (3/124)
egseret	: genellikle (8/33)
ehram	: ihram (5/59)
elbirlık	: hep beraber (10/90)
elti	: bir evin iki gelininin yakınlığı (7/15)
emece	: ortaklaşa, imece (4/21)
emme	: ama (1/38)
emne	: Emine (1/83)
enteri	: gömlek (7/184)
epey	: fazlaca (1/20)
erendele-	: rendelemek (7/22)

erfāne	: toplu yemek yemek (6/123)
esbab	: elbise (1/35)
esinden	: izinden (9/61)
eveliden	: eskiden (1/27)
evlek	: 1/2 dönüm arazi (6/20)
cyce	: iyice (1/30)
eyē	: eğer (1/43)
eyi	: iyi (6/5)
ez	: az (4/233)
ezen	: ezan (11/35)
ezyed	: eziyet, sıkıntı (1/81)

F

fakır	: fakir (1/132)
feyde	: fayda (4/299)

G

ga	: kız (11/15)
gabrisdana	: mezarlığa (2/117)
gabrına	: mezarına (2/95)
gabillanrlā	: kabul ederler (7/7)
gadā	: kadar (1/2)
gadaK	: kadar (7/137)
gadve	: kadife kumaşı (1/35)
gakā	: kalkar (1/22)
gālī	: gayrı (3/44)
galyo	: kalyor (4/274)
ganel	: kanal (2/70)
garadan	: karadan (1/11)
gardaş < garındaş	: kardeş (2/2)
garlā	: kadınlar (11/15)
garıg	: karık (1/45)
garılır	: karıştırılır (7/60)
gat-	: eklemek (7/141)
gavırhıg	: yaramazlık (11/73)
gaya	: kaya (5/1)
gayma	: lira (1/70)
gaynata	: damadın babası (1/22)
gaysımız	: kayısımız (9/17)
gayınna	: damadın annesi (1/21)
gelbatırn	: geliverir (11/113)
gene	: yine (1/84)
gergef	: dantel (7/206)
gevır	: düşman (3/15)
gıcık	: kıvrıcık marul (11/46)
gımallā	: ayıplarlar (11/117)
gıylāriz	: toprağı karıklamak (2/13)
gız	: kız (1/19)
gine	: yine (9/7)
goca	: büyük (2/54)

goduĝ	: koyduk (1/10)
gomuş	: koymuş (1/2)
gönü	: gönlü (1/146)
gorcu	: koruma muhafızı (10/63)
görümce	: damadın kız kardeşi (7/22)
göveş	: yemek çeşidi (5/89)
göynek	: uzun atlet (2/47)
guvan-	: giyinmek (9/36)
guya	: sanki (1/27)
guzüne	: fırınlı soba (11/96)
gü jüm	: su kabı (7/26)
güvey	: damat (1/40)
güyleĝ	: dolabın kenarında su çıkararı su kabı (2/67)
güzün	: sonbahar (4/203)

H

habā	: haber (1/42)
halbusa	: halbuki (1/126)
halibod	: feribot (4/43)
halka	: yüzük (5/53)
harālda	: herhalde (4/321)
haslāt	: ürün (2/59)
hāsılda	: sonucunda (3/24)
hataş	: ateş (3/61)
havta	: hafta (1/24)
hē	: argoda evet (10/6)
herelē	: küçükler (2/99)
herif	: argoda adam (2/176)
hısım	: akraba (7/39)
hinci	: şimdi (1/144)

I

ırazdaKı	: razakı üzümü (4/11)
ırmazan	: ramazan (2/18)
ısTıraT	: dinlenme (11/39)

İ

ice	: iyice (11/18)
ide ide	: ede ede yardımcı fil (1/12)
iĝ	: yün eyirmeye yarayan alet (7/150)
ı tiyarlısı	: yaşlısı (1/47)
ılannā	: ilanlar (3/44)
ılannāyet	: devamlı (3/103)
ileçer	: reçel (1/37)
ilēden	: yakından (1/32)
ilēden olanna	: yakın olannar (5/53)
ilēmizde	: uzaĝımızda (6/148)
ileye	: leyen (9/23)
illēgile	: başkalarına (11/71)
imanna	: birçok (2/52)

imarlanyō	: düzeltiliyor, temizleniyor (4/191)
inkaval	: önce (1/19)
inneden	: iğneden (4/224)
itimat	: güven (6/94)

K

kaat	: kağıt (4/328)
kayfa	: kahve (5/17)
kayfeler	: kahvehaneler (5/34)
keleme	: nadas (3/131)
kenere	: kenara (2/5)
keri	: sonra (1/24)
kevkir	: su süzücü (7/113)
keş	: sertleştirilmiş kese yoğurdu (7/114)
kindin	: ikindi (2/109)
köleş	: bir tür yemek çeşidi (7/141)
kompile	: hepsi (1/114)
külleme	: üzüm hastalığı (3/139)

L

labali	: ilgilenmek (3/37)
le	: selenme edatı (1/42)
luzumsa	: gerekliyse (4/305)

M

mācır	: göç eden (3/10)
mācur	: göç eden (10/119)
mahmālā	: söylenti, sıkıntı (1/67)
mālumat	: haber (10/20)
māmelelē	: işlemler (4/156)
māsul	: ürün (8/5)
menemme	: herhalde (4/75)
meres	: miras (5/77)
mevtā	: ölü (2/86)
mezēliye	: mezarlığa (2/116)
meşurdu	: ünlüydü (6/113)
mıstava	: Mustafa (2/167)
mihenik	: eğlence (3/160)
mintan	: gömlek (7/23)
mıḡabbed	: muhabbed (6/83)
mıḡābele	: kuran okuma (2/144)
mıḡāḡaşa	: kavga (3/7)
musallā	: cenaze namazında ölü'nün konduğu taş (11/32)
muzillendi	: rahatsızlandı (1/113)
muzili	: boş yere (1/119)

N

nalband	: nalbant (6/42)
naman	: ne kadar (11/2)
nankıñuz	: hanginiz (5/81)
nāpacañ	: ne yapacaksın? (4/127)

nāPdī	: ne yaptı? (3/33)
nas	: nasıl (10/136)
nāyeti < nihayeti	: sonucu (10/55)
ne deyoZ	: ne diyoruz (1/45)
nevā	: nevar (1/141)
nevdelin	: naftalin (11/208)
neye	: niçin (1/26)
nımazla	: namaz kılınacak bez (2/47)
niKaımnān	: nikahıyla (1/30)
nomara	: numara (4/243)

O

ogga	: ağırlık birimi (8/34)
oKga	: ağırlık birimi (2/179)
oKlava	: hamur açmaya yarayan alet (7/108)
ōlu	: oğlu (3/150)
olubadır	: olup duruyor (11/57)
ōlum	: oğlum (1/22)
omarlā	: ömerler (3/133)
orlādan	: oralardan (1/12)

Ö

ōddegi	: uzaktaki (4/241)
ōgsüz	: kimsesiz, annesiz (1/75)
ōkünce	: ürkünce (6/147)
ōle	: öyle (1/30)
ōnkü	: önceki (1/139)
ōrdme	: kadın örtüsü (7/19)
ōrüzge	: rüzgar (2/194)
ōse	: öyleyse (4/34)
ōseK	: öyleyse (11/21)
ōte bete	: birşeyler (2/38)
ōtemālede	: diğer mahallede (1/91)
ōvele-	: ufalamak (7/119)

P

pāça	: bahçe (10/80)
pācıgda	: birazda (1/58)
pācıK	: biraz (7/156)
pagca	: temizce (1/131)
paglandı	: temizlendi (1/67)
paneyir	: büyük pazar (11/6)
panga	: banka (1/124)
para	: biraz (1/9)
patik	: ayağa giyilen kısa kadın çorabı (2/47)
payça	: bahçe (2/161)
paytar	: veteriner (11/52)
peder	: baba (10/92)
perşan	: dağınık (10/202)

peşgir	: havlu (3/27)
pıçak	: bıçak (4/307)
pırtı	: eşya (2/32)
pisirgeş	: pişirme aracı (7/130)
pitā	: bir daha (1/23)
pişeylē	: bir şeyler (1/31)
püK	: tarla (1/95)
Püklēdeki	: tarlalardaki (2/170)

S

sa'am	: geniş tabak (1/33)
sabālet	: sabahleyin (3/73)
sahed	: saat (2/141)
samsag	: sarımsak (2/13)
samsak	: sarımsak (5/94)
sāmıdı	: yaşıyormuydu (11/131)
sancag	: sancak (2/114)
sara	: sera (8/6)
sāT	: saat (4/292)
satēn	: zaten (1/34)
sāvır	: sahur (8/25)
sebed	: birtür küfe (2/171)
serpesleş-	: sakinleş (7/70)
sevteki	: önceki (2/20)
sıpa	: üç ayaklı merdiven (4/280)
sırçan	: iğdeki ip yumağı (7/150)
sineg	: su taşıma kabı (2/75)
sineK	: su taşıma kabı (10/146)
so'an	: soğan (2/13)
sölöyon	: söylüyorum (3/12)
sōna	: sonra (1/2)
sormug	: meme (7/168)
sqyāsag	: sayarsak (1/18)
sun-	: göstermek (5/55)
sunālā	: gösterirler (1/34)
susaK	: su içmeye yarayan kap (10/1699)
suvāri	: süvari, atlı (10/139)
suvarlā	: süvariler (3/70)
süzmeK	: elemek (7/117)

Ş

şavlā	: şalvar (7/22)
şenligli	: eğlenceli (2/98)
şēre	: şhire (1/35)
şerid	: gayınnanın yaptığı eşyalar (11/144)
şinci	: şimdi (7/128)
şora	: şuraya (1/102)
şordan	: şuradan (2/172)
şöle	: şöyle (1/20)

T

tā	: daha (1/16)
tādilat	: onarım (4/237)
tagsim yabdılā	: bölüştürdüler (3/3)
tasa	: endişe (1/97)
tava	: geniş yemek kabı (3/155)
te ğirli	: gecikmeli (4/185)
tebsi	: geniş yemek kabı (7/74)
teleon	: telefon (4/312)
teragye	: trakya (3/3)
terefi	: teravih (2/142)
tesgere	: askerlik bitiş belgesi (4/128)
tevalf	: dolanmak (tavaf) (4/177)
tınaz	: tane (1/140)
tingir	: saç (7/126)
tog	: mat (2/51)
Togdur	: doktor (11/80)
toKadımdan	: civarından (3/116)
tūla	: tuğla (11/42)
tura	: eğirilmiş ip yumağı (7/143)
tuTmaç	:yoğurt çorbası (2/54)

U

u	: o (1/16)
ura	: un (7/109)
urbağā	: elbise (9/5)
urgan	: ip, sicim (10/72)
uşag	: çocuk (1/6)
uyvacañ	: uyuvareceksin (7/190)

Ü

üleş-	: paylaşmak (2/90)
ünne	: çağır (2/100)
ürK-	: sakınmak (6/146)
üş	: üç (1/126)

V

vā	: var (1/35)
vāsa	: varsa (1/20)
vasyeT	: vasiyet (6/85)
veñ	: verin (1/49)
vilāyed	: il (3/112)

Y

yafdası	: mahallesi (2/101)
yālelere	: yaylalara (1/139)
yālig	: nişanlı kızın işlediği işleme (7/28)
yanda	: yanında (4/274)
yāre	: sevgiliye (5/30)
yaslac	: hamur açmaya yarayan alet (7/108)

yazma	: baş örtüsü (7/19)
yedemde	: elimde, yanımda (6/150)
yel	: rüzgar (7/39)
yemeni	: ayakkabı (7/90)
yene	: tekrar (5/30)
yengaddan	: yeniden (1/8)
yımşaglıg	: yumuşaklık (1/21)
ıyion	: yiyorum (11/70)
yō	: hayır (4/163)
yoh	: yok (1/23)
yollālā	: gönderirler (1/19)
yörleg	: yürüyerek (10/103)
yu-	: yıkamak (7/138)
yudumuz	: yıkadığımız (9/39)
yuğ	: sınır (3/33)
yuka	: yufka (7/72)
yumaya	: yıkamaya (2/78)
yunur-	: yağurmak (7/50)
yüznumara	: tuvalet (10/148)

Z

zabdidı	: sahipoldu (3/4)
zamleri	: zahmeri, kışın en şiddetli olduğu anlar (1/16)
zeldelleri	: zerdalileri (2/70)
zıraçđ	: ziyaret (1/13)
zini	: sini (5/71)

BİBLİYOGRAFYA

Banguoğlu, Tahsin: Türkçenin Grameri, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1986

Ergin, Muharrem: Türk Dil Bilgisi, Bayrak / Basım / Yayın / Tanıtım, İstanbul
1989

Gülensoy, Tuncer: "Kütahya ve Yöresi Ağızları" Türk Dil Kurumu Yayınları
Ankara 1988

Gülsevin, Gürer: Eski Anadolu Türkçesinde Ekler, Türk Dil Kurumu Yayınları ,
Ankara 1997

Hacıeminoğlu, Necmettin: Türk Dilinde Edatlar, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları
İstanbul 1992

Hatipoğlu, Vecihe: Türkçenin Söz dizimi, Türk Dil Kurumu Yayınları,
Ankara 1972

Karahan, Leyla: Anadolu Ağızlarının Sınıflandırılması, Türk Dil Kurumu Yayınları,
Ankara 1996

Korkmaz, Zeynep: Nevşehir ve Yöresi Ağızları, Türk Dil Kurumu Yayınları,
Ankara 1994

Şemseddin Sami: Kamus-ı Türki, Çağrı Yayınları, İstanbul 1978

Türk Dil Kurumu: Türkçe Sözlük, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1988

Türk Dil Kurumu: Derleme Sözlüğü, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1980

Türk Dil Kurumu: İmla Kılavuzu, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 1996